

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ
ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ
ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ**

Монографія

ІЄ ПРАВОВА
ЄДНІСТЬ
РЕДАКЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ
ВИДАНЬ

Київ • Алерта • 2024

Рецензенти:

Корнієнко Максим Вікторович – проректор Одеського державного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Собакарь Андрій Олексійович – завідувач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції.

А62 Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: монографія / Г.С. Буга, Д.В. Кіблик, М.В. Кривонос та ін. Київ: Алерта, 2024. 198 с.

ISBN 978-617-566-956-3

В монографії представлено комплексне дослідження адміністративно-правових та організаційно-тактичних засад діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції, в якому розкриваються ключові аспекти функціонування цих підрозділів у сучасних умовах, враховуючи нормативно-правове регулювання, організаційні принципи та тактичні особливості забезпечення публічної безпеки та порядку. Авторами здійснено аналіз превентивної діяльності як об'єкта адміністративно-правового регулювання, охарактеризовано нормативно-правові, інституційні та організаційні засади функціонування цих підрозділів. Особливу увагу приділено специфіці їх роботи в умовах правового режиму воєнного стану, що є актуальним у сучасних реаліях. Розкрито сутність тактики забезпечення публічної безпеки і порядку, визначено її організаційні засади, принципи та методи реалізації. Авторами проаналізовано сучасні підходи до тактичного забезпечення правопорядку, що дозволяє виробити ефективні механізми реагування на загрози громадській безпеці. Обґрунтовано пропозиції з удосконалення чинного законодавства і правозастосовної практики.

Видання адресоване посадовим особам підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, науково-педагогічним та педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та всім, хто цікавиться питаннями діяльності підрозділів превентивної діяльності в Україні.

УДК 342.951:351.741

ЗМІСТ

ВСТУП	4
--------------------	---

РОЗДІЛ 1.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1.1. Превентивна діяльність як об'єкт адміністративно- правового регулювання	7
1.2. Нормативно-правові засади функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції .	18
1.3. Адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України.....	45
1.4. Організаційні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності	69

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

2.1. Поняття і сутність тактики забезпечення публічної безпеки і порядку в діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції.....	95
2.2. Організаційні засади тактики забезпечення публічної безпеки і порядку.....	105
2.3. Принципи тактики забезпечення публічної безпеки та порядку	134
2.4. Реалізація форм та методів тактики забезпечення публічної безпеки і порядку	144

ВИСНОВКИ	165
-----------------------	-----

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	173
---	-----

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ	195
-------------------------------------	-----

ВСТУП

Процеси реформування, що відбулися в системі Міністерства внутрішніх справ України, створення Національної поліції України замість міліції, організаційно-штатні зміни, удосконалення чинного законодавства й прийняття низки нових нормативно-правових актів, безумовно, вплинули на діяльність усіх структурних підрозділів¹. На зміну раніше існуючим підрозділам міліції громадської безпеки в системі Національної поліції України було утворено підрозділи превентивної діяльності, які на сьогодні становлять найчисленнішу складову поліції та реалізують превентивну діяльність, яка є ключовим елементом державної політики у сфері безпеки, оскільки передбачає комплекс організаційних, правових і тактичних заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням, мінімізацію ризиків криміногенних проявів, виявлення та усунення їх причин і умов. До їх складу входять дільничні офіцери поліції, поліцейські офіцери громад, підрозділи ювенальної превенції, підрозділи публічного порядку, підрозділи реагування патрульної поліції, підрозділи запобігання та протидії домашньому насильству, конвойна служба, поліція особливого призначення. Саме ці підрозділи щоденно виконують завдання з профілактики правопорушень, реагування на звернення громадян, забезпечення публічної безпеки під час масових заходів, здійснення превентивних обліків, протидії домашньому насильству, роботи з дітьми та іншими вразливими категоріями населення.

Незважаючи на прийняття у 2015 році Закону України «Про Національну поліцію», який заклав нові концептуальні засади поліцейської діяльності, та формування значного масиву підзаконних нормативно-правових актів, що регламентують діяльність підрозділів превенції, система адміністратив-

---

¹ Головков О. Адміністративна діяльність дільничних офіцерів поліції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2019., С. 18.

но-правового регулювання їх функціонування не позбавлена недоліків, містить прогалини та внутрішні суперечності.

За роки функціонування підрозділів превентивної діяльності керівництвом Національної поліції України і профільного департаменту ведеться активна робота щодо удосконалення нормативно-правових, організаційно-структурних, кадрових та управлінських елементів, які визначають правовий статус підрозділів превентивної діяльності у системі Національної поліції, їхню підпорядкованість, внутрішню структуру, функції, компетенцію, завдання, принципи діяльності, форми взаємодії з іншими суб'єктами публічної адміністрації, а також організаційно-правові механізми забезпечення реалізації превентивних функцій поліції. суттєвих змін зазнали й інституційні засади адміністративної діяльності дільничних офіцерів поліції, які передбачили оптимізацію їх завдань, зміну принципів в організації роботи, підходів до реалізації напрямів адміністративної діяльності, упровадження нових форм і методів діяльності зазначених суб'єктів. Зазначене обумовлює проведення комплексного наукового осмислення адміністративно-правових та організаційно-тактичних засад діяльності цих підрозділів.

Особливої актуальності набуває дослідження тактики забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами превентивної діяльності. Оскільки тактика, як система прийомів, способів та методів виконання поліцейських завдань, є тим практичним інструментарієм, який безпосередньо впливає на результативність роботи превентивних підрозділів. У сучасних умовах, коли підрозділи превенції стикаються з новими викликами та загрозами, спричиненими воєнним станом, збільшенням обсягів незаконного обігу зброї, масовими переміщеннями населення, психологічними травмами громадян, зростанням соціальної напруженості, необхідність наукового обґрунтування організаційно-тактичних засад їх діяльності є очевидною.

Водночас у науковій літературі бракує системних досліджень, які б комплексно охоплювали як адміністративно-правові аспекти функціонування підрозділів превентивної діяльності (нормативно-правові засади, адміністративно-правовий статус, організаційна побудова), так і організаційно-тактичні засади їх практичної роботи (тактика забезпечення публічної безпеки і порядку, форми та методи діяльності, принципи тактичних дій). Наявні дослідження переважно зосереджені на окремих аспектах діяльності конкретних підрозділів превенції або на загальнотеоретичних питаннях превентивної діяльності, що не дозволяє сформувати цілісне уявлення про правові та організаційні механізми функціонування всієї системи підрозділів превентивної діяльності.

Крім того, швидкі зміни законодавства, прийняття нових відомчих нормативних актів, реформування організаційної структури превентивних підрозділів, впровадження інноваційних форм і методів роботи, а також виклики воєнного стану вимагають постійного наукового супроводження та критичного аналізу ефективності правового регулювання та практичної діяльності підрозділів превенції. Це зумовлює необхідність комплексного монографічного дослідження адміністративно-правових та організаційно-тактичних засад діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з урахуванням сучасних реалій та викликів.

РОЗДІЛ 1.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1.1. Превентивна діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання

Особливе місце серед органів публічного управління, на яких покладено обов'язок щодо забезпечення правопорядку в країні покладено на Національну поліцію України, як «центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку»².

Як відомо, 2014 рік відзначився активними реформами правоохоронної сфери, загальна концепція якої передбачала реформування української міліції, спрямованої на подолання радянських стереотипів і побудову поліції нового зразка за сучасними європейськими стандартами.

В Стратегії розвитку органів внутрішніх справ України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 року № 1118-р було передбачено, що за «Службою національної поліції буде закріплено функцію превенції та охорони громадського порядку як за основним виконавцем, тому основними будуть служби дільничних інспекторів та па-

² Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

трульної поліції, які концентруватимуть до 70% персоналу Служби»³. Саме тому, відтоді розпочався вектор розвитку Національної поліції України, в онові діяльності якої перевага надавалася реалізації превентивної діяльності.

02 липня 2015 року прийнято Закон України «Про Національну поліцію», в якому замість звичних для національної правоохоронної системи підрозділів міліції громадської безпеки з'явилися підрозділи превентивної діяльності в структурі поліцейського органу, однак вони не стали єдиною структурою, яка реалізує превентивну діяльність.

З прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» до юридичного обігу у сфері поліцейської діяльності увійшов термін «превентивна діяльність» навколо розуміння якого постійно точаться дискусії, адже в самому тексті зазначеного нормативно-правового акту його визначення не надано, проте у п. 1 ч. 1 ст. 23 основним повноваженням поліції зазначено здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень, що, на нашу думку, підкреслює його пріоритетність в діяльності Національної поліції України. Звернемо увагу на те, що у зазначеній нормі законодавцем поняття «превентивна діяльність» та «профілактична діяльність» розуміється як не тожні, що, на нашу думку, не є безапелляційним.

Крім того, термін превентивна діяльність згодом з'явився і у положеннях інших відомчих нормативно-правових актів, зокрема у тих, які визначають організаційно-правові засади діяльності окремих структурних підрозділів Національної поліції України. Так, аналогічне до змісту п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» положення знайшло своє відображення і в пп. 1 п. 1 розділу 3 Положення про Департамент патрульної поліції, затвердженого наказом Національної поліції України від 06 листопада 2015 року № 73. Звернемо увагу на те, що аналіз змісту Положення про департамент

³ Реформування міліції України: погляди науковців інституту: матеріали круглого столу. м. Кривий Ріг, 18 травня 2015 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2015. С. 10.

превентивної діяльності Національної поліції України від 27 листопада 2015 року № 123 дозволяє зробити висновок, що словосполучення «превентивна діяльність» використовується в ньому лише у назві департаменту, в свою чергу саме положення оперує термінами «профілактична робота», «попередження правопорушень», «профілактична діяльність».

Так, в Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затвердженої наказом МВС України від 28 липня 2017 року № 650 превентивна (профілактична) діяльність ДОП та ПОГ визначається як заходи, що застосовуються ДОП та ПОГ у межах компетенції, спрямовані на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку, здійснення поліцейського піклування⁴. Таке визначення дає нам право стверджувати, що поняття превентивна та профілактична діяльність розуміються законодавцем як синонімічні терміни, що суперечить підходу, який застосований в п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію».

В Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України законодавець використовує слово «превенція» для конкретного підрозділу поліції, як характерної ознаки його діяльності, проте в тексті нормативно-правового акту визначає профілактичну діяльність, а не превентивну⁵.

Як бачимо, положення чинних нормативно-правових актів, які визначають діяльність підрозділів превентивної діяльності, організаційно-правові засади профільних служб, не відзначаються єдиним підходом щодо розуміння поняття

---

⁴ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ МВС України від 28 липня 2017 № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

⁵ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>

«превентивна діяльність». Такий дисонанс у використанні термінів у законодавстві, на нашу думку, є неприпустимим. Пояснення цьому спробувала надати Я.С. Посохова, яка зазначає, що у спеціальній літературі базове поняття «попередження» відповідає дефініції поняття «профілактика», а базова категорія «подолання» – поняттю «перевиховання». Спираючись на словникове тлумачення даних термінів, такі парні поняття і категорії як «попередження» – «профілактика» і «подолання» – «перевиховання» розуміються нами як синоніми, що відображають зміст превентивної діяльності⁶. Зазначене обумовлює необхідність здійснення логіко-семантичного аналізу зазначеної дефініції.

Поняття «превентивна діяльність» є похідним від базового поняття «превенція».

Слово «превенція» є іншомовним, і з етимологічної точки зору має латинське утворення, а саме – походить від латинського «*praeventio*» – попередження, застереження, «*praevenio*» – випереджати (превентивний), (*prae* + *via*) той, що йде попереду, передній⁷. «*Prae*» означає перед, попереду, «*venio*» – приходити, прибувати; потрапляти (інтервенція)⁸, тобто префікс «*prae*» («перед») виступає значимою частиною слова та має словотворчу функцію. Загалом слова з префіксом «перед» вживаються в контексті позначення: 1) випередження в чому-небудь; 2) для позначення того, що відбувається напередодні настання чого-небудь; 3) що відбувається напередодні чийх-небудь дій⁹.

З невеликими відмінностями слово превенція тлумачиться в сучасному словнику іншомовних слів. Пре... (лат. *prae* – по-

⁶ Посохова Я.С. Превентивна діяльність поліцейських: психологічні особливості здійснення. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2018. С. 106.

⁷ Рибачок С. Латинська мова для студентів-юристів: навчальний посібник. Тернопіль, 2012. С. 168.

⁸ Там само. С. 167.

⁹ Тлумачний словник сучасної української мови / укладачі: Л. Коврига, Т. Ковальова, В. Пононаренко; за ред. докт. філолог. наук, проф. В. Калашника. Харків: Белкар-книга, 2005. С. 722.

переду) – префікс, що означає передування. Превенція (лат. *praeventio* < *praevenio* – попереджую) – спеціальне запобігання. Превентивний (лат. *praeventivus*) – запобіжний; той, що випереджає дії суперника¹⁰.

В англійській мові *prevent* означає «запобігати, охороняти, попереджати, не допускати, оберігати». Відповідно *prevention* (сущ.) – «запобігання, запобігання, попередження»¹¹.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» превенція розглядається як запобігання злочинам¹². В аналогічному тлумачному словнику української мови слово превентивний трактується як попередження чогось, або запобігання чомусь¹³.

Як бачимо, що у різних лінгвістичних джерелах слова «превенція» та «превентивний» тлумачаться досить неоднаково, хоча доволі схоже. У якості суттєвих ознак цих понять називають різні предикати: «перед», «випередження», «попередження», «запобігання» тощо. Це не випадкова тавтологія. Справа в тому, що абстрактне мислення (поняття – одна з його форм) лише «...опосередковано і узагальнено відображає дійсність. Абстрактне мислення дозволяє нам з одних знань отримати інші, пізнаючи світ в узагальнених формах»¹⁴. Поняття містить у собі лише суттєві та узагальнені ознаки предмету¹⁵. Однак, пізнавальні процеси людини здійснюються не тільки у формі абстрактного мислення, а і у формі чуттєвого пізнання, у якому уява, як одна з форм чуттєвого пізнання, є образом предмета суджень¹⁶. Тому, в будь-якому понятті слово (ім'я предмета) і образ (уявлення) повинні співпадати, а інак-

¹⁰ Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. С. 556.

¹¹ Prevent. URL: https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/prevent#google_vignette

¹² Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. С. 919.

¹³ Тлумачний словник сучасної української мови / Укладачі Л.П. Коврига, Т.В. Ковальова, В.Д. Пономаренко; за ред. доктора філолог. наук, проф. В.С. Калашника. Харків: Белкар-книга, 2005. С. 552.

¹⁴ Там само. С. 8.

¹⁵ Там само. С. 28.

¹⁶ Там само. С. 11.

ше буде нерозуміння. Це обумовлює необхідність подальшого з'ясування інтерпретаційної характеристики поняття превенції, з формуванням не лише дефініції, а й образу, вірніше – уяви щодо превентивної діяльності.

Будь-яке поняття має зміст та обсяг. Змістом поняття «превенція» є одна суттєва ознака – «перед», тобто будь-яка дія чи подія повинна передувати іншій, вона повинна випереджувати очікувані наслідки інших дій або подій. Сполучення з «перед» виражають часові відношення та уживаються для позначення: 1) випередження в чому-небудь; 2) для позначення того, що відбувається напередодні настання чого-небудь; 3) що відбувається напередодні чийх-небудь дій¹⁷. Саме тому, погоджуємося з позицією С. О. Сафронова про те, що обсяг поняття «превенція» можливо розглядати як складову випереджальних дій, які спрямовані на недопущення настання небажаних наслідків. На перший погляд міркування щодо обсягу поняття «превенція» здаються чітко визначеними і переконливими¹⁸.

Сучасні теоретико-методологічні розробки вчених також відзначаються полісемантичністю розуміння поняття «превентивна діяльність».

Так, юридична превенція у широкому розумінні розглядається як сукупність правових засобів і способів, спрямованих на попередження порушень прав і законних інтересів особи, суспільства, держави, на запобігання настанню негативних явищ і наслідків¹⁹.

Що стосується суто поліцейської науки, то в ній склалося декілька підходів щодо розуміння превентивної діяльності.

Перший підхід полягає в тому, що превентивна діяльність розглядається як вид поліцейської діяльності. Як приклад, І. О. Волокітенко пропонує таку дефініцію «превентивна діяльність – це особливий вид діяльності поліцейських, які

¹⁷ Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. С. 722.

¹⁸ Сафронов С. О. Поняття превенції злочинів та її співвідношення з однорідними поняттями. URL: http://elib.org.ua/theoryoflaw/ua_readme.php?subaction=showfull&id=1329782013

¹⁹ Ковалів М., Гулак Л. Юридична превенція у контексті широкого та вузького розуміння. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Сер. Юрид. науки. 2020. № 4(28). С. 193.

у своїй праці попереджають та (або) запобігають учиненню правопорушень у сфері публічного порядку. У правовій науці виділяють такі види превенції, як загальна превенція – попередження скоєння правопорушень іншими особами. Це попередження вчинення кримінальних правопорушень громадянами, схильними до протиправних учинків; превенція приватна – профілактика (попередження) учинення нових кримінальних правопорушень особами, які вже скоїли будь-яке правопорушення»²⁰. Не заперечуючи про те, що це превентивна діяльність є особливим видом поліцейської діяльності, вважаємо запропонований О.І. Волокітенком підхід значно звужує її розуміння.

На цьому наголошують у своєму дослідженні і Р.Г. Валєєв та Д.С. Чуриков, які хоча і не дають визначення превентивної діяльності поліції, проте констатують, що вона беззаперечно є складовою протидії злочинності, але її концепція потребує подальшого наукового пошуку. Автори визначають неприпустимість обмеження превентивної діяльності лише сферою недопущення правопорушень в галузі публічної безпеки²¹.

Заперечуючи звуження заходів превенції тільки до попередження учиненню правопорушень у сфері публічного порядку, С.О. Сафронов стверджує, що превентивна діяльність є характерною і для суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, саме тому пропонує використовувати поняття оперативної превенції злочинів, як заснованої на етико-правових принципах і принципах законодавства діяльність суб'єктів ОРД щодо виявлення помислу на вчинення злочину та здійснення психологічного впливу на його носія з метою недопущення реалізації злочинних задумів, намірів і бажань в будь-яких фактичних проявах²².

---

²⁰ Волокітенко І. Адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 6/2. С. 42.

²¹ Валєєв Р.Г., Чуриков Д.С. Превентивна діяльність поліцейських як стадія протидії злочинності. <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1227/1/19.pdf>

²² Сафронов С.О. Поняття превенції злочинів та її співвідношення з однорідними поняттями. URL: http://elib.org.ua/theoryoflaw/ua_readme.php?subaction=showfull&id=1329782013

Отже як бачимо, превентивна діяльність є характерною не тільки для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції, а в окремих випадках і для інших підрозділів. До того ж її заходи спрямовані не тільки на попередження правопорушень, а й злочинів, при чому вони не зводяться до конкретного їх виду.

Схожим з запропонованим І.О. Волокітенком підходом, але значно ширшим за своїм змістом є підхід представників харківської наукової школи поліцейської діяльності (ХНУВС), які превентивну діяльність визначають як спеціальний вид діяльності уповноважених на те спеціальних органів поліції, спрямований на здійснення системи певних заходів з виявлення й усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, та вплив на осіб, схильних до протиправної поведінки. По іншому, превентивна (профілактична) діяльність визначається ними як своєрідний, найбільш гуманний спосіб протидії злочинності, засіб підтримання належного рівня правопорядку в суспільстві, забезпечення прав і законних інтересів громадян²³.

Окремі вчені розкривають зміст превентивної діяльності через сукупність певних заходів. Так, представники дніпропетровської наукової школи поліцейської діяльності (ДДУВС) не розмежовують поняття профілактика, превенція, запобігання правопорушень і визначають його як сукупність різних взаємопов'язаних поліцейських заходів, спрямованих на не допущення вчинення правопорушень, виявлення і усунення причин, які сприяють їх вчиненню²⁴.

Н.І. Дідик, досліджуючи профілактичну функцію патрульної поліції розкриває превентивну діяльність через реалізацію профілактичних та інших заходів, спрямованих на запобігання кримінальним правопорушенням та іншим правопорушенням²⁵.

²³ Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / за заг. ред. В.В. Сокур-ренко. Харків: ХНУВС, 2017. С. 72.

²⁴ Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник / кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховера. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 21.

²⁵ Дідик Н.І. Превентивні функції в діяльності патрульної поліції. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 190.

Заслугує на схвалення та підтримку позиція професорки О.В. Джафарової розглядає превентивну діяльність як окрему функцію Національної поліції, зміст якої вмонтовано в завдання та повноваження поліцейських, що представляє собою систему взаємоузгоджених, системних, цілеспрямованих випереджувальних заходів і дій, які спрямовані на перешкоджання виникненню тих чи інших форм соціальних відхилень, девіантної поведінки, а також їх розповсюдження у суспільстві²⁶. Однак, в контексті дослідження підрозділів превентивної діяльності, які реалізують адміністративну функцію, на нашу думку, превентивну діяльність слід розглядати як окремий напрям їх поліцейської діяльності. На чому нами вже наголошувалося під час дослідження превентивної (профілактичної) діяльності дільничних офіцерів поліції, яку ми визначаємо як один з напрямів їх адміністративної діяльності, що передбачає комплексне застосування заходів з урахуванням потреб, наявних можливостей та обізнаності дільничного офіцера поліції в особливостях їх реалізації, спрямоване на запобігання вчиненню правопорушень²⁷.

Безумовним є те, що сутність превентивної діяльності поліції полягає в її меті. Ряд вчених визначає, що превентивна діяльність поліції здійснюється з метою:

1. Виявлення причин та умов, які сприяють вчиненню правопорушень;
2. Обмеження дії негативних явищ, що сприяють вчиненню правопорушенням;
3. Недопущення вчинення правопорушень під час забезпечення публічного порядку та безпеки;
4. Виявлення осіб, які готуються до вчинення правопорушень;

---

²⁶ Джафарова О. Національна поліція України як провідний суб'єкт здійснення превентивної діяльності. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ)*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. м. Харків, 20 листопада 2020 року. Харків: Харківський національний університет внутрішніх, 2020. С. 178.

²⁷ Організація діяльності дільничних офіцерів поліції: навчальний посібник / С.С. Вітвіцький, О.М. Мердова, О.М. Головкин та ін.; за заг. ред. С.С. Вітвіцького. Київ: ВД Дакор, 2023. С. 57.

5. Виявлення осіб, схильних до вчинення правопорушень;
6. Виховання осіб, схильних до вчиненню правопорушень у душі додержання законів та правил співжиття²⁸.

Як справедливо зазначає Д.Г. Оверченко, аналіз змісту статей Закону України «Про Національну поліцію України», Постанови Кабінету Міністрів України «Положення про Національну поліцію» дозволяє висновувати проте, що метою превентивної діяльності органів Національної поліції є:

– забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидія злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку (п. 1, ст. 23, п. 1, ст. 3);

– запобігання вчиненню правопорушень (п. 2, ст. 23, п. 2, ст. 4);

– виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення (п. 4, ст. 23, п. 3, ст. 4);

– забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях (п. 10, ст. 23);

– контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі (п. 11, ст. 23);

– контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі (п. 17, ст. 23);

– запобігання та припинення насильства в сім'ї (п. 18, ст. 23; п. 23, ст. 4);

---

²⁸ Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник / кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховець. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 16.

– контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ (п. 21, ст. 23) та ін²⁹.

Стратегічна мета превенції полягає в недопущенні переходу задуму в дієві акти поведінки. Проміжна мета визначається конкретною ситуацією превенції, а також тактичною ситуацією, яка виникає при застосуванні певних превентивних заходів³⁰.

На нашу думку, метою превентивної діяльності є зниження рівня злочинності та зменшення кількості правопорушень, недопущення їх повторного вчинення, утвердження законності та правопорядку на відповідній території та в державі в цілому.

Логіко-семантичний аналіз поняття «превентивна діяльність», дослідження наукових доробок вчених в цьому напрямі, дозволяє нам стверджувати про те, що превентивну діяльність поліції характеризують такі ознаки:

- превентивна діяльність є одним із напрямів поліцейської діяльності, про що свідчить віднесення її до повноважень поліції;
- така діяльність завжди є системою певних заходів;
- метою превентивної діяльності є зниження рівня злочинності та зменшення кількості правопорушень, недопущення їх повторного вчинення, утвердження законності та правопорядку на відповідній території та в державі в цілому.

З огляду на вищезазначене, вважаємо за доцільне превентивну діяльність поліції визначити як напрям поліцейської діяльності, який передбачає комплексне застосування заходів

---

²⁹ Оферченко Д.Г. Мета, завдання, принципи та функції превентивної діяльності поліцейських відділів масових та охоронних заходів. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2018. № 5(9), Vol. 1. С. 16.

³⁰ Сафронів С.О. Організація превентивної діяльності оперативних підрозділів ОВС України. URL: <http://elibr.org.ua/theoryoflaw/ua>

з урахуванням потреб, наявних можливостей та обізнаності працівників підрозділів превентивної діяльності в особливостях їх реалізації, що здійснюються з метою попередження вчинення правопорушень або попередження чи зменшення їх негативних наслідків, зниження рівня злочинності в державі та в окремих регіонах, забезпечення високого рівня безпеки та правопорядку.

1.2. Нормативно-правові засади функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції

Особлива місія у сфері забезпечення прав громадян, яку виконують підрозділи превентивної діяльності обумовлює необхідність її чіткого правового регулювання. Нормативно-правові акти є важливим механізмом адміністративно-правового управління.

Як справедливо зазначає Н.Я. Отчак, поліція України функціонує в досить складних обставинах, що супроводжуються соціальними суперечностями та проблемами. Незважаючи на проблеми, наявні в суспільстві, поліція зобов'язана виконувати завдання та функції на основі Конституції та чинного законодавства. Тільки дотримання цього основоположного принципу може надати функціонуванню поліції необхідної стабільності, виключити в роботі політичну доцільність і кон'юнктуру. Головне в роботі поліції – забезпечення прав і свобод громадян, формування наданими засобами необхідного рівня законності та правопорядку³¹.

Саме завдяки праву й правовому регулюванню відбувається впорядкування суспільних відносин. В свою чергу ефективність правового регулювання залежить від досконалості

---

³¹ Отчак Н.Я. Правове регулювання адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод громадян в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 279.

його правової бази, чіткості приписів, наявності розвиненої системи законодавства. В правовій демократичній державі робота поліції не може проходити поза правом, тому правове регулювання адміністративної діяльності поліції посідає центральне місце в механізмі забезпечення прав і свобод громадян. Нормативно-правовий елемент у механізмі забезпечення прав громадян виконує функцію юридичного встановлення меж діяльності поліції³².

Слушно зазначає Л. М. Товпига на тому, що правова основа діяльності поліції в загальному – це правовий базис, фундамент, спираючись на який функціонує вся поліція, що закріплені у національних та міжнародних нормативно-правових актах у рамках яких ця діяльність починається, розвивається та припиняється, й, відповідно, у рамках яких можуть і повинні діяти всі суб'єкти діяльності поліції³³.

Слід погодитися з науковцями Д. С. Дроніком та О. М. Мердовою, які зазначають, що належне нормативно-правове регулювання діяльності будь-якого органу публічного адміністрування є запорукою ефективності його функціонування та гарантією, що забезпечує його адміністративно-правовий статус³⁴.

Нормативно-правова основа діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України складається з комплексу правових норм, які набувають фактичного юридичного вираження після закріплення їх у відповідних офіційних документах, а саме у національних та міжнародних нормативно-правових актах.

Доцільно розглянути нормативно-правові акти, які є керівними для органів поліції, у тому числі і для підрозділів превентивної діяльності.

³² Шевченко В. До питання нормативно-правового закріплення адміністративно-правових інструментів превентивної діяльності Національної поліції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1(28). С. 631

³³ Товпига Л. Правова основа діяльності поліції: сучасний стан в Україні і досвід країн ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 56.

³⁴ Дронік Д. С., Мердова О. М. Адміністративно-правові засади діяльності патрульної поліції в Україні: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2023. С. 22.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про Національну поліцію» встановлено, що у своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими³⁵.

Основоположним документом, що регулює діяльність органів державної влади в Україні, є Конституція. Як зазначає І. А. Красюк, що Конституція України та конституційні закони займають найвищий ступінь в ієрархії нормативно-правових актів. Одна з найважливіших юридичних якостей Конституції України – її верховенство, яке означає пріоритетне становище в системі джерел права, що забезпечується особливим порядком прийняття, зміни Конституції України й надання їй вищої юридичної сили³⁶.

Основний Закон визначає принципи, які вказують на чіткі межі, відповідно яких Національна поліція України здійснює превентивну діяльність, а саме згідно з ним жодна особа не може бути змушена до дій, не передбачених законодавством. Органи державної влади та місцевого самоврядування, а також їх посадові особи, зобов'язані діяти виключно на підставі, в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України³⁷.

Варто зазначити, що Конституція України не визначає напрямків превентивної діяльності поліції, але у свою чергу, її положення виступають вихідним підґрунтям функціонуван-

³⁵ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n51>

³⁶ Красюк І. Конкретизація права в забезпеченні ієрархії нормативно-правових актів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. № 70. С. 130.

³⁷ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

ня правоохоронних органів. Зокрема, підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України здійснюють поліцейську діяльність виключно в межах своєї повноважень, що безпосередньо впливає з положень Основного Закону.

У статті 3 Конституції України закріплений принцип верховенства права, який займає ключове місце у професійній діяльності Національної поліції, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Під час виконання своїх завдань Національна поліція України забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих розділом II Конституції України. Відповідно до положень статті 24 Конституції, не може надавати особам будь-яких привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, а згідно статті 28 Конституції України ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню, отже поліцейським при застосуванні поліцейських заходів за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання³⁸. Наведений перелік може бути доповненим іншими положеннями Основного закону, які теж відіграють фундаментальну роль у діяльності органів поліції.

Особливе місце серед нормативно-правових засад діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України посідають міжнародні нормативно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

На науковому рівні виникає дискусія, щодо місця міжнародно-правових догорів у системі національного законо-

---

³⁸ Там само.

давства. Враховуючи ситуацію сьогодення, правильною є позиція В.М. Шевченка, який у своєму дисертаційному дослідженні наголошує, що у сучасному світі проблема прав людини вийшла далеко за межі окремої держави, виникла необхідність у створенні універсальних міжнародно-правових стандартів, що також визнаються як основні права людини. Ці стандарти відображені в низці важливих міжнародно-правових актів, що встановили загальнолюдські стандарти прав та інтересів особи, визначили ту межу, за яку держава не може виходити. Таким чином, права людини стали об'єктом регулювання не лише окремої держави, але й міжнародного співтовариства³⁹.

У зв'язку з цим, доцільно визначити основні міжнародні нормативно-правові акти, якими керується Національна поліція України під час здійснення поліцейської діяльності, а саме ті які проголошують основні права і свободи людини, а також механізми їх дотримання та реалізації. У першу чергу, серед них слід виділити Загальну декларацію прав людини 1948 року⁴⁰, Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року⁴¹, Міжнародну конвенцію про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 року⁴², Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року⁴³, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року⁴⁴, Конвенцію ООН про ліквідацію усіх форм дис-

---

³⁹ Шевченко В.М. Адміністративно-правові інструменти здійснення превентивної діяльності Національної поліції України: дис. ... док. філософ.: 081 Право / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2024. С. 93–94.

⁴⁰ Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217A(III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

⁴¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

⁴² Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації: прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 21 грудня 1965 р., набула чинності 04 січня 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text

⁴³ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: прийнятий 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

⁴⁴ Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

кримінації щодо жінок 1979 року⁴⁵, Європейську конвенцію про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 1987 року⁴⁶, Конвенцію ООН про права дитини 1989 року⁴⁷, Конвенцію Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року⁴⁸ та інші. Зазначені міжнародні нормативно-правові акти, мають універсальний характер, так як кожний напрямок правоохоронної діяльності, у тому числі і превентивний, ставлять на пріоритетне місце, саме дотримання прав і свобод людини, які закріплені відповідними офіційними актами. Як зазначає Н. Я. Отчак, що ключовим у роботі поліції є забезпечення прав і свобод громадян, а також формування наданими засобами необхідного рівня законності та правопорядку⁴⁹.

Поряд із зазначеними «універсальними» міжнародними нормативно-правовими актами, важливе значення для діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України мають міжнародні документи, які суто стосуються діяльності поліції, серед яких: Європейський кодекс поліцейської етики 2001 року (Рекомендація Rec(2001)10 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам)⁵⁰, Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами правоохоронних органів 1990 року⁵¹, Кодекс поведінки

⁴⁵ Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

⁴⁶ Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Страсбург, 26 листопада 1987 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text

⁴⁷ Конвенція про права дитини: прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

⁴⁸ Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text

⁴⁹ Отчак Н. Я. Правове регулювання адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод громадян в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 279.

⁵⁰ Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to member states on the European Code of Police Ethics (Adopted by the Committee of Ministers on 19 September 2001 at the 765th meeting of the Ministers' Deputies). URL: <https://rm.coe.int/16805e297e>

⁵¹ Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials: adopted 7 September 1990 by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-use-force-and-firearms-law-enforcement>

посадових осіб з підтримання правопорядку 1979 року (Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН)⁵², Декларацію про поліцію 1979 року (Резолюція № 690 (1979) Парламентської Асамблеї Ради Європи)⁵³.

На важливість запровадження міжнародно-правових стандартів поліцейської діяльності на національному рівні наголошує Ю.І. Вітик, вказуючи, що вони є концентрованим відображенням загальноприйнятої світової правозастосовної практики, зокрема у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини відповідними правоохоронними органами, та формує сучасну стратегію протидії транснаціональним викликам як невід’ємної міжнародної складової частини превентивного запровадження виникнення деструктивних загроз світовому суспільству⁵⁴. Загалом доцільно погодитися, адже, вони створюють своєрідну модель поведінки, для правоохоронних органів та інших органів публічної влади, які є головними «виконавцями» міжнародно-правових стандартів прав особи на національному рівні⁵⁵.

Існуючі закони України, які стосуються названих підрозділів, закладають загальні засади їх діяльності. Ключовим нормативно-правовим актом, який регулює поліцейську діяльність, у тому числі і діяльність підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, є Закон України «Про Національну поліцію»⁵⁶. Варто зазначити, що зазначений закон поряд із загальними засадами, що застосування

⁵² Code of Conduct for Law Enforcement Officials: adopted 17 December 1979 by General Assembly resolution 34/169. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/code-conduct-lawenforcementofficials#:~:text=No%20law%20enforcement%20official%20may,threat%20to%20national%20security%2C%20internal>

⁵³ Declaration on the Police: Resolution 690 (1979) adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe on 8 May 1979 (2nd Sitting of the 31st Session). URL: <https://pace.coe.int/en/files/16101/html>

⁵⁴ Вітик Ю.І. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 7(35). Vol. 3. С. 43.

⁵⁵ Наливайко Л., Степаненко К. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2019. С. 134.

⁵⁶ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n51>

поліцейських заходів, обов'язків поліції, визначає повноваження, які є характерними суто для підрозділів превентивної діяльності, зокрема:

- здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень;
- виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживання у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- вживання заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припинення виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень;
- вживання заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- у випадках, визначених законом, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання;
- доставлення у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- вживання заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

- здійснення супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;
- вжиття всіх можливих заходів для надання домедичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;
- у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснення контролю за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;
- вжиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі;
- взяття участі відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості;
- виявлення транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України громадянами більш як на 30 діб та не зареєстрованих в Україні у встановлені законодавством строки;
- вжиття заходів для виявлення неправомірного керування транспортними засобами, щодо яких порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортні засоби використовуються для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортні засоби передано у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили їх

на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також заходів для виявлення неправомірного розкомплектування таких транспортних засобів.

– у межах своєї компетенції здійснення нагляду за дотриманням порядку виходу домашніх тварин (собак) у громадських місцях, за дотриманням вимог у сфері захисту тварин від жорстокого поводження та вживають відповідних заходів у разі порушення законодавства у цій сфері;

– здійснення у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями;

– сприяння Державній прикордонній службі України у виявленні каналів незаконного перетинання державного кордону, переміщення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та разом із відповідними правоохоронними органами ліквідує такі канали;

– здійснення конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняє їх у залі суду.

– здійснення адміністративного нагляду відповідно до закону⁵⁷.

Законодавчою основою превентивної діяльності поліції є не лише Закон України «Про Національну поліцію», а й ряд інших законодавчих актів, як зазначає В. М. Шевченко у своєму дисертаційному дослідженні, серед яких мають місце кодифіковані та некодифіковані законодавчі акти⁵⁸, а саме: Кодекс

---

⁵⁷ Там само.

⁵⁸ Шевченко В. М. Адміністративно-правові інструменти здійснення превентивної діяльності Національною поліцією України: дис. ... док. філософ.: 081 Право / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2024. С. 96.

України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073-Х⁵⁹; Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III⁶⁰, Закон України «Про Дисциплінарний Статут Національної поліції України» від 15 березня 2018 року № 2337-VIII⁶¹, Закон України «Про звернення громадян» від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР⁶², Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII⁶³ тощо. Слід відзначити, що ми не ставим за мету надати повний перелік законодавчих актів, а наводимо їх у якості прикладів нормативно-правових актів, які відносяться до тих, які визначають загальну модель поведінки, яка є обов'язковою для всіх підрозділів поліції, тобто конкретного виокремлення для напрямку превенції не спостерігається.

В свою чергу, слід зазначити законодавчі акти, які є важливими для окремих підрозділів превентивної діяльності, враховуючи їх специфіку та функціональне призначення. Наприклад, для підрозділів дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад такими законодавчими актами є: Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 01 грудня 1994 року № 264-94-ВР⁶⁴, Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» від 17 березня 2011 року № 3160-VI⁶⁵, адже саме ці підрозділи

⁵⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 року. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

⁶⁰ Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

⁶¹ Про Дисциплінарний Статут Національної поліції України: Закон України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII. 2018. № 29. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

⁶² Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

⁶³ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

⁶⁴ Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01 грудня 1994 року № 264-94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text>

⁶⁵ Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження

реалізують комплекс заходів з особами, звільненими з місць позбавлення волі. Для підрозділів ювенальної превенції у якості прикладу таких законодавчих актів слід зазначити такі: Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року № 2402-III⁶⁶; Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР⁶⁷ тощо, враховуючи їх профільність діяльності. Законодавчі акти у сфері безпеки дорожнього руху, серед яких, наприклад, Закон України «Про дорожній рух» від 30 червня 1993 року № 3353-XII⁶⁸, Закон України «Про перевезення небезпечних вантажів» від 06 квітня 2000 року № 1644-III⁶⁹, Закон України «Про автомобільний транспорт» від 05 квітня 2001 року № 2344-III⁷⁰ тощо є особливо важливими для діяльності підрозділів реагування патрульної поліції та поліцейських офіцерів громад, адже саме на них покладено повноваження із здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі. Для підрозділів публічного порядку такими законами є: Закон України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку із підготовкою та проведенням футбольних матчів» від 08 липня 2011 року № 3673-VI⁷¹, Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня

волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17 березня 2011 року № 3160-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17#Text>

⁶⁶ Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

⁶⁷ Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>

⁶⁸ Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 року № 3353-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>

⁶⁹ Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 06 квітня 2000 року № 1644-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-14>

⁷⁰ Про автомобільний транспорт: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2344-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>

⁷¹ Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку із підготовкою та проведенням футбольних матчів: Закон України від 08 липня 2011 року № 3673-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3673-17#Text>

2000 року № 1835-III⁷², для підрозділів конвойної служби прикладами таких актів можуть слугувати такі: Кримінальний процесуальний кодекс України⁷³, Закон України «Про попереднє ув'язнення» від 30 червня 1993 року № 3352-XII⁷⁴, а для підрозділів поліції особливого призначення – Закон України «Про оборону України» від 06 грудня 1991 року № 1932-XII⁷⁵, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII⁷⁶, Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 року № 1550-III⁷⁷ тощо.

Отже, законодавче забезпечення підрозділів превентивної діяльності має двоярусну структуру: загальну основу формують акти, що застосовуються до всіх підрозділів поліції, тоді як спеціальні акти створюють галузеву диференціацію правового регулювання залежно від функціонального призначення підрозділу. Законодавчі акти загальної превентивної спрямованості є базисом, а акти спеціальної спрямованості – надбудовою, що конкретизує та деталізує загальні норми з урахуванням специфіки діяльності окремих підрозділів. Це відповідає принципу «*lex specialis derogat legi generali*». Наявність спеціальних законодавчих актів для окремих підрозділів превентивної діяльності підтверджує функціональну диференціацію всередині системи превенції та необхідність врахування специфіки об'єктів і методів їхньої діяльності. З урахуванням зазначеного пропонуємо законодавчі акти, що є правовою основою діяльності підрозділів превенції розподілити на дві групи:

⁷² Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>

⁷³ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

⁷⁴ Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30 червня 1993 року № 3352-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text>

⁷⁵ Про оборону України: Закон України від 06 грудня 1991 року № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

⁷⁶ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

⁷⁷ Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 року № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

1. Закони загальної (міжгалузевої) компетенції, які встановлюють загальні засади функціонування поліції як державного інституту та її базові владні повноваження або загальні процедури, обов'язкові для всіх підрозділів поліції, не виокремлюючи специфіки превентивної діяльності.

2. Закони спеціальної (функціональної) компетенції, які встановлюють особливий правовий режим діяльності, специфічні завдання та унікальні повноваження, характерні лише для окремих напрямів превентивної діяльності або за особливих обставин. Ця група законів деталізує правове регулювання для конкретних напрямів превентивної діяльності або окремих категорій підрозділів.

Враховуючи позицію О.І. Безбалової про те, що «закони не повинні в повному обсязі впорядковувати правовідносини у всіх сферах діяльності поліції. Для локального, динамічного та оперативного вирішення проблемних питань може застосовуватися підзаконне правове забезпечення. Підзаконні нормативно-правові акти конкретизують та деталізують діяльність кожного органу або підрозділу поліції з урахуванням специфіки та призначення них завдань та функцій»⁷⁸, розглянемо найчисельнішу групу нормативно-правових засад функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції – підзаконні нормативно-правові акти.

Як справедливо зазначає Н.І. Атаманчук: «Підзаконні нормативно-правові акти посідають особливе місце в системі законодавства України через здатність забезпечувати комплексне правове впорядкування процесів в державі. Підзаконна правотворчість необхідна, перш за все, для забезпечення застосування закону, оскільки законодавчі норми найчастіше носять загальний характер, і їх застосування потребує додаткової конкретизації норм підзаконної правотворчості»⁷⁹.

---

⁷⁸ Безпалова О. Правове забезпечення управління органами поліції України. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 9. С. 112.

⁷⁹ Атаманчук Н.І. Місце та роль підзаконних нормативно-правових актів в системі чинного законодавства України. *Нове українське право*. 2024. Вип. 3. С. 70.

Зазначене твердження цілком стосується і нормативно-правових засад функціонування підрозділів превентивної діяльності, які представлені широким колом підзаконних нормативно-правових актів різного рівня.

В науковій літературі зазначається, що аналіз широкого спектра наукових публікацій як у галузі нормотворчості (правотворчості), так і безпосередньо систематизації законодавства вказує на те, що серед українських учених немає одностайності думок щодо того, як систематизувати підзаконні нормативно-правові акти⁸⁰, так само як і відсутній єдиний підхід щодо їх класифікації. Певну визначеність у цьому питанні було внесено у зв'язку із прийняттям Закону України «Про правотворчу діяльність», в якому у статті 9 визначено, що до підзаконних нормативно-правових актів належать:

- а) постанови Верховної Ради України, що містять норми права;
- б) укази Президента України, що містять норми права;
- в) постанови Кабінету Міністрів України, що містять норми права;
- г) накази міністерств, що містять норми права;
- г) акти інших державних органів, що містять норми права;
- д) постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим, постанови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, накази міністерств Автономної Республіки Крим, що містять норми права;
- е) розпорядження голів місцевих державних адміністрацій (з урахуванням особливостей, визначених статтею 7 вищезазначеного Закону), накази керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, що містять норми права;
- є) акти органів місцевого самоврядування, що містять норми права, з урахуванням особливостей, визначених статтею 7 вищезазначеного Закону⁸¹.

---

⁸⁰ Бурдін М.Ю., Невзоров І.Л., Безус Ю.О. Деякі дискусійні питання щодо систематизації підзаконних нормативно-правових актів. *Право і безпека*. 2024. № 3(94). С. 10.

⁸¹ Про правотворчу діяльність: Закон України від 24 серпня 2023 року № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>

Аналіз зазначеної норми в контексті діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України та їх нормативно-правових засад функціонування дозволяє виокремити такі підзаконні нормативно-правові акти:

- укази Президента України;
- постанови Кабінету Міністрів України;
- накази Міністерства внутрішніх справ України, у тому числі спільно прийняті з іншими міністерствами;
- накази Національної поліції України.

З огляду на значну кількість таких актів, а також різноманітність сфер правового регулювання, у межах цього дослідження не ставиться за мету здійснити їх повний перелік чи аналіз. Доцільним видається зосередити увагу на системному дослідженні наказів Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України, які безпосередньо визначають організаційно-правові засади функціонування підрозділів превентивної діяльності, порядок реалізації ними окремих напрямів поліцейської діяльності, а також особливості їх компетенції та взаємодії з іншими суб'єктами у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку.

Такий підхід дозволяє не лише продемонструвати системність нормативного забезпечення діяльності превентивних підрозділів, а й виокремити ключові акти, що мають прикладне та регулятивне значення у щоденній роботі поліції.

Враховуючи змістовне наповнення та спрямованість підзаконних актів, накази Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України, що регулюють діяльність підрозділів превентивної діяльності, доцільно класифікувати на дві основні групи:

1. Підзаконні нормативно-правові акти організаційно-структурного характеру – акти так званого організаційно-правового статусу підрозділів превентивної діяльності, які визначають правові засади створення, структуру, завдання, функції та компетенцію окремих підрозділів превентивної ді-

яльності. Вони формують інституційний фундамент функціонування підрозділів превентивної діяльності та забезпечують єдність підходів до їх організації й управління.

2. Підзаконні нормативно-правові акти процедурно-функціонального характеру – акти регламентації окремих напрямів превентивної діяльності, що визначають порядок реалізації окремих напрямів і процедур превентивної діяльності.

На нашу, думку така класифікація дозволяє системно представити підзаконне нормативне забезпечення діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, окреслити його функціональну спрямованість та визначити взаємозв'язок між організаційною структурою поліції й практичною реалізацією її превентивних завдань.

Розглянемо докладніше вищенаведені групи підзаконних нормативно-правових актів.

До підзаконних нормативно-правових актів організаційно-структурного характеру відносяться:

1. Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, затверджене наказом НПУ від 27 листопада 2015 року № 123 в редакції наказу НПУ від 31.07.2024 № 828⁸², яке є базовим організаційно-структурним актом, який визначає правовий статус, завдання, функції, права та організацію діяльності центрального органу управління превентивною діяльністю; закріплює координаційну, методичну, аналітичну та нормотворчу ролі Департаменту в системі превенції; встановлює систему підпорядкування та розподіл повноважень; відображає сучасні пріоритети превентивної діяльності, наприклад, робота з дітьми, протидія домашньому насильству, community policing. Окремо слід наголосити на тому, що положення інструкції демонструють еволюцію парадигми превентивної діяльності поліції – від наглядово-ре-

---

⁸² Про внесення змін до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ НПУ від 31 липня 2024 року № 828. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%94%D0%9F%D0%94%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3.pdf>

пресивної моделі до моделі партнерства з громадою, що передбачає участь населення у підтриманні публічної безпеки, спільне планування безпекових пріоритетів та впровадження сучасних підходів до реагування на ризики у громадах, вона конкретизує механізми взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування, соціальними службами, закладами освіти. Незважаючи на комплексність положення, можна виділити кілька проблемних аспектів, до прикладу: у переліку функцій Департаменту спостерігається певна непослідовність: поряд із стратегічними координаційними функціями закріплено деякі оперативні функції, наприклад, безпосереднє здійснення профілактичного обліку дітей, п. 9 розділу III, які, за логікою, мають виконуватися територіальними підрозділами під його методичним керівництвом; положення не визначає механізмів взаємодії між Департаментом превентивної діяльності та іншими департаментами НПУ, зокрема, Департаментом патрульної поліції, хоча окремі функції цих організаційних поліцейських структур є суміжними та потребують узгодженості дій, що дає право зробити висновок про наявні резерви щодо подальшого удосконалення цього нормативно-правового акту.

2. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затверджена наказом МВС України від 28 липня 2017 року № 650, яка визначає завдання, права, обов'язки, напрями та особливості організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад у межах визначеної поліцейської дільниці⁸³. Принципово важливим є те, що документ регулює діяльність двох різних категорій поліцейських в одному акті, що зумовлено спільністю їх функціонального призначення та територіальним принципом організації роботи. Критичний аналіз положень зазначеного нормативно-правового акту дозволяє

---

⁸³ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ МВС України від 28 липня 2017 № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

виділити такі його сильні сторони: Інструкція комплексно регулює всі аспекти організації та діяльності – від завдань до матеріально-технічного забезпечення, що робить її самодостатнім документом для організації роботи; документ послідовно втілює концепцію «Community Policing» через закріплення принципу партнерства з населенням, обов'язку звітування перед громадою, співпраці з місцевим самоврядуванням, що відповідає сучасним демократичним стандартам поліцейської діяльності; її положення забезпечують чіткі організаційні параметри діяльності через визначення чисельності населення на дільниці, систему планування, порядок обліку та звітності; наявність детальної регламентації матеріально-технічного забезпечення є важливою гарантією створення належних умов для виконання службових обов'язків тощо.

Поряд із цим положення цього нормативно-правового акту не позбавлені і окремих проблемних аспектів правового регулювання, на що в своєму дослідженні вказував О.М. Головков, який наголошував на необхідності удосконалення архітекτονіки, надання змістовних уточнень, усунення прогалин, правотворчих помилок⁸⁴. На нашу думку, одним із основних недоліків існуючої норми є наявна певна непослідовність у розмежуванні повноважень дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад. Хоча це дві різні посади з різним функціоналом, більшість норм інструкції поширюється на обидві категорії однаково, що створює питання щодо доцільності їх об'єднання в одному документі або необхідності чіткішого розмежування компетенції. Крім того, наявність норми про чисельність населення на дільниці є механістичною і не враховує такі фактори, як площа території, транспортну доступність, криміногенну ситуацію, соціально-демографічну структуру населення. У великому селі з 5 тис. мешканців та компактною забудовою один поліцейський може ефективно працювати, тоді як у гірській місцевості з розпорошеними

⁸⁴ Головков О. Адміністративна діяльність дільничних офіцерів поліції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2019. С. 192–193.

селами й населенням 4 тис. осіб цього може бути недостатньо. Хоча в інструкції декларується необхідність взаємодії дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад із службами кримінальної поліції, ювенальної превенції, патрульної поліції тощо, конкретні механізми такої взаємодії не визначені, що ускладнює координацію зусиль при реалізації превентивних заходів і розслідуванні правопорушень. З огляду на це, доцільним, на нашу думку, є передбачення окремого розділу, що визначатиме алгоритми внутрішньоорганізаційної взаємодії, порядок інформаційного обміну та спільного реагування на загрози публічній безпеці. Також вважаємо за доцільне в положеннях названого нормативно-правового акту врахувати специфіку роботи дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад в умовах правового режиму воєнного стану, зокрема в частині особливостей діяльності на деокупованих територіях, у прифронтових зонах тощо.

3. Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044, яка визначає особливості організації роботи, завдання та повноваження підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України⁸⁵, діяльність яких стосуються одного з найбільш соціально чутливих напрямів превентивної діяльності – роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, та захисту прав неповнолітніх. Аналіз положень зазначеного нормативно-правового акту дає право стверджувати про те, що її норми послідовно втілюють принципи ювенальної юстиції, серед яких індивідуальний підхід до дитини, пріоритет виховних заходів над каральними, обмеженість строків перебування на обліку, залучення сім'ї до профілактичної роботи, міжвідомча взаємодія, наявні норми забезпечують баланс між правоохоронними та соціально-захисними функціями ювенальної пре-

---

⁸⁵ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>

венції, не зводючи її діяльність лише до репресивних заходів та місять детальну процесуальну регламентацію ключових процедур, що мінімізує ризики порушення прав дітей. В свою чергу, її положення також не виключають внесення певних змін для удосконалення існуючих механізмів, узгодження її положень з іншими нормативно-правовими актами. Так, у зв'язку із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми» від 06 червня 2024 року № 3792-IX⁸⁶, яким було розширено сфери діяльності, в яких може вчинятися булінг (цькування), виникає необхідність внесення змін до підстав взяття на профілактичний облік підлягає дитина. Аналогічна ситуація складається і у зв'язку із Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 22 травня 2024 року № 3733-IX⁸⁷. На нашу думку, в положеннях чинної редакції інструкції не достатньо уваги приділено механізмам захисту від стигматизації дітей, які перебувають на обліку. Хоча і її положеннях і передбачено знищення обліково-профілактичних справ через два роки, відсутні норми щодо конфіденційності інформації під час перебування на обліку, недопущення розголошення в освітньому середовищі тощо. Потребує також і нормативне визначення специфіки діяльності підрозділів ювенальної превенції в умовах воєнного стану, зокрема робота з дітьми, які пережили травматичні події, були вимушено переміщені, перебували на окупованих

⁸⁶ Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми: Закон України від 06 червня 2024 року № 3792-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-20#Text>

⁸⁷ Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 22 травня 2024 року № 3733-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#Text>

територіях, адже вони потребують особливого підходу, який документом не передбачено.

4. Інструкція з організації конвоювання затриманих та взятих під варту осіб в ОВС України, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 20 січня 2005 року № 60 дск⁸⁸, яка визначає організаційно-правові засади діяльності підрозділів конвойної служби. Аналіз зазначеного нормативно-правового акту дає підстави стверджувати про загальну застарілість його положень, адже названий нормативно-правовий акт майже не зазнавав змін з часів його прийняття, оперує застарілою термінологією, не враховує міжнародних стандартів поведіння із затриманими особами. Як наголошується Ю.С. Кіцулом, Департаментом превентивної діяльності у 2023 році проведено комплексний аналіз діяльності підрозділів конвойної служби з метою виявлення проблемних питань організації їх діяльності, підвищення ефективності організації та здійснення конвоювання ув'язнених осіб, зменшення навантаження на поліцейських територіальних органів та підрозділів поліції, які на теперішній час виконують невластиві функції з конвоювання ув'язнених осіб, недопущення надзвичайних подій під час конвоювання, вчасної та якісної реалізації заявок і вимог за результатами чого вироблено комплекс управлінських рішень реформування їх діяльності⁸⁹. Автором наголошується, що першочерговим завданням діяльності Департаменту визначено розробку та прийняття нової редакції Інструкції з організації конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, та їх охорони підрозділами

---

⁸⁸ Про затвердження Інструкції з організації конвоювання затриманих і взятих під варту осіб в органах внутрішніх справ України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20 січня 2005 року № 60 ДСК

⁸⁹ Кіцул Ю. Реформування підрозділів конвойної служби: досягнення та подальші кроки. *Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану*: матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 28 червня 2024 року. Кропивницький, 2024. С. 137.

Національної поліції України⁹⁰, проєкт якої наразі вже підготовлено і перебуває на стадії узгодження.

5. Положення про підрозділи поліції особливого призначення, затверджене наказом МВС України від 04 грудня 2017 № 987, яке визначає основні завдання, функції, права, обов'язки та порядок діяльності підрозділів поліції особливого призначення головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві та міжрегіональних територіальних органів⁹¹.

Попри наявність достатньо розвиненої системи підзаконних нормативно-правових актів організаційно-структурного характеру, діяльність не всіх підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України належним чином нормативно врегульована. На сьогодні спостерігається відсутність спеціалізованих відомчих актів, які б визначали організаційно-правовий статус таких підрозділів, як:

- підрозділи забезпечення публічного порядку;
- підрозділи реагування патрульної поліції;
- підрозділи запобігання та протидії домашньому насильству.

Така ситуація створює правовий парадокс: зазначені підрозділи фактично функціонують у структурі превентивної діяльності Національної поліції України, виконують покладені на них завдання, однак відсутні профільні нормативно-правові акти організаційно-структурного характеру, які б комплексно визначали їх правовий статус, завдання, функції, повноваження, права та обов'язки працівників, особливості організації діяльності. У результаті це призводить до фрагментарності нормативного забезпечення їх діяльності, коли правові основи визначаються загальними актами МВС чи Національної поліції, а окремі аспекти – внутрішньоорганізацій-

---

⁹⁰ Там само. С. 138

⁹¹ Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: наказом МВС України від 04 грудня 2017 року № 987. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1565-17#Text>

ними розпорядженнями або службовими документами. Такий стан справ ускладнює уніфікацію управлінських процедур, координацію взаємодії між різними ланками превентивного блоку, формування єдиних стандартів службової діяльності, що зрештою може негативно впливати на ефективності їх функціонування, ускладнювати правозастосовну практику та створювати підґрунтя для неоднозначного тлумачення компетенції цих підрозділів.

З огляду на це, актуальним завданням є розроблення та затвердження окремих нормативно-правових актів організаційно-правового статусу для зазначених підрозділів, що сприятиме вдосконаленню правових засад функціонування системи превентивної діяльності в цілому.

Що стосується підзаконних нормативно-правових актів процедурно-функціонального характеру, які визначають механізми, алгоритми та порядок реалізації окремих функцій, то вони можуть бути систематизовані в залежності від об'єкту правового регулювання:

1. Підзаконні нормативно-правові акти, що врегульовують адміністративно-юрисдикційну діяльність підрозділів превенції, до яких можуть бути віднесені такі:

– наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженою наказом МВС України» від 06 листопада 2015 року № 1376;

– наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженою наказом МВС» України від 07 листопада 2015 року № 1395;

– наказ МВС України та МОЗ України «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що

знижують увагу та швидкість реакції» від 09 листопада 2015 року № 1452/735;

– наказ МВС України «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України» від 15 листопада 2017 року № 930;

– наказ МВС України «Про затвердження Порядку організації роботи із депутатськими запитами та депутатськими зверненнями народних депутатів України в Національній поліції України» від 15 лютого 2017 року № 119;

– наказ МВС України «Про організацію роботи із запитами на публічну інформацію в Національній поліції України» від 07 лютого 2017 року № 95.

2. Підзаконні нормативно-правові акти, що врегульовують превентивну (профілактичну) діяльність, до яких можуть бути віднесені такі:

– наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування» від 12 жовтня 2020 року № 724;

– наказ МВС України та ДДУПВП «Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 04 листопада 2003 року № 1303/203;

– наказ Національної поліції України «Про затвердження Порядку організації проведення профілактичних заходів» від 27 грудня 2016 року № 1377.

3. Підзаконні нормативно-правові акти, що врегульовують діяльність у сфері забезпечення дорожнього руху, до яких можуть бути віднесені такі:

– наказ МВС України «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів» від 04 серпня 2018 року № 656;

– наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності підрозділів Державтоінспекції МВС

України щодо контролю за наявністю у водіїв полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та страхових сертифікатів «Зелена картка» при нагляді за дорожнім рухом» від 29.11.2007 року № 451.

4. Підзаконні нормативно-правові акти, що врегульовують діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до яких можуть бути віднесені такі:

– наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства» від 13 березня 2019 року № 369/180;

– наказ МВС України «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» від 25 лютого 2019 року № 124;

– наказ МВС України «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника» від 01 серпня 2018 року № 654.

5. Підзаконні нормативно-правові акти, що врегульовують взаємодію та координацію діяльності, до яких можуть бути віднесені такі:

– наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України» від 27 квітня 2020 року № 357

– наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» від 07 липня 2017 року № 575;

– наказ МВС України, Міністерства юстиції України, Верховного суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України «Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів; від 26 травня 2015 року № 613/785/5/30/29/67/68;

– наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події» від 22 серпня 2016 № 859;

– наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» від 31 жовтня 2016 року № 1129.

Наведена класифікація та характеристика підзаконних нормативно-правових актів процедурно-функціонального характеру дозволяє констатувати, що саме ці документи становлять практичний механізм реалізації завдань підрозділами превентивної діяльності Національної поліції України. Вони конкретизують положення базових законів, визначають чіткі алгоритми дій, порядок документування, межі компетенції, процедури взаємодії між підрозділами поліції, органами публічної адміністрації та іншими суб'єктами, залученими до забезпечення публічної безпеки і правопорядку.

Слід зауважити, що наведений перелік підзаконних нормативно-правових актів не є вичерпним, а лише демонструє типові приклади таких документів, які регулюють найбільш поширені напрями діяльності підрозділів превентивної діяль-

ності. Водночас, систематизація цих актів у розрізі об'єктів правового регулювання дає змогу виявити рівень розробленості нормативного забезпечення у кожній функціональній сфері.

1.3. Адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України

Наукові дослідження питань адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного права до числа яких належить і Національна поліція були і залишаються актуальними. Це обумовлено положенням цих суб'єктів серед органів виконавчої влади, специфічністю завдань та функцій, повноважень, прав й обов'язків, а також місцем в системі державного управління. У межах адміністративно-правової доктрини Національна поліція розглядається не лише як суб'єкт владних повноважень, а і як орган публічного адміністрування, який реалізує функції виконавчої влади в галузі забезпечення правопорядку та безпеки громадян. Такий підхід відповідає європейському стандарту «good governance» – належного врядування у сфері безпеки, що передбачає законність, пропорційність і прозорість дій правоохоронців. Окрема увага в спеціальній літературі приділяється визначенню поняття та змісту адміністративно-правового статусу Національної поліції та її підпорядкованих органів, які безпосередньо забезпечують реалізацію покладених на поліцію завдань, пов'язаних із охороною прав і свобод людини, протидією злочинності, підтриманням публічної безпеки і порядку. Підрозділи превентивної діяльності Національної поліції одні з перших залучені до реалізації цих завдань за допомогою адміністративно-правових форм, засобів і методів, що підкреслює їх

особливу значимість та адміністративно-правовий статус серед інших підрозділів Національної поліції. Варто наголосити, що підрозділи превентивної діяльності фактично є первинною ланкою поліцейської присутності у громадах, реалізуючи концепцію «Community Policing» – моделі партнерської взаємодії поліції з населенням, яка лежить в основі сучасної європейської поліцейської доктрини. Саме тому, в умовах реформування правоохоронних органів та необхідності удосконалення національного законодавства постала необхідність проведення окремого дослідження, присвяченого з'ясуванню правового положення цих підрозділів Національної поліції України та визначення їх місця серед інших суб'єктів поліцейської діяльності.

З 2014 року розпочато якісну трансформацію за європейськими стандартами підрозділів та служб системи МВС, з роботою яких чи не щодня стикаються пересічні українці та від професійності яких залежить публічна безпека і захист прав людини. До числа таких належать і підрозділи превентивної діяльності Національної поліції, робота яких спрямована на виконання публічно-сервісного напрямку функціонування держави з пріоритетом на здійснення саме превентивної діяльності.

Для розкриття поняття та змісту адміністративно-правового статусу підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України слід звернутися до аналізу його складових.

Так, термін «статус» в загальному розумінні означає – правове становище осіб або організацій, установ тощо⁹².

Щодо правового статусу, то жодний нормативно-правовий акт не містить визначення цього поняття. Вчені по-різному розуміють цей термін і відповідно формулюють відмінні одна від одної позиції щодо його змісту. Так, О.П. Угровецький під правовим статусом стосовно державного органу розуміє – певну сукупність повноважень юридично-владного

⁹² Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D1%F2%E0%F2%F3%F1>

характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань⁹³. А.П. Миколаєць відзначає, що правовий статус в його найбільш загальному розумінні відображає сукупність закріплених у нормативно-правовому регулюванні та гарантованих державою прав, свобод, обов'язків та законних інтересів, якими наділено відповідного суб'єкта правовідносин та які надалі визначають специфіку його діяльності, взаємозв'язків та взаємовідносин із іншими суб'єктами, особливості ролі в цілому у механізмі правового регулювання, а також відповідальності за відповідні діяння чи рішення⁹⁴. Професор О.М. Музичук під правовим статусом суб'єкта адміністративно-правових відносин визначає систему закріплених у нормативно-правових актах ознак, які визначають його роль, місце та призначення в системі правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів і порядок взаємовідносин між ними⁹⁵. Як бачимо термін правовий статус застосовується досить широко, не має однозначного тлумачення ані в довідковій, ні в юридичній літературі, тому трактується вченими по-різному. При цьому, більшість науковців, формулюючи визначення правового статусу, вдаються до перерахування його елементів, підкреслюючи його суспільне значення.

Що стосується терміну «адміністративно-правовий статус», то його слід розглядати як родову категорію правового статусу. Окремі вчені досліджують його як окремий вид правового статусу, що на нашу думку, не зовсім вірно. В юридичній літературі науковці формулюють загальне визначення адміністративно правового статусу та поняття такого статусу щодо окремих органів та підрозділів, що розкриває зміст і специфіку їх діяльності.

---

⁹³ Угровецький О.П. Система оподаткування в Україні: становлення, реформування, адміністрування: монографія. Харків: Золота миля, 2009. С. 95.

⁹⁴ Миколаєць А.П. Зміст та структура адміністративно-правового статусу суб'єктів взаємодії держави та громадськості. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск 3. С. 38.

⁹⁵ Музичук О.М. Уточнення сутності категорії «правовий статус суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу. *Форум права*. 2008. № 1. С. 320.

Так, В.Б. Авер'янов під адміністративно-правовим статусом пропонує розуміти комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом права нормами адміністративного права, які реалізуються даною особою, як в адміністративних правовідносинах, так і поза ними та забезпечуються певними гарантіями⁹⁶.

Т.О. Коломоець «адміністративно-правовий статус» представляє як сукупність суб'єктивних прав і обов'язків закріплених нормами адміністративного права за певним органом. Водночас зазначає, що обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються у рамках як адміністративних правовідносин, так і поза ними⁹⁷.

О.А. Гусар наголошує на тому, що адміністративно-правовий статус – це системна сукупність адміністративно-правових властивостей суб'єкта права, детермінованих нормами адміністративного права, яка включає: 1) компетенцію суб'єкта; 2) порядок його утворення й набрання юридичних ознак; 3) назву; 4) місце дислокації; 5) структуру; 6) цілі функціонування; 7) відповідальність⁹⁸.

На переконання Ю.М. Кириченка, завдяки адміністративно-правовому статусу визначаються межі діяльності суб'єкта права щодо інших фізичних чи юридичних осіб і держави, окреслюється його місце в системі суб'єктів адміністративного права⁹⁹.

При визначенні адміністративно-правового статусу Національної поліції чи окремих її органів та підрозділів вчені також застосовують різні підходи – від фокусування уваги

⁹⁶ Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс: у двох томах. Том 1: Загальна частина: підручник / ред. колегія: Авер'янов В.Б. (голова) та ін. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 194.

⁹⁷ Коломоець Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. С. 64.

⁹⁸ Гусар О.А. Адміністративно-правовий статус персоналу державного управління. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2 (4). С. 117.

⁹⁹ Кириченко Ю.М. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування. *Юридичний бюлетень*. 2018. Випуск 7. Ч. 2. С. 43.

на окремих найбільш важливих його елементах до поєднання характерних ознак (особливостей) адміністративно-правового статусу стосовно сфери діяльності конкретного суб'єкта. Зокрема, окремі науковці підкреслюють значення діяльності поліції і виконуваних нею функцій в інтересах окремих осіб, суспільства та держави. Так, на переконання М. Кочерова, адміністративно-правовий статус Національної поліції України обумовлений сферою суспільних відносин щодо яких реалізуються відповідні функції. При цьому такий статус, з одного боку є – важливою гарантією здійснення поліцією свого функціонального призначення, з іншого – є засобом, який обмежує її владні повноваження¹⁰⁰.

Інші вчені акцентують увагу на змісті та елементах адміністративно-правового статусу. Наприклад, В. Безега, адміністративно-правовий статус Національної поліції розуміє як врегульоване адміністративно-правовими нормами юридичне становище Національної поліції в системі органів забезпечення національної безпеки, яке визначається її соціальним призначенням, межами та основними векторами діяльності, а також відповідними повноваженнями, якими вона користується в процесі охорони правопорядку, забезпечення прав та свобод громадян і безпеки в суспільстві¹⁰¹.

При цьому, найбільш поширеним є підхід, відповідно до якого при визначенні адміністративно-правового статусу конкретного органу беруться до уваги не лише елементи його правового статусу, а й основна сфера діяльності. Так, О.В. Батраченко адміністративно-правовий статус Національної поліції України пропонує розкривати через такі його особливості: 1) становище цього органу в системі адміністративних правовідносин з іншими суб'єктами; 2) організаційні

---

¹⁰⁰ Кочеров М. Поняття адміністративно-правового статусу національної поліції України як суб'єкта забезпечення реформ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/77.pdf

¹⁰¹ Безега В. Характеристика адміністративно-правового статусу Національної поліції, як суб'єкта сектору безпеки і оборони. *Адміністративне право і процес*. 2020. № 3. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/21.pdf>

особливості (система та структура, що організовані за функціональним і територіальним принципами); 3) функціональні особливості (широке коло адміністративних повноважень як у зовнішній, так і у внутрішній діяльності, що зумовлено специфікою мети й завдань діяльності, належністю до системи органів виконавчої влади); 4) підконтрольність діяльності й підзвітність; 5) реалізація такого статусу відповідним керівником поліції¹⁰².

Відповідно, адміністративно-правовий статус Національної поліції є основою для визначення спеціальних адміністративно-правових статусів її структурних підрозділів, до числа яких належить і підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України. Іншими словами, адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності нерозривно пов'язаний із змістом адміністративно-правового статусу Національної поліції України.

Що стосується безпосередньо адміністративно-правового статусу підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, то наукових фундаментальних праць із цієї проблеми надзвичайно мало, монографічні дослідження не проводилися, що свідчить про те, що окреслена проблематика залишається недостатньо дослідженою.

У свою чергу визначення адміністративно-правового статусу підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України сприятиме виокремленню їхньої ролі у забезпеченні охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтриманні публічної безпеки і порядку, підвищенню ефективності діяльності відповідних суб'єктів.

Визначаючи адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції І. О. Волокітенко, констатує, що його треба розуміти як «систему законодавчо встановлених і гарантованих державою правових положень

¹⁰² Батраченко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки та порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2017. С. 42.

та принципів, які закріплюють права й обов'язки підрозділів ювенальної превенції, патрульної служби, дозвільної системи та служби дільничних офіцерів поліції, завдання й функції яких спрямовані на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам. Важливими складниками адміністративно-правового статусу є організаційна структура, структура управління та форми відповідальності, що обумовлюють компетенцію й місце підрозділів превентивної діяльності у структурі Національної поліції України»¹⁰³.

О.Б. Мороз та К.М. Костовська, досліджуючи адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, пропонують визначати його як правове положення підрозділів в системі суспільно-правових відносин у сфері внутрішніх справ держави, яке визначається шляхом визначення змісту елементів адміністративно-правового статусу (цілі, завдання, функції, принципи діяльності підрозділів ювенальної превенції, їх повноваження, структура та підпорядкування)¹⁰⁴.

О.М. Кройтор, адміністративно-правовий статус патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень пропонує розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають змогу підрозділам патрульної поліції самостійно і у взаємодії з іншими суб'єктами виявляти й усувати причини та умови, що сприяють учиненню правопорушень та здійснювати профілактичний вплив щодо осіб, схильних до протиправної поведінки¹⁰⁵.

¹⁰³ Волокітенко І. Адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 6/2. С. 45.

¹⁰⁴ Мороз О.Б., Костовська К.М. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції національної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. 2022. Випуск 69. С. 310.

¹⁰⁵ Кройтор О.М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень: дис. ... доктора філософії: 081 Право. Львів, 2023. С. 62–63.

О.А. Гуцуляк, досліджуючи адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки територіальних громад, пропонує його розуміти як комплексний правовий інститут, який визначає їх місце та роль у системі органів Національної поліції, регламентує їх діяльність у сфері профілактики правопорушень та забезпечення публічної безпеки і порядку, а також встановлює межі їх повноважень та відповідальності¹⁰⁶.

На наш погляд, уточнення правової категорії «адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України» доцільно проводити з урахуванням елементів загального адміністративно-правового статусу, властивого Національній поліції України, крізь призму особливостей діяльності підрозділів превентивної діяльності. До такого висновку можна прийти проаналізувавши наукові підходи більшості вчених адміністративістів.

Так, С.В. Ківалов до основних елементів адміністративно-правового статусу відносить функції, завдання, компетенцію¹⁰⁷.

П.С. Покатаєв у зміст поняття «адміністративно-правовий статус» пропонує включати призначення, завдання, функції, конкретні владні повноваження, відповідальність, тобто фактично існуючі елементи, виявивши та проаналізувавши які, в цілому можна пізнати явище комплексно¹⁰⁸.

Д.С. Дронік та О.М. Мердова, аналізуючи наукові підходи до розуміння спеціального адміністративно-правового статусу патрульної поліції в сучасній адміністративно-правовій доктрині, доходять до висновку, що характерними елементами спеціального адміністративного статусу цього підрозділу

---

¹⁰⁶ Гуцуляк О.А. Адміністративно-правове регулювання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції щодо забезпечення безпеки територіальних громад в Україні: дис. ... доктора філософії: 081 Право. Львів, 2024. С. 104.

¹⁰⁷ Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003. С. 82.

¹⁰⁸ Покатаєв П.С. Система та адміністративно-правовий статус суб'єктів відносин у сфері благоустрою населених пунктів. *Держава та регіони. Серія право*. 2018. № 4 (62). С. 90.

поліції є такі: 1) місце патрульної поліції в системі органів Національної поліції України; 2) мета, завдання, принципи, функції та напрями поліцейської діяльності патрульної поліції; 3) зміст повноважень патрульної поліції, обумовлених специфічною метою, завданнями, функціями та напрямками її діяльності; 4) нормативне закріплення організаційної побудови патрульної поліції та напрямів її взаємодії з іншими органами поліції¹⁰⁹.

О.М. Кройтор вважає, що адміністративно-правовий статус патрульної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень складається із сукупності цільового, організаційно-структурного та компетенційного блоків норм адміністративного законодавства, що визначають мету, завдання, функції, організаційно-структурні особливості та повноваження патрульної поліції у сфері профілактичної діяльності¹¹⁰.

О.А. Гуцуляк зазначає, що адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції є системою структурних елементів, які включають побудову, принципи, завдання, функції, повноваження, організацію діяльності, юридичну відповідальність та гарантії виконання повноважень у сфері профілактичної діяльності уповноважених посадових осіб¹¹¹.

Узагальнюючи наукові підходи до розуміння спеціального адміністративно-правового статусу в сучасній адміністративно-правовій доктрині, вважаємо, що характерними елементами спеціального адміністративного статусу підрозділів превентивної діяльності Національної поліції слід вважати:

1) місце підрозділів превентивної діяльності в системі органів Національної поліції України;

¹⁰⁹ Дронік Д.С., Мердова О.М. Адміністративно-правові засади діяльності патрульної поліції в Україні: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2023. С. 76.

¹¹⁰ Кройтор О.М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень: дис. ... доктора філософії: 081 Право. Львів, 2023. С. 62–63.

¹¹¹ Гуцуляк О.А. Адміністративно-правове регулювання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції щодо забезпечення безпеки територіальних громад в Україні: дис. ... доктора філософії: 081 Право. Львів, 2024. С. 104.

2) мета, завдання, принципи, функції та напрями поліцейської діяльності підрозділів превентивної діяльності;

3) повноваження підрозділів превентивної діяльності, обумовлені специфічною метою, завданнями, функціями та напрямками їх діяльності;

4) нормативне закріплення організаційної побудови підрозділів превентивної діяльності та напрямів їх взаємодії з іншими органами поліції.

Отже, на підставі проведеного дослідження, з урахуванням системного аналізу наукових підходів та критичного аналізу вітчизняного законодавства, під адміністративно-правовим статусом підрозділів превентивної діяльності Національної поліції пропонуємо розуміти врегульоване нормами адміністративного права їх ієрархічне положення в системі органів і підрозділів поліції, що визначає специфіку мети, завдань, принципів, функцій та напрямів їх діяльності, структурно-організаційної будови та функціонування, компетенцію, спрямовану на реалізацію загальних та спеціальних поліцейських повноважень.

Наукова новизна запропонованого визначення полягає у комплексному підході до розуміння адміністративно-правового статусу, який синтезує структурний (місце в системі поліції), функціональний (мета, завдання, функції), компетенційний (повноваження) та організаційний (побудова та взаємодія) аспекти. На відміну від існуючих дефініцій, які часто акцентують на окремих елементах статусу, запропоноване визначення відображає системний характер правового положення превентивних підрозділів та враховує специфіку їх діяльності як первинної ланки взаємодії поліції з населенням у форматі Community Policing. Таке розуміння адміністративно-правового статусу створює теоретичне підґрунтя для подальшого вдосконалення правового регулювання діяльності цих підрозділів у контексті євроінтеграційних процесів та імплементації стандартів Ради Європи у сфері діяльності поліції.

Як відзначають автори підручника «Поліцейська діяльність» за редакцією професора С.С. Вітвіцького, провідним підрозділом у структурі Національної поліції України з питань забезпечення публічного порядку й безпеки та реалізації превентивної діяльності є Департамент превентивної діяльності (далі – Департамент)¹¹². До підрозділів превентивної діяльності у складі Департаменту також належить Управління публічного порядку, Управління організації діяльності підрозділів реагування патрульної поліції, Управління взаємодії з громадами, Управління дільничних офіцерів поліції, Управління ювенальної превенції, Управління організації діяльності підрозділів конвойної служби, Управління координації діяльності підрозділів поліції особливого призначення, Відділ організації діяльності підрозділів адміністративної практики.

Щодо місця підрозділів превентивної діяльності в системі органів Національної поліції України то слід відзначити, що такі підрозділи є ключовими суб'єктами превенції, які відповідають за фактичну реалізацію спеціальних заходів, операцій і дій, спрямованих на профілактику, запобігання вчиненню протиправних дій, попередження порушень режиму законності, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення безпеки у громадах¹¹³. За для цього підрозділи превентивної діяльності здійснюють комплекс заходів, спрямованих на вплив на передумови та умови, що породжують злочинні явища та протиправні дії, а також на формування певних стереотипів поведінки громадян з метою попередження та недопущення правопорушень¹¹⁴. Саме підрозділи превентивної діяльності формують практичну основу національної системи

¹¹² Поліцейська діяльність: підручник / С.С. Вітвіцький, В.С. Тулінов, О.М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С.С. Вітвіцького. Київ: ВД Дакор, 2021. С. 235.

¹¹³ Беспалий І.В. Система суб'єктів превентивної діяльності та місце в ній органів Національної поліції України. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2024. № 1 (31). С. 737.

¹¹⁴ Кубасенко А. Превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістра у Національному університеті «Одеська юридична академія», галузь знань 26 «Цивільна безпека» спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність» / авт. укл.: А. Кубасенко, О. Ульянов, О. Крижановська; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Юридична література, 2024. С. 10.

запобігання злочинності, що інтегрує поліцію, громади та органи місцевого самоврядування.

Відповідно мета діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції конкретизується через завдання, поставлені перед ними з акцентом на створенні безпечного середовища шляхом надання населенню якісних поліцейських послуг, зміцнення довіри суспільства до поліції через запровадження людиноцентованого підходу в їх діяльності¹¹⁵. У цьому контексті адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності має бути розглянутий також як інструмент реалізації концепції сервісно-орієнтованої поліції, спрямованої на побудову довіри між поліцією та населенням через прозорість, підзвітність і професіоналізм.

У Положенні про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України до основних завдань цього підрозділу віднесено організацію та забезпечення у межах компетенції виконання Національною поліцією України покладених на неї законодавством України функцій.

У свою чергу підрозділи превентивної діяльності Національної поліції, які входять до складу Департаменту превентивної діяльності за допомогою адміністративно-правових форм і методів у межах компетенції реалізують наступний комплекс функцій щодо:

- забезпечення публічної безпеки і порядку;
- загальної та індивідуальної профілактичної роботи;
- запобігання та протидії домашньому насильству;
- конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, взятих під варту, обвинувачених, засуджених до арешту або позбавлення волі на певний строк, а також охорони їх у залі суду¹¹⁶.

---

¹¹⁵ Дронік Д. С., Мердова О. М. Адміністративно-правові засади діяльності патрульної поліції в Україні: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2023. С. 84.

¹¹⁶ Про внесення змін до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ НПУ від 31 липня 2024 року № 828. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%94%D0%9F%>

Що стосується конкретизації окремих з наведених функцій Департаменту то слід звернути увагу на ті, що мають безпосереднє відношення до проведення превентивної та профілактичної діяльності, а саме:

- організація у межах компетенції проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень;

- виявлення причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття у межах компетенції заходів щодо їх усунення;

- організація та контроль здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, ужиття заходів для їх усунення;

- у межах компетенції організація службової діяльності підрозділів превентивної діяльності ГУНП, спрямованої на індивідуально-превентивну роботу з особами, які перебувають на профілактичних обліках у територіальних органах та підрозділах поліції, насамперед з особами, звільненими з місць позбавлення волі, та тими, що вчиняють домашнє насильство;

- організація роботи щодо взаємодії з населенням та громадськими формуваннями з охорони публічного (громадського) порядку;

- організація взаємодії з підрозділами прикордонної служби в забезпеченні правопорядку в межах контрольованих прикордонних районів та з охорони державного кордону¹¹⁷.

Виконання завдань, що стоять перед Департаментом та підрозділами превентивної діяльності Національної поліції, передбачає реалізацію ними цілої низки принципів, заснованих на визнанні загальнолюдських цінностей, поваги до прав і свобод людини, визнання їх пріоритету у взаємовідносинах з державою, закріплених на рівні відповідних норм Конституції та Законів України.

D0%94%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3.pdf

¹¹⁷ Там само.

Принципи є фундаментальними узагальнюючими положеннями, що інтегрують все найкраще, що є у відповідному напрямі правового регулювання, надаючи їм важливого значення. На сьогоднішній день питання щодо принципів організації та діяльності поліції є малодослідженим не зважаючи на те, що принципи є тими засадничими положеннями, на яких базується правозастосовна діяльність та від якості яких безпосередньо залежить забезпечення прав і свобод людини у сфері діяльності поліції¹¹⁸. Доцільно додати, що принципи діяльності підрозділів превентивної діяльності мають не лише нормативний, але й аксіологічний характер, адже вони формують етичні стандарти поліцейської служби, узгоджені з Кодексом поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку (ООН, 1979). Вони визначають баланс між владними повноваженнями поліції та гарантіями прав людини.

Під принципами діяльності Департаменту та підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України слід розуміти сукупність основоположних, провідних ідей і правил, покладених в основу функціонування цих підрозділів, на основі яких визначаються засоби здійснення поліцейської діяльності та реалізуються покладені на них завдання.

У Положенні про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України зазначено про те, що діяльність Департаменту та підрозділів превентивної діяльності ґрунтується на принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності, а також організовується відповідно до перспективного та поточного планування з урахуванням передового досвіду¹¹⁹. Як бачимо, означені принципи відпо-

¹¹⁸ Парасюк М.В., Грабар Н.М. Принципи адміністративної діяльності поліції в сфері забезпечення прав і свобод громадян. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Серія Право. 2019. № 7(19). С. 72–73.

¹¹⁹ Про внесення змін до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ НПУ від 31 липня 2024 року № 828. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0>

відають переліку, визначеному законодавцем у статтях 6–12 Закону України «Про Національну поліцію»¹²⁰. При цьому, окремо наголошено на обов'язковості врахування результатів, отриманих при здійсненні превентивної роботи Департаментом під час організації поточних і перспективних превентивних заходів.

С.О. Шатрава та Г.Р. Парханов на підставі ґрунтовного аналізу позицій вчених щодо сутності та класифікацій принципів права формулюють авторську класифікацію принципів здійснення превентивної діяльності підрозділами Національної поліції. В основу систематизації науковці закладають спосіб їх нормативного закріплення, поділяючи їх на три групи:

1) загальноправові принципи, що визначають засади формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки;

2) базові принципи, які характеризують зміст і межі поліцейської діяльності виходячи з положень Закону України «Про Національну поліцію», дотримання яких є обов'язковим для всіх поліцейських незалежно від напрямку, сфери й виду їх адміністративної діяльності (верховенство права (стаття 6), дотримання прав і свобод людини (стаття 7), законність (стаття 8), відкритість та прозорість (стаття 9), політична нейтральність (стаття 10), взаємодія з населенням на засадах партнерства (стаття 11) та безперервність (стаття 12));

3) спеціальні принципи, що розкривають особливості превентивної поліцейської діяльності на підставі нормативно-визначених положень окремих Законів України таких як: «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про охорону дитинства», «Про дорожній рух» і «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»¹²¹.

%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%94%D0%9F%D0%94%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3.pdf

¹²⁰ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

¹²¹ Шатрава С. О., Парханов Г. Р. Принципи превентивної поліцейської діяльності: поняття, зміст та їх класифікація. *Право і безпека*. 2019. С. 46.

Безумовно, запропонована С.О. Шатравою та Г.Р. Пархановим наукова розробка заслуговує на увагу з певними застереженнями. Сфера національної безпеки є доволі широкою та охоплює захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Підрозділи превентивної діяльності Національної поліції належать до сил безпеки, які виконують покладені на них Конституцією, законами України та відомчими нормативно-правовими актами чітко визначені завдання і функції, більшість з яких стосуються проведення саме превентивної та профілактичної діяльності.

Аналізуючи принципи діяльності поліції, визначені в Законі України «Про Національну поліцію» Л.М. Ніколенко цілком слушно зауважує, що існуюча система принципів на яких заснована діяльність поліції взагалі та підрозділів превентивної діяльності зокрема потребує розширення та доповнення такими важливими засадами як толерантності (терпимості до іншого роду поглядів, поваги, визнання рівності та різноманіття людської культури, вірувань) та неприпустимості дискримінації¹²², що посилять етичну складову діяльності цих підрозділів, максимально наблизять сприйняття поліції як оновленого правоохоронного органу, діяльність якого повністю відповідає міжнародним принципам поліцейської діяльності. Крім того, таке доповнення відповідає Стратегії інтеграції принципу гендерної рівності у діяльність сектору безпеки і оборони, затвердженій Кабінетом Міністрів України, що підкреслює необхідність етичної модернізації поліцейських підрозділів.

Узагальнюючи, можна констатувати, що практично вся адміністративна діяльність підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України підпорядкована жорстким імперативним приписам, які роблять її легітимною та такою, що відповідає інтересам забезпечення прав і свобод громадян.

¹²² Ніколенко Л.М. Принципи діяльності поліції: сутність та особливості. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1 (1). С. 23.

Окремо слід зупинитися на напрямках поліцейської діяльності та завданнях підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, які визначені на рівні законів та відомчих нормативно-правових актів, забезпечені наявністю чіткої ієрархічної структури органів, професійними кадрами, фінансовими та матеріально-технічними ресурсами, що у своїй сукупності становлять одну з ознак адміністративно-правових повноважень.

Широкий спектр завдань та повноважень, якими наділені підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України, є наслідком наявності значної кількості форм та методів їх діяльності.

Як зазначає Д.С. Дронік, напрями адміністративної поліцейської діяльності в положеннях чинного законодавства чітко не визначені¹²³. Законотворці їх трактують переважно як повноваження або функції, що не зовсім вірно. В юридичній літературі з цього питання також немає єдності думок учених. Найбільш вдалим вважаємо визначення напрямів адміністративної діяльності щодо дільничних офіцерів поліції – як узагальнених видів їх адміністративної діяльності, що мають певну специфіку, яка розкривається через особливі повноваження, адміністративно-правові засоби та організацію їх діяльності¹²⁴. Уважаємо, що наведена дефініція є універсальною та такою, що можна застосовувати при висвітленні основних напрямів діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції.

Так, в Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затвердженій наказом МВС України від 28.07.2017 № 650 до основних напрямів діяльності (повноважень) ДОП та ПОГ належать:

– здійснення профілактичних заходів, спрямованих на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень;

¹²³ Дронік Д.С. Напрями адміністративної поліцейської діяльності патрульної поліції. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2 (79). С. 65.

¹²⁴ Організація діяльності дільничних офіцерів поліції: навчальний посібник / С.С. Вітвіцький, О.М. Мердова, О.М. Головков та ін.; за заг. ред. С.С. Вітвіцького. Київ: ВД Дакор, 2023. С. 40.

- виявлення причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та/або адміністративних правопорушень, ужиття у межах компетенції заходів для їх усунення;
- ужиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- у випадках, визначених законодавством, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання;
- доставляння у випадках і порядку, визначених законодавством, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- вжиття всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я, а також особам, які постраждали від торгівлі людьми;
- вжиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі і його припинення;
- здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами порядку зберігання і використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система;

– взаємодія відповідно до законодавства в межах контрольованих прикордонних районів із дільничними інспекторами прикордонної служби щодо проведення превентивних заходів із протидії нелегальній міграції та іншій протиправній діяльності на державному кордоні, отримання інформації про шляхи проникнення та накопичення контрабандних товарів, а також мешканців населених пунктів, розташованих поблизу державного кордону, які здійснюють незаконні операції з переміщення товарів;

– вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), а також заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснення приводу у виконавчому провадженні;

– участь у межах повноважень, передбачених законодавством, у здійсненні заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які звільнилися з установ виконання покарань;

– провадження превентивної (профілактичної) діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, ужиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

– здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання¹²⁵.

О. Головков, здійснивши узагальнення видів адміністративної діяльності дільничних офіцерів поліції, виділив такі основні напрями їх адміністративної діяльності:

- адміністративно-юрисдикційна діяльність;
- превентивна (профілактична) діяльність;
- контрольно-наглядова діяльність;

---

¹²⁵ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ МВС України від 28 липня 2017 року № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

– публічно-сервісна діяльність¹²⁶.

Доповнює означений вченим перелік видів діяльності дільничних офіцерів поліції та інших підрозділів превентивної діяльності окремих не адміністративний різновид як – кримінально-процесуальна діяльність (здійснення досудового розслідування кримінальних проступків), яка може здійснюватися при виданні окремого наказу керівника підрозділу поліції, яким останній уповноважує на проведення дізнання конкретних співробітників. Це стало можливим з 01 липня 2020 року в Україні з моменту набуття чинності Закону України від 22.11.2018 № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень». Однак уповноважені на проведення дізнання поліцейські підрозділи превентивної діяльності Національної поліції фактично не виконують функції дізнання.

Крім цього, в Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад окремо прописані положення про організацію роботи ДОП та ПОГ з метою впровадження принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства за такими основними напрямками:

1) протидія злочинності, профілактика правопорушень та охорона публічного порядку за участю населення;

2) співпраця з органами місцевого самоврядування, представниками територіальних громад, населенням, керівниками підприємств, соціальних, навчальних та культурних закладів, закладів соціального захисту дітей із метою реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства; обмін інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків;

3) визначення спільних пріоритетних напрямів роботи та її оцінювання з урахуванням думки і потреб громадськості;

¹²⁶ Голошков О. Адміністративна діяльність дільничних офіцерів поліції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2019. С. 14.

4) вирішення в межах компетенції безпекових питань, що сприятимуть формуванню довіри до поліції;

5) налагодження ефективної комунікації з населенням громади, у тому числі із застосуванням інноваційних засобів та інформаційних платформ, проведенням тематичних зустрічей для швидкого обміну інформацією щодо вирішення проблем із безпекою, зосередження уваги на причинах учинення правопорушень із метою їх завчасного запобігання;

б) співпраця з активними мешканцями громади з метою підвищення рівня їх правової обізнаності щодо повноважень поліції¹²⁷.

Відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженій наказом МВС України від 19.12.2017 № 1044 основними напрямками діяльності (повноваженнями) підрозділів ЮП визначено такі:

– планування і реалізація профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей;

– контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування;

– вжиття заходів для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь;

– притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, а також батьків або осіб, що їх замінюють, які не виконують передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей;

---

¹²⁷ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ МВС України від 28 липня 2017 року № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

– унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень;

– участь у профілактичних заходах щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей;

– сприяння у межах компетенції веденню обліку дітей шкільного віку відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 року № 684 «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей шкільного віку та учнів»;

– затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до законодавства. Інформація про дитину в обов'язковому порядку вноситься до журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених відповідного органу поліції із зазначенням часу доставлення та вибуття;

– проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дітьми та їх батьками, законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які сприяли вчиненню адміністративного чи кримінального правопорушення дитиною;

– відвідування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, за місцем їх проживання разом із службою у справах дітей для з'ясування умов проживання;

– виклик дітей та їх батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною;

– залучення дітей до участі в просвітницько-профілактичних чи корекційних програмах;

– інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не ви-

конують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поводяться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство;

– ініціювання перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування питання про направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги;

– участь у судовому розгляді за участю неповнолітнього обвинуваченого відповідно до статей 496, 500 Кримінального процесуального кодексу України;

– вжиття заходів індивідуальної профілактики з дітьми, схильними до вчинення правопорушень;

– виявлення фактів вчинення домашнього насильства та своєчасне реагування на них¹²⁸.

Управління організації діяльності підрозділів реагування патрульної поліції та Управління організації діяльності підрозділів конвойної служби не мають окремих відомчих нормативно-правових актів, що розкривають їх напрями діяльності.

При цьому, підрозділи Управління організації діяльності підрозділів реагування патрульної поліції діють відповідно до вимог Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 27.04.2020 № 357. До основними завдань груп реагування патрульної поліції віднесено:

– забезпечення публічної безпеки і порядку;

– взаємодія з населенням;

– забезпечення безпеки дорожнього руху;

– запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення, оперативне реагування на них.

---

¹²⁸ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>

Управління організації діяльності підрозділів конвойної служби організовує роботу підпорядкованих підрозділів виходячи з вимог Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів, затвердженої наказом МВС України, Міністерства юстиції України, Верховного суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/25/30/29/67/68, Інструкції з організації конвоювання затриманих і взятих під варту осіб в органах внутрішніх справ України, затвердженої наказом МВС України від 20.01.2005 № 60 ДСК, Інструкції про порядок виїзду конвойних груп МВС у службові відрядження за кордон для приймання за межами України осіб, які перебувають під вартою, затвердженої наказом МВС України від 14 травня 2009 року № 217 та Інструкції про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають під вартою, на кордоні України та поза її межами, затвердженою наказом МВС України від 02.07.2015 № 794.

До основними завдань конвойних підрозділів належить:

- охорона підозрюваних і обвинувачуваних при утриманні їх в ізоляторах тимчасового тримання;
- забезпечення своєчасного доставляння осіб, узятих під варту, до місця призначення;
- підтримка встановленого для них режиму;
- запобігання й припинення спроб конвойованих до втечі, членушкодження, нападу на конвой;
- затримання осіб, які намагаються звільнити конвойованих з-під варті¹²⁹.

Також слід зазначити про те, що взаємодія підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими органами публічної влади здійснюється на основі субординаційних або координаційних відносин відповідно до закону та положень інших нормативно-правових актів.

¹²⁹ Поліцейська діяльність: підручник / С.С. Вітвицький, В.С. Тулінов, О.М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С.С. Вітвицького. Київ: ВД Дакор, 2021. С. 296.

Особливої уваги заслуговує міжвідомча взаємодія в межах єдиної системи запобігання злочинності, до якої входять служби соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, органи місцевого самоврядування. Відповідно, адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності потребує законодавчого уточнення в аспекті міжсекторальної координації. Це може бути реалізовано шляхом ухвалення окремого нормативно-правового акта.

На особливу увагу заслуговує вплив воєнного стану на адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності. В умовах дії правового режиму воєнного стану їхні функції суттєво розширюються. Превентивні підрозділи стають активними учасниками: забезпечення комендантської години, організації та несення служби на блокпостах (спільно з військовими та НГУ), участі у контрдиверсійних заходах та здійсненні посиленого контролю за обігом зброї, боєприпасів та вибухових речовин. Ці додаткові повноваження, хоча й тимчасові, трансформують їхній статус, надаючи елементів військово-адміністративної діяльності та вимагаючи оперативного підпорядкування військовим адміністраціям у певних сферах, що потребує подальшого наукового осмислення та нормативної деталізації.

1.4. Організаційні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності

Статтею 1 Закону України «Про Національну поліцію», визначено статус Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Відповідно до статті 13 цього ж Закону визначено структуру Національної поліції, яка включає: кримінальну поліцію; патрульну поліцію; органи досудового розслідування; поліцію охорони; спеціальну поліцію; поліцію особливого призначення; а також інші підрозділи, діяльність яких спрямована на виконання завдань поліції або на забезпечення її функціонування, рішення про створення яких приймається керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ.

З огляду на обраний у цьому дослідженні напрямок наукового пошуку, дослідницький інтерес для автора цього монографічного дослідження представляють організаційні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності, як важливий елемент їх адміністративно-правового статусу.

При цьому, аналіз наукової літератури та нормативно-правових актів у сфері поліцейської діяльності дозволяє констатувати відсутність одноманітного підходу суб'єктів нормотворення щодо визначення змісту організаційних засад діяльності органів поліції, що й зумовило наукову дискусію фахівців у галузі адміністративного права, у контексті розуміння окресленого поняття, яке дуже часто асоціюється із дефініцією «організаційне забезпечення», «організаційно-правове регулювання», і т. д.

Зокрема, Д.Г. Заброта розкриває етимологічний зміст поняття «організаційно-правові засади» через призму притаманних їй елементів, зазначаючи, що організаційно-правові засади містять обов'язкові та факультативні елементи. Так, до обов'язкових елементів організаційно-правових засад вчений відносить правову основу (законодавство); об'єкт правового регулювання; пріоритетні напрями, принципи; суб'єкти та їх завдання, функції та повноваження; засоби (заходи та методи), за допомогою яких здійснюється регулювання суспільних відносин, у тому числі й відповідальності та механізми контролю й нагляду. До факультативних елементів організаційно-правових засад Д.Г. Заброта пропонує включити орга-

нізацію міжнародного співробітництва у відповідній сфері (галузі); інформаційне забезпечення; специфіку фінансування; особливості взаємодії та координації у певній сфері (галузі)¹³⁰.

Представляється, що надто широкий підхід до розкриття змісту організаційно-правових засад, застосований Д.Г. Забродою, ускладнює одноманітне сприйняття досліджуваної правової категорії. Відтак, дискусійним, на нашу думку, є підхід вищевказаного дослідника, в контексті включення засобів забезпечення законності в публічному управлінні, а також юридичної відповідальності до числа складових елементів правової категорії «адміністративно-правові засади».

Більш точним та однозначним є сприйняття досліджуваного правового явища, запропоноване Г.О. Барабашем та Т.О. Луценко, які, розглядаючи організаційно-правові засади державного управління, доходять висновку, що вони являються собою відповідний набір параметрів побудови «схеми державної влади», а, отже, передбачають розміщення і взаємодію її елементів, вертикальних та горизонтальних зв'язків, форм таких зв'язків кожен з яких формується під впливом наступних умов і факторів, а саме: конституційно визначеної форми держави; конституційно визначених функцій держави, а також цілей і функцій державного управління; демократизму та стилю державного управління; державної політики; стану та розміщення об'єктів управління; компетентності управлінських кадрів; інформаційного забезпечення державного управління¹³¹. Не зважаючи на те, що сприйняття організаційно-правових засад в якості «схеми державної влади», на нашу думку, є достатньо умовним порівнянням, у контексті організаційно-правових засад діяльності підрозділів превентивної діяльності, зазначений підхід є найбільш прийнятним,

---

¹³⁰ Заброда Д.Г. Адміністративно-правові засади: сутність та зміст категорії. *Науково-практичний журнал Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 2. С. 47; Навроцький О.О. Сучасне розуміння організаційно-правових засад забезпечення прав і законних інтересів дітей. *Держава та регіони*. 2017. № 3 (57). С. 36.

¹³¹ Організаційно-правові основи державного управління: конспект лекцій / укл. Г.О. Барабаш, Т.О. Луценко. Харків: НУЦЗУ, 2016. С. 8.

оскільки відображає зміст досліджуваного правового явища, як такого, що відображає внутрішню будову вищевказаних підрозділів Національної поліції України.

Варто погодитися із думкою О.А. Сіротова, який пропонує авторське визначення організаційно-правових засад встановлення режиму робочого часу поліцейських, в якості яких вчений пропонує розуміти систему правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають на підставі здійснення уповноваженими суб'єктами організаційної діяльності, направленої на встановлення, упорядкування, забезпечення та контроль відповідного законодавчим стандартам режиму робочого часу трудової діяльності поліцейських¹³².

Отже, аналіз теоретичних підходів до розуміння сутності організаційно-правового регулювання в публічному адмініструванні, дає можливість сформулювати визначення організаційних засад діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, як врегульовану нормами адміністративного права систему елементів організаційної структури підрозділів превентивної діяльності, що включають їх правове положення, функціональне призначення, а також внутрішні й зовнішні взаємозв'язки в системі органів та підрозділів Національної поліції України.

Слід зазначити, що, не зважаючи на визначення превентивної та профілактичної діяльності в якості одного з основних повноважень поліції, закріпленого в п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», система відповідних підрозділів превентивної діяльності, на теперішній час, залишається не врегульованою на рівні профільного закону, про що неодноразово зазначалось фахівцями в галузі поліцейського права¹³³.

¹³² Сіротів О.А. Поняття організаційно-правових засад встановлення режиму робочого часу поліцейських. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених: тези доповідей учасників науково-практичної конференції з нагоди святкування Дня науки*. м. Харків, 15 травня 2020 року. ХНУВС, 2020. С. 248.

¹³³ Дронік Д.С. Адміністративно-правові засади діяльності патрульної поліції в Україні: дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Кропивницький, 2023. С. 113.

Варто також звернути увагу на правильне зауваження, яке з окресленої проблеми робить Я. Я. Сташків, коли зазначає, що «на такий серйозний недолік нового Закону України «Про Національну поліцію» науковці та експерти звертали свою увагу ще на стадії законопроектної роботи, однак, із незрозумілих причин їхні аргументи були проігноровані, наслідком чого стало те, що стаття 13 нового Закону приймається в початковій редакції, яка не передбачала існування самостійних підрозділів превентивної діяльності у складі Національної поліції»¹³⁴.

Відтак, загальне уявлення про структуру підрозділів превентивної діяльності та напрямки діяльності суб'єктів, які входять до цієї структури, можна зробити, виходячи з норм Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, затвердженого наказом Національної поліції України від 27 листопада 2015 року № 123¹³⁵.

Спираючись на визначення поняття «превентивна діяльність», сформульоване нами раніше, можна дійти висновку, що здійснення превентивної (профілактичної) діяльності, хоча й визначається серед основних повноважень поліції, в цілому, але, в той же час, є центральним напрямом діяльності окремої групи підрозділів Національної поліції України – підрозділів превентивної діяльності.

Разом з тим, аналіз Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України (скорочено – Положення про ДПД НПУ), дозволяє сформулювати уявлення про зміст організаційних засад підрозділів превентивної діяльності. Зокрема, ДПД НПУ є структурним підрозділом центрального органу управління поліції, який у межах компетенції організовує та забезпечує виконання Національною поліцією України покладених на неї законодавством України

---

¹³⁴ Сташків Я. Я. Система служби дільничних офіцерів поліції та її місце в системі профілактики злочинів і в системі Національної поліції України Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 6. С. 339.

¹³⁵ Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 27 листопада 2015 року № 123.

функцій щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, загальної та індивідуальної профілактичної роботи, запобігання та протидії домашньому насильству, конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, взятих під варту, обвинувачених, засуджених до арешту або позбавлення волі на певний строк, а також охорони їх у залі суду.

Основними завданнями ДПД НПУ є організація та забезпечення у межах компетенції виконання Національною поліцією України покладених на неї законодавством України функцій щодо підтримання публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, загальної та індивідуальної профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню адміністративних та кримінальних правопорушень, запобігання та протидію домашньому насильству, конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, взятих під варту, обвинувачених, засуджених до арешту або позбавлення волі на певний строк, а також охорони їх у залі суду.

Розуміння внутрішньої структури ДПД НПУ впливає з функцій цього підрозділу, зокрема, відповідно до пункту 4 розділу 2 коментованого Положення, ДПД НПУ координує діяльність, надає організаційну та методичну допомогу головним управлінням Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві (далі – ГУНП), їх територіальним (відокремленим) підрозділам (далі – ТВП) за напрямками службової діяльності: дільничних офіцерів поліції, протидії домашньому насильству, взаємодії з громадами та поліцейських офіцерів громади, превентивної комунікації, забезпечення та контролю масових заходів, підрозділів реагування патрульної поліції, патрульної служби поліції особливого призначення, поліції особливого призначення (крім підрозділів «КОРД»), конвойних підрозділів,

підрозділів поліцейської діяльності (далі – підрозділи превентивної діяльності ГУНП).

Спираючись на вищевказану норму, можна дійти висновку, що організаційна структура підрозділів превентивної діяльності включає в себе три ланки, взаємопов'язані за цілями та завданнями поліцейської превентивної діяльності, перша з яких функціонує на рівні центрального органу управління Національної поліції (ДПД НПУ); друга ланка перебуває в структурі територіальних органів Національної поліції, у складі Головних управлінь Національної поліції (УПД ГУНП); третя ланка уособлює підрозділи превентивної діяльності, які функціонують у складі структурних (відокремлених) підрозділів Головних управлінь Національної поліції в областях, м. Києві та Севастополі.

Виходячи з напрямів службової діяльності, закріплених у Положенні про ДПД НПУ, варто констатувати, що до структури зазначеного Департаменту входять такі підрозділи:

1) Управління публічного порядку, у складі якого функціонує відділ охорони публічного порядку, відділ контролю масових заходів, відділ забезпечення масштабних масових заходів.

2) Управління організації діяльності підрозділів реагування патрульної поліції, у складі якого функціонує відділ моніторингу та контролю, відділ реагування.

3) Відділ взаємодії з громадами, у складі якого функціонує відділ аналізу та методичного забезпечення, відділ організації взаємодії з територіальними громадами, відділ супроводу та забезпечення підготовки ПОГ.

4) Управління дільничних офіцерів поліції, у складі якого функціонує відділ контрольно-методичної роботи, відділ координації, відділ превентивних заходів та протидії домашньому насильству.

5) Управління ювенальної превенції, у складі якого функціонує відділ протидії жорстокому поведженню у дитячому

середовищі, відділ організації превентивної роботи у громадах, відділ контрольно-методичної роботи.

6) Управління координації діяльності підрозділів поліції особливого призначення (стрілецьких), у складі якого функціонує відділ організаційно-аналітичного забезпечення, відділ організації збору та аналізу інформації, відділ організації повітряної та протиповітряної оборони, відділ організації безпеки та підтримки, відділ планування спеціальних операцій, відділ планування поточних операцій, відділ організації зв'язку, відділ організації спецзв'язку, відділ моніторингу та контролю, відділ тактико-спеціальної підготовки.

7) Управління організації діяльності підрозділів конвойної служби, у складі якого функціонує відділ конвойної служби, відділ охоронних заходів.

8) Відділ організації діяльності підрозділів адміністративної практики.

9) Відділ організаційно-аналітичної роботи.

10) Режимно-секретний відділ.

11) Відділ документального забезпечення.

Отже, з метою з'ясування організаційних засад діяльності підрозділів превентивної діяльності, вважаємо за доцільне охарактеризувати їх правове положення за напрямками превентивної поліцейської діяльності.

Дільничні офіцери поліції, поліцейські офіцери громад (скорочено – ДОП/ПОГ). На рівні відомчих нормативно-правових актів, адміністративно-правовий статус ДОП/ПОГ врегульовано Інструкцією з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затвердженої наказом МВС України від 28.07.2017 № 650¹³⁶.

Відповідно до вказаного нормативно-правового акту, до числа завдань діяльності ДОП/ПОГ відноситься:

---

¹³⁶ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ МВС України від 28 липня 2017 року № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

1) діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності;

2) взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку;

3) виконання завдань, спрямованих на дотримання прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

4) вжиття заходів для взяття на превентивний (профілактичний) облік осіб, щодо яких здійснюється превентивна (профілактична) діяльність та внесення відповідної інформації до ЄІС МВС;

5) співпраця з групами реагування патрульної поліції (далі – ГРПП) щодо застосування превентивних (профілактичних) заходів стосовно осіб, які схильні до вчинення правопорушень та/або перебувають на превентивних (профілактичних) обліках поліції;

6) інформування чергової частини органу (підрозділу) поліції в разі отримання від населення відомостей про осіб, які мають наміри вчинити кримінальні правопорушення або їх учинили, розшукуваних злочинців, осіб, які зникли безвісти;

7) організація та контроль діяльності помічника ДОП, що полягає в плануванні роботи, наданні відповідних доручень та навчанні методиці й тактиці роботи на поліцейській дільниці, перевірці якості, повноти та об'єктивності складених ним матеріалів;

8) підтримання професійного рівня шляхом навчання в системі службової підготовки та самопідготовки;

9) здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

У контексті визначення організаційного положення ДОП/ПОГ, важлива норма міститься у пункті 4 «Загальних положень» коментованої Інструкції, відповідно до якого ДОП/

ПОГ під час здійснення своїх повноважень, виконання завдань та обов'язків взаємодіють з іншими органами (підрозділами) поліції, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Використання нормотворцем словосполучення «взаємодіють з іншими органами (підрозділами) поліції», опосередковано свідчить про те, що за своїм організаційним статусом ДОП/ПОГ мають входити до структури певного органу (підрозділу) поліції, якими, за логікою, мають бути підрозділи превентивної діяльності. Разом з тим, у коментованій Інструкції нормотворцем взагалі не згадується про зовнішньоорганізаційне положення служби ДОП/ПОГ, як суб'єктів превентивної діяльності.

Інший принциповий момент стосується відсутності у коментованій Інструкції нормативно визначеної внутрішньоорганізаційної структури служби ДОП/ПОГ. Вказана нормотворча прогалина також знайшла відображення у науковій літературі. Наприклад, Я.Я. Сташків правильно зазначає, що якщо порівняти положення нової Інструкції з попереднім наказом, то можна помітити суттєву різницю в підходах до нормативного врегулювання організаційної структури служби ДОП/ПОГ. Зокрема, в п.п. 1.2.1–1.2.3 Наказу МВС України № 550 було чітко визначено, на які саме підрозділи міліції покладається виконання функцій служби ДІМ. У Наказі МВС України № 650 відповідних положень не передбачено, що вже зараз викликає численні наукові дискусії, а в майбутньому може послужити підґрунтям для прийняття різного роду необґрунтованих організаційноуправлінських рішень¹³⁷.

Представляється, що відповідні зауваження організаційного характеру мають бути врахованими у процесі внесення подальших змін та доповнень до Інструкції, затвердженої наказом № 650/2017 року.

¹³⁷ Сташків Я.Я. Система служби дільничних офіцерів поліції та її місце в системі профілактики злочинів і в системі Національної поліції України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 6. С. 340.

Ювенальна превенція (скорочено – ЮП). Організація роботи підрозділів ювенальної превенції врегульована Інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 19.12.2017 № 1044, норми якої спрямовані на визначення особливостей організації роботи, завдань та повноважень підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України¹³⁸.

На відміну від вже згаданого нами наказу МВС України № 650/2017, в якому структура служби ДОП/ПОГ не здобула належного правового закріплення, наказ № 1044/2017 року чітко визначає перелік суб'єктів, які відносяться до підрозділів ювенальної превенції, а саме:

- підрозділ ЮП центрального органу управління поліцією;
- підрозділи ЮП головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві;
- підрозділи ЮП територіальних (відокремлених) підрозділів ГУНП.

Підпорядковуються територіальні підрозділи ювенальної превенції Управлінню ювенальної превенції, яке, в свою чергу, підпорядковується Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України. Порядок створення, реорганізації та ліквідації підрозділів ювенальної превенції є загальним для всіх підрозділів Національної поліції України¹³⁹.

Інструкцією, затвердженою наказом № 1044/2017 року визначено основні завдання діяльності підрозділів ЮП, до числа яких віднесено:

- профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

¹³⁸ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>

¹³⁹ Зеленський Є., Карпенко О. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Публічне право*. 2021. № 1 (41). С. 67.

- ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики;

- участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення;

- вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорсткому поводженню з дітьми;

- вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб;

- провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти;

- взаємодія з іншими підрозділами НПУ, органами державної влади та місцевого самоврядування з питань забезпечення прав та законних інтересів дітей;

- здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

Основні повноваженнями підрозділів ЮП включають:

- планування і реалізація профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей;

- контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування;

- вжиття заходів для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь;

- притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні пра-

випорушення, а також батьків або осіб, що їх замінюють, які не виконують передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей;

– унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень;

– участь у профілактичних заходах щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей;

– сприяння у межах компетенції веденню обліку дітей шкільного віку відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 року № 684 «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей шкільного віку та учнів»;

– затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до законодавства. Інформація про дитину в обов'язковому порядку вноситься до журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених відповідного органу поліції із зазначенням часу доставлення та вибуття;

– проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дітьми та їх батьками, законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які сприяли вчиненню адміністративного чи кримінального правопорушення дитиною;

– відвідування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, за місцем їх проживання разом із службою у справах дітей для з'ясування умов проживання;

– виклик дітей та їх батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною;

- залучення дітей до участі в просвітницько-профілактичних чи корекційних програмах;
- інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поводяться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство;
- ініціювання перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування питання про направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги;
- участь у судовому розгляді за участю неповнолітнього обвинуваченого відповідно до статей 496, 500 Кримінального процесуального кодексу України;
- вжиття заходів індивідуальної профілактики з дітьми, схильними до вчинення правопорушень;
- виявлення фактів вчинення домашнього насильства та своєчасне реагування на них.

Як бачимо, організація роботи щодо загальної та індивідуальної профілактики адміністративних та кримінальних правопорушень серед дітей, становить основу поліцейської діяльності підрозділів ЮП.

Разом з тим, коментована Інструкція також не позбавлена окремих не врегульованих питань, які знайшли відображення у наукових публікаціях. Зокрема, І. В. Іщенко обґрунтовано зазначає, що Інструкція, затверджена наказом № 1044/2017 року, передбачає можливість застосування заходів індивідуальної профілактики працівниками ЮП, виключно щодо дітей, які перебувають на профілактичному обліку в поліції. Зазначений факт, на думку вищевказаного дослідника, формально виключає можливість поліцейського проводити попереджувальні та виховні бесіди з дитиною, вживати інших профілактичних заходів, якщо вона не перебуває на профілактичному обліку. Хоча така потреба може виникати, якщо дитина впер-

ше вчинила адміністративне правопорушення (немає підстав для постановки на облік, але цілком доцільним є відвідування її за місцем для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення наступного правопорушення і т. ін.¹⁴⁰

Отже, Інструкція, затверджена наказом № 1044/2017 року, забезпечує системний підхід органів та підрозділів Національної поліції до роботи з дітьми та підлітками, визначаючи конкретні завдання та механізми їх виконання. Це дозволяє більш ефективно реагувати на проблеми, з якими стикаються діти, та надавати їм необхідну допомогу. При цьому, основний акцент у положеннях коментованої Інструкції робиться на превентивних заходах, спрямованих на запобігання правопорушенням серед неповнолітніх.

Визначаючи організаційні засади діяльності підрозділів ЮП, зазначена Інструкція передбачає тісну співпрацю цих підрозділів з іншими органами та установами, які працюють з дітьми (школами, соціальними службами тощо). Це дозволяє об'єднати зусилля для досягнення спільних цілей.

Разом з тим, на обґрунтоване переконання К. О. Пісоцької, організація роботи підрозділів ЮП все ще вимагає коректив. Так, у згаданій Інструкції не зазначено загальне навантаження ювенального поліцейського. Іншими словами, відкритим залишається питання щодо кількості дітей, яких територіально має обслуговувати ювенальний поліцейський¹⁴¹.

Підрозділи реагування патрульної поліції. Відповідно до Методичних рекомендацій з питань діяльності підрозділів реагування патрульної поліції територіальних (відокремлених) підрозділів головних управлінь Національної поліції в областях (Лист Національної поліції України від 06 квітня

---

¹⁴⁰ Іщенко І.В. Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 3 (64). С. 96.

¹⁴¹ Пісоцька К.О. Актуальні питання щодо законодавчого регулювання діяльності підрозділів ювенальної превенції. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. м. Дніпро, 13 березня 2020 року. Дніпро: ДДУВС, 2020. С. 250.

2021 року № 4245/01/20–2021)¹⁴² (далі – Методичні рекомендації), підрозділи реагування патрульної поліції можуть утворюватися в:

- районному управлінні (відділі) поліції ГУНП – відділ (сектор) реагування патрульної поліції;
- відділі (відділенні) районного управління (відділу) поліції – сектор реагування патрульної поліції;
- відділі поліцейської діяльності – сектор реагування патрульної поліції.

До складу підрозділів реагування патрульної поліції входить:

- начальник відділу (сектору). Здійснює загальне керівництво підрозділом, забезпечує якісне та ефективне виконання покладених на нього завдань і функцій;
- заступник начальника відділу (сектору) – здійснює керування силами та засобами, які перебувають на чергуванні, у тому числі ГРПП, та забезпечує їх взаємодію з іншими підрозділами поліції;
- старший інспектор (інспектор) відділу (сектору) – здійснює контроль за діяльністю ГРПП та виконанням покладених на них завдань;
- поліцейські (інспектори) – входять до складу наряду патрульної поліції (ГРПП), які виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення, оперативного реагування на них.

У секторі поліцейської діяльності, відповідно до його структурної побудови створення підрозділів реагування патрульної поліції не передбачено, а вводяться посади інспекторів (поліцейських) з реагування.

Для кожного підрозділу реагування патрульної поліції територіального (відокремленого) підрозділу, у тому числі В(С) ПД, оптимальна кількість ГРПП вираховується з урахуванням

¹⁴² Методичні рекомендації з питань діяльності підрозділів реагування патрульної поліції територіальних (відокремлених) підрозділів головних управлінь Національної поліції в областях: лист Національної поліції України від 06 квітня 2021 року № 4245/01/20–2021

протяжності автомобільних доріг на території обслуговування, кількості громад, навчальних закладів, стану криміногенної ситуації та аварійності тощо, але не менше ніж одна ГРПП в зміну на 25 тис. населення.

До складу ГРПП призначається не менше двох поліцейських (зазвичай інспектор та поліцейський) та визначається старший наряду.

Керівник районного управління (відділу) поліції як територіального (відокремленого) підрозділу створює умови для належного виконання поліцейськими підрозділів реагування патрульної поліції та ГРПП покладених на них завдань і функцій, уживає заходів щодо забезпечення їх автотранспортом у робочому стані, необхідною кількістю пального, одностроєм, засобами озброєння та індивідуального захисту, засобами зв'язку та іншими технічними засобами згідно з нормами належності, робочими місцями, оргтехнікою, канцелярським приладдям, доступом до інформації та баз (банків) даних МВС та Національної поліції, інших органів державної влади з обов'язковим дотриманням Закону України «Про захист персональних даних».

Таким чином, підрозділи реагування патрульної поліції – це структурні підрозділи Департаменту превентивної діяльності, організація діяльності яких спрямована на забезпечення публічної безпеки і порядку, дотримання прав і свобод людини, протидію злочинності, шляхом оперативного реагування на заяви та повідомлення громадян про кримінальні правопорушення та інші події.

Зазначений висновок дає підстави твердити, що окрім загальних завдань, визначених перед підрозділами реагування патрульної поліції статтею 2 Закону України «Про Національну поліцію», зазначені підрозділи превентивної діяльності виконують низку спеціальних завдань за напрямом оперативного реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події.

Так, відділи (сектори) реагування патрульної поліції районних управлінь (відділів) поліції (далі – В(С)РПП РУ(В)П) у межах компетенції на території обслуговування відповідного районного управління (відділу) поліції здійснюють:

1) координацію діяльності відділів (секторів) реагування патрульної поліції відділів (відділень) поліції у складі районних управлінь (відділів) Та В(С)ПД з питань організації роботи ГРПП;

2) у взаємодії з підрозділами управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУНП (далі – УОАЗОР) керівництво та контроль за роботою ГРПП, зокрема щодо своєчасного та належного реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або інші події, надання їм практичної та організаційної допомоги у повсякденній службовій діяльності, у тому числі з питань попередження та виявлення правопорушень, співпраці з населенням та громадськими формуваннями в забезпеченні правопорядку;

3) аналіз стану криміногенної ситуації щодо публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху та ефективності поліцейської діяльності загалом. За результатами аналізу та пропозицій відділів (секторів) реагування патрульної поліції відділів (відділень) поліції у складі районних управлінь (відділів) поліції, В(С)ПД вносять необхідні зміни до дислокацій (розстановки) ГРПП;

4) аналіз причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, дорожньо-транспортних пригод, ужиття заходів з їх усунення;

5) розстановку ГРПП у затверджених зонах оперативного реагування на підставі аналізу стану криміногенної ситуації, причин та умов, що призводять до вчинення правопорушень, та з урахуванням щотижневих графіків несення служби поліцейськими ГРПП, яку подають на затвердження керівнику РУ(В)П або особі, яка виконує його обов'язки. Копія розста-

новки засобами електронного зв'язку надсилається до диспетчерської служби УОАЗОР;

6) контроль за своєчасним та достовірним унесенням до системи ПНП відомостей про ГРПП, що заступають на чергування;

7) постійний моніторинг роботи ГРПП за допомогою можливостей системи ПНП, перевіряючи при цьому інформацію, що надходить із планшетних пристроїв (трек маршруту та місце перебування наряду, отримання ним завдання, підтвердження прибуття та виконання завдання, використання та поповнення баз даних);

8) проведення перевірок несення служби ГРПП за погодженням з керівництвом РУ(В)П;

9) у межах компетенції контроль за правильністю та якістю оформлення поліцейськими ГРПП матеріалів про адміністративні правопорушення. Взаємодіють із сектором адміністративної практики РУ(В)П з цих питань;

10) проведення превентивних заходів, спрямованих на запобігання вчиненню правопорушень, зокрема шляхом планування та створення службових завдань для ГРПП. Аналізують і контролюють їх виконання, стежать за заповненням електронних рапортів;

11) підготовку поліцейських ГРПП до несення служби та беруть участь у проведенні інструктажів перед заступанням на чергування;

12) взаємодію з іншими правоохоронними органами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями з питань підтримання публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності, превентивної та профілактичної діяльності;

13) контроль за належним використанням поліцейськими ГРПП засобів зв'язку, технічних засобів та службового автотранспорту, їх зберіганням;

14) розгляд звернень і запитів громадян, народних депутатів України, підприємств, установ та організацій, адвокатських запитів і запитів на інформацію;

15) узагальнення й аналіз стану матеріально-технічного забезпечення ГРПП та надання пропозицій керівництву РУ(В)П щодо його покращення.

Аналіз вищевказаних спеціальних завдань діяльності підрозділів реагування патрульної поліції дає можливість дійти висновку про наявність низки специфічних ознак організаційно-правового положення зазначених підрозділів превентивної діяльності, до числа яких нами віднесено: а) централізований характер оперативного управління нарядами ГРПП; б) оперативність реагування на заяви та повідомлення громадян; в) мобільність; г) активна взаємодія з органами (підрозділами) Національної поліції у сфері організації та здійснення оперативного реагування.

Підрозділи конвойної служби. Відповідно до пункту 37 частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», поліція здійснює конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі¹⁴³.

Відповідно до вимог Закону України «Про Національну поліцію», поліцейські здійснюють конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі до судових установ, слідчих органів, органів прокуратури, відділів та відділень поліції, ізоляторів тимчасового тримання ГУНП, слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби Міністерства юстиції України та закладів охорони здоров'я Міністерства охорони здоров'я України. У поточному році на виконання заявок та вимог ініціаторів поліцейськими територіальних органів і підрозділів поліції.

---

¹⁴³ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

У структурі головних управлінь Національної поліції в областях та у місті Києві функціонують 36 підрозділів конвойної служби загальною штатною чисельністю 2776 поліцейських, з них: батальйонів – 7, рот – 17, взводів – 1, груп – 11¹⁴⁴.

Відповідно до Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів, затвердженої наказом МВС України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68¹⁴⁵, конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених із установ попереднього ув'язнення до судів та охорона їх під час судових засідань, а також конвоювання їх у зворотному напрямку здійснюються військовими частинами та підрозділами Національної гвардії України (далі – військові частини) та органами внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України (далі – органи внутрішніх справ) за місцем їх дислокації.

Конвоювання на засідання судів засуджених, які відбувають покарання в установах виконання покарань, до установ попереднього ув'язнення в населені пункти, де розміщуються суди, здійснюється військовими частинами, а з цих установ на засідання суду – вартами військових частин та/або органів внутрішніх справ відповідно до законодавства.

Подання про прийняття судів для обслуговування військовими частинами (органами внутрішніх справ) подаються судами або територіальними управліннями Державної судової адміністрації України (далі – ТУ ДСА України) до Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС). ТУ ДСА України подають подання стосовно місцевих загальних судів. Перелік

---

¹⁴⁴ Скидан М.В., Кіцул Ю.С. Сучасний стан спеціальних автомобілів для перевезення ув'язнених конвойної служби Національної поліції України. *Актуальні питання з розроблення й виготовлення спеціальних та спеціалізованих автотранспортних засобів в умовах воєнного стану*: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Київ, 08 листопада 2023 р. Київ: ДНДІ МВС України, 2023. С. 88.

¹⁴⁵ Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26 травня 2015 року № 613/785/5/30/29/67/68. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0698-15#Text>

судів, які обслуговуються військовими частинами та органами внутрішніх справ, затверджує Міністр внутрішніх справ України.

Наказ про прийняття для обслуговування судів військовими частинами видає командувач Національної гвардії України, а доручення органам внутрішніх справ – начальники головних управлінь і управлінь МВС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (далі – ГУМВС (УМВС)).

З надходженням розпорядження від командувача Національної гвардії України (начальника ГУМВС (УМВС)) щодо прийняття для обслуговування суду створюється міжвідомча комісія, до складу якої входять: представники військової частини, органу внутрішніх справ, суду та ТУ ДСА України.

Аналіз положень зазначеної Інструкції дозволяє дійти висновку, що на теперішній час питання щодо визначення єдиного суб'єкта, на якого покладено функції щодо конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених із установ попереднього ув'язнення до судів та охорона їх під час судових засідань, остаточно не вирішено.

На теперішній час, в тій чи іншій мірі зазначені функції виконують Національна поліція, Національна гвардія та Служба судової охорони. Таким чином, складається ситуація, коли повноваженнями у сфері конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених до судів, наділені одночасно працівники НГУ та НПУ. Крім того, повноваження щодо здійснення деяких превентивних заходів у адміністративних будівлях суду, також є спільними у діяльності Служби судової охорони, Національної поліції та Національної гвардії.

Тобто, відповідно до статті 160 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», повноваження щодо забезпечення безпеки учасників судового процесу закріплюються за Службою судової охорони. Фактично, має місце ситуація, коли одна правоохоронна функція у сфері забезпечення безпеки

правосуддя знаходиться у компетенції двох державних органів, причому, прийняття вищевказаних законодавчих змін, за справедливим твердженням С. Тихонюк, суттєво ускладнить можливість належного законодавчого врегулювання зазначеного питання¹⁴⁶.

Із вищенаведеним умовиводом погоджується й голова Служби судової охорони П. Малихін, який переконаний, що «в умовах недостатнього законодавчого врегулювання адміністративно-правового статусу Служби судової охорони, першочерговим завданням адміністрування сферою безпеки судових установ та суддів, є розмежування безпекових повноважень між суб'єктами забезпечення охорони та конвоювання»¹⁴⁷.

Намагаючись вирішити зазначену проблему правового регулювання, суб'єктами нормотворчості здійснено низку першочергових заходів. Так, на виконання підпункту 1 пункту 44 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів»¹⁴⁸ за поданням Державної судової адміністрації Вища рада юстиції рішенням від 26 грудня 2016 року № 3470/0/15–16 Міністерство внутрішніх справ України наказом від 26 грудня 2016 року № 1352 затвердили Тимчасовий порядок забезпечення охорони судів, органів та установ системи правосуддя, а також підтримання громадського порядку в них¹⁴⁹.

Водночас, затвердження цього Тимчасового порядку забезпечення охорони судів не вирішило питання, пов'язані з гарантуванням безпеки судів, працівників та відвідувачів установ, а навпаки, загостило низку інших проблем, як-от проблема кадрового забезпечення в Національній поліції,

---

¹⁴⁶ Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо виконання функцій з конвоювання» від 13 жовтня 2020 року № 4214 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/399369>

¹⁴⁷ Голова ВПП представив колективу ССО новопризначеного очільника / Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/archive/1505028/>

¹⁴⁸ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

¹⁴⁹ Про затвердження Тимчасового порядку забезпечення охорони судів, органів та установ системи правосуддя, а також підтримання громадського порядку в них: наказ МВС України від 26 грудня 2016 року № 1352. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS683?an=1>

а разом із тим покладання на підрозділи конвойної служби не властивих для них функцій щодо підтримання публічного порядку у суді.

Варто погодитися з Ю.О. Михайловою, яка, з метою удосконалення правового регулювання діяльності конвойної служби Національної поліції України, пропонує низку заходів, серед яких:

– закріплення та нормативне визначення понять «конвой», «конвоювання», «підрозділ конвойної служби», «конвоювані особи» тощо та чітке визначення компетенції, функцій, завдань, принципів, форм і методів функціонування підрозділів конвойної служби поліції;

– впровадження комплексного та узгодженого правового забезпечення управління персоналом відповідних підрозділів конвойної служби, що, своєю чергою, забезпечується наявністю відповідних інструкцій, положень, настанов, які регламентують ті чи інші питання у процесі реалізації персоналом покладених повноважень, у тому числі і під час несення служби в екстремальних умовах та надзвичайних ситуаціях, і які спрямовані на усунення хибних, неузгоджених, неправильних дій та виключають настання негативних наслідків;

– адаптація вітчизняного законодавства з питань поводження з особами, яких затримано та/або взято під варту до вимог законодавства Європейського Союзу, забезпечення їх конституційних прав та свобод, узгодження вітчизняних нормативно-правових актів з європейськими стандартами та посилення контролю за їх належним виконанням;

– закріплення чітких гарантій правового та соціального захисту поліцейських підрозділів конвойної служби тощо¹⁵⁰.

При цьому, за інформацією заступника начальника управління – начальника відділу конвойної служби управління організації діяльності підрозділів конвойної служби ДПД

¹⁵⁰ Михайлова Ю.О. Шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності підрозділів конвойної служби Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 165.

НПУ Ю.С. Кіцула, Департаментом превентивної діяльності у 2023 році було проведено комплексний аналіз діяльності підрозділів конвойної служби з метою виявлення проблемних питань організації їх діяльності, підвищення ефективності організації та здійснення конвоювання ув'язнених осіб, зменшення навантаження на поліцейських територіальних органів та підрозділів поліції, які на теперішній час виконують невластиві функції з конвоювання ув'язнених осіб, недопущення надзвичайних подій під час конвоювання, вчасної та якісної реалізації заявок і вимог за результатами чого вироблено комплекс управлінських рішень реформування їх діяльності¹⁵¹.

Протягом 2023 року Департаментом превентивної діяльності розроблено план заходів з удосконалення діяльності підрозділів конвойної служби, відповідно до якого у 2023 році:

- унесено зміни до структури територіальних органів поліції, унаслідок чого збільшено грошове забезпечення поліцейських конвойних підрозділів;
- затверджено штатні структури підрозділів конвойної служби в ГУНП, уведено додаткові посади середнього складу поліції, що сприятиме підвищенню іміджу конвойної служби та усуненню ризиків плинності підготовлених кадрів;
- спільно з ДНДІ МВС затверджено технічне завдання на дослідно-конструкторську роботу «Розробка автомобіля для перевезення до 3-х осіб, узятих під варту».

За результатами проведеної роботи було розроблено та затверджено План заходів з удосконалення діяльності підрозділів конвойної служби Національної поліції України у 2024 році, відповідно до якого вже затверджено типову структуру підрозділу конвойної служби ГУНП, проводиться експеримент щодо використання сучасних підходів обліку роботи конвойних підрозділів, здійснено відбір інструкторів

---

¹⁵¹ Кіцул Ю. Реформування підрозділів конвойної служби: досягнення та подальші кроки. *Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану*: матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 28 червня 2024 року. Кропивницький, 2024. С. 136–139.

(тренерів) з числа досвідчених співробітників Б(Р)КС та УПД ГУНП, з метою залучення до проведення навчань особового складу тощо.

Одним із завдань реформування керівництвом департаменту також визначено підвищення рівня кваліфікації та професіоналізму особового складу, що передбачає запровадження нових навчальних програм, які включають сучасні методи роботи, психологічну підготовку та спеціалізовані тренінги. Результатом цієї діяльності стало проведення на базі Донецького державного університету внутрішніх справ триденного тренінгу для тренерів «Організація конвоювання ув'язнених осіб територіальними органами і підрозділами поліції», розроблено програму семінар-наради «Організація та здійснення моніторингу і контролю роботи органів (підрозділів) поліції з конвоювання ув'язнених осіб», яка відбудеться найближчим часом на базі Харківського національного університету внутрішніх справ.

Разом з тим, удосконалення організаційно-правових засад діяльності підрозділів конвойної служби – це складний та багатовекторний процес, який вимагає проведення подальшого реформування зазначених підрозділів поліції, а саме:

- нормативне закріплення організаційно-правового статусу та структури підрозділів конвойної служби Національної поліції України;
- визначення на рівні відомчих нормативно-правових актів МВС України, спеціального порядку добору та професійного навчання працівників конвойної служби;
- покращення нормативно-правового забезпечення діяльності підрозділів конвойної служби, шляхом приведення Інструкції з організації конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, та їх охорони підрозділами Національної поліції України, до норм Закону України «Про Національну поліцію».

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

2.1. Поняття і сутність тактики забезпечення публічної безпеки і порядку в діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції

Своїм походженням тактика зобов'язана військовій справі. Однак з плином часу вона проникла в усі сфери суспільного життя і діяльності людей, й почала широко застосовуватися в політиці, економіці, управлінні, спорті та інших сферах, зокрема й у правоохоронній діяльності. У кожній сфері (галузі) тактика має свої особливості, які зумовлені завданнями і умовами тієї діяльності, де вона використовується.

У загальному розумінні тактика визначається як способи, прийоми досягнення певної мети; лінія поведінки когось¹⁵². Отже першою і найбільш загальною ознакою будь-якої тактики є сукупність або система способів (приймів, методів, ліній поведінки, форм) які використовуються для досягнення поставленої мети в певних сферах людської діяльності. Так-

---

¹⁵² Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. С. 1229.

тику можна розглядати як певний процес розумових операцій і практичних дій, сутність якого полягає в тому, щоб на основі аналізу інформації прийняти якесь конкретне тактичне рішення й реалізувати його. Причому процесу вибору та реалізації має передувати процес розробки, обговорення та затвердження тактичних планів (положень, інструкцій), а також доведення їх до безпосередніх виконавців. Ефективність тактики забезпечується попереднім опрацюванням тактичних планів на навчаннях, особливо коли вони є складними і потребують залучення значних сил та ресурсів, зокрема з різних підрозділів.

Зрозуміло, що тактичні плани не можуть бути універсальними, оскільки вибір конкретної тактики залежить від різних чинників, які виникають у процесі забезпечення публічної безпеки і порядку. Сукупність елементів, умов і чинників, що впливають на діяльність підрозділів Національної поліції, традиційно отримала назву «оперативна обстановка». Вона включає в себе все різноманіття зовнішніх факторів, які враховуються й оцінюються в процесі організації поліцейської діяльності.

Сили та засоби Національної поліції є елементом оперативної обстановки (зокрема їх кількість впливає на спосіб дії у окремій ситуації) й одночасно виступають елементом керування. Максимально повне та ефективне використання наявних сил та засобів призводить до належного результату й навпаки, початок реалізації тактичного плану в ситуації коли сил недостатньо, або їх розстановка не відповідає плану, може спричинити негативні наслідки та ще більше погіршити оперативну обстановку.

Керівництвом МВС та Національної поліції розробляються типові плани для ситуацій, які часто повторюються, що дозволяє оперативно й тактично правильно діяти в умовах дефіциту часу та інформації. Однак передбачити всі можливі сценарії неможливо, особливо враховуючи, що в кожному

випадку потрібне єдине оптимальне тактичне рішення. На індивідуальному рівні вибір тактики може бути меншим, але також враховуються можливості й наявні засоби кожного окремого поліцейського.

Частина 5 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» регламентує, що «під час дії воєнного стану, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби. Отже, інтелектуальні здібності та практичні навички використання «засобів, котрі опинилися поруч»¹⁵³ є елементом тактичної грамотності поліцейського й можуть стати у нагоді як під час виконання службово-бойових завдань, так і при здійсненні штатних превентивних поліцейських заходів.

У військовому розумінні тактика (дав. – гр. *taktiká* – мистецтво шиккування військ, від дав. – гр. *táссо* – шикую війська), багато часу розглядалася саме як мистецтво. У інших сферах діяльності людини тактика насамперед розглядається як наука, теорія якої являє собою систему наукових знань, положень, принципів і заснованих на них рекомендацій щодо організації, планування та здійснення практичної роботи. Тактика як наука включає в себе теорію і практику. Вони мають між собою тісний взаємозв'язок і перебувають у діалектичній єдності. Однак, окрім теоретичних знань, постійним джерелом і основою тактики є практичний досвід (як позитивний, так і помилковий), який має систематично й ретельно аналізуватися для застосування більш ефективних способів забезпечення публічної безпеки та порядку.

---

¹⁵³ Гіденко С.С. *Форми нормативно-правового регулювання забезпечення тактичної грамотності виконання службово-бойових завдань особовим складом національної поліції України. Аналітично-порівняльне правознавство.* 2023. № 6. С. 427–430. С. 429; Синенький В.М. *Застосування поліцейськими підручних засобів в стані необхідної оборони або крайньої необхідності в умовах воєнного стану. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* 2022. Вип. 32. С. 243.

Тактичні прийоми використовують у своїй діяльності не тільки поліцейські підрозділи особливого призначення Національної поліції України, експерти-криміналісти та оперативники. Певні тактичні заходи регулярно застосовуються й іншими підрозділами Національної поліції, зокрема тими, що входять до структури Департаменту превентивної діяльності.

Варто зазначити, що належна тактико-спеціальна підготовка, як складова індивідуальної тактичної підготовки до дій у типових й екстремальних ситуаціях, а також підготовка до таких дій у складі службових нарядів і груп, становить основу професійної підготовки поліцейського¹⁵⁴. Система тактико-спеціальної підготовки пов'язана з рядом навчальних дисциплін, які вивчаються у закладах вищої освіти МВС України зі специфічними умовами навчання: спеціальна техніка, безпека життєдіяльності, цивільний захист, військова топографія, вогнева та спеціальна фізична підготовка, адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції, а також професійна психологічна підготовка поліцейських.

Навчальний курс тактико-спеціальної підготовки є обов'язковим компонентом підготовки бакалаврів правоохоронної діяльності (поліцейських) у Донецькому державному університеті внутрішніх справ, в рамках Освітньо-професійної програми правоохоронна діяльність (поліцейські) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 262 Правоохоронна діяльність. Метою зазначеної освітньої програми є підготовка висококваліфікованих фахівців та фахівчинь правоохоронної діяльності для реалізації завдань Національної поліції України у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, загальної та індивідуальної профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню адміністративних та кримінальних пра-

¹⁵⁴ Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник / О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 10.

випорушень та протидію домашньому насильству¹⁵⁵. Як можна побачити зазначена мета повністю відповідає основним завданням та функціям Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України¹⁵⁶, а також змістовно співпадає з функціями окремих підрозділів превентивної діяльності для яких відповідні факультети ЗВО МВС і готують кадри.

Однак проблема криється у тому, що чіткого тлумачення терміну «поліцейська тактика» ані профільне законодавство, ані вітчизняна наукова доктрина досі не сформулювали. Що примушує звернутися до іноземних джерел.

Діяльність і тактика поліції є типовою дисципліною модульної програми підготовки поліцейських у поліцейських академіях таких держав як Канада, Німеччина, Польща, Естонія, Чорногорія. Обов'язкове підвищення кваліфікації, яке проходять поліцейські в цих країнах, включає вогневу та тактичну підготовку, яку зазвичай проводять кожні 6–12 місяців. Тривалість тактичних тренувань варіюється від 4 годин у Коледжі державної поліції Латвії до 40 годин у Центрі підготовки Академії Королівської канадської кінної поліції¹⁵⁷. Програма первинної підготовки поліцейського в Естонії передбачає засвоєння курсу «Прямий примус і тактика забезпечення безпеки», а в Коледжі державної поліції Латвії майбутнім правоохоронцям викладають «Поліцейську тактику» у якості окремої дисципліни¹⁵⁸. Австрійські поліцейські в рамках курсів підвищення кваліфікації (без відриву від служби) отримують 20 годин тактичної підготовки на рік. Курс первинної підго-

---

¹⁵⁵ Освітньо-професійна програма Правоохоронна діяльність (поліцейські) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» галузі знань 26 «Цивільна безпека» кваліфікація: бакалавр правоохоронної діяльності. ДонДУВС, Кропивницький, 2024. С. 5, 13.

¹⁵⁶ Про внесення змін до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ НПУ від 31.07.2024 № 828. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%94%D0%9F%D0%94%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3.pdf>

¹⁵⁷ Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ / Автори: Хатія Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі: Київ, 2018. С. 21, 26.

¹⁵⁸ Там само. С. 68–69, 83.

товки поліцейського в Польщі триває 6 місяців, з яких 52 навчальні години виділено на дисципліну «Охорона громадського порядку», під час якої вивчаються: нормативні акти, управління кризовими ситуаціями під час масових заходів, тактика. Ще 132 години займає «Тактика, застосування сили та втручання», куди входять: базові рушійні навички, елементи самозахисту і тактичні заходи, перехоплення, використання поліцейського спорядження, комунікація та взаємодія з громадянами. Курсантам поліцейської Академії Чорногорії викладають практичний курс «Тактичні комунікації»¹⁵⁹.

Окремо розглянемо стан тактичної підготовки у США та Канаді. До штату поліцейської академії Х'юстона входять 10 кадрових офіцерів – інструкторів захисної тактики та 6 офіцерів – інструкторів патрульної тактики. Останні навчають курсантів належним та безпечним способам зупинення транспортних засобів. Безпечні методи обшуку, які викладають в поліцейській академії Х'юстона відносяться до захисної тактики.

Тактика є невід'ємною частиною стройової підготовки і виправки канадського поліцейського. Причому в Програмі підготовки зазначається, що сформовані тактичні навички поліцейського відіграють важливу роль у забезпеченні професійного обслуговування населення¹⁶⁰.

З наведеного можна зробити висновок, що тактика наскрізно проходить через майже всі сфери підготовки та підвищення кваліфікації поліцейських в регіоні відповідальності Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Що розширює межі використання поліцейської тактики й водночас ускладнює формулювання чіткого лексичного значення цього поняття.

На жаль, чітке визначення терміну «поліцейська тактика» залишається рідкісним явищем й у іноземній науковій літературі, оскільки публікації, присвячені цій темі, здебільшого ак-

¹⁵⁹ Там само. С. 97, 121, 133.

¹⁶⁰ Там само. С. 140, 143, 149.

центують увагу на описі її елементів та підходів. Наприклад, у статті «Modern Police Tactics, Police-Citizen Interactions, and the Prospects for Reform» розглядаються новітні підходи до тактики поліції, які мають полягати у використанні не лише фізичної сили, а й технік деескалації та інших методів запобігання конфліктам. А сама поліцейська тактика визначається як сукупність процедур та стратегій, що застосовуються поліцейськими в контексті різних взаємодій з громадянами¹⁶¹.

В дослідженні Міжнародної асоціації начальників поліції (ІАСР) «Integrating Communications, Assessment, and Tactics», проведеному Університетом Цинциннаті (штат Огайо, США) на замовлення місцевого поліцейського підрозділу, тактика поліції була визначена як інтеграція комунікації, оцінки ситуації та тактичних методів, спрямованих на вирішення кризових ситуацій із мінімальним застосуванням сили¹⁶².

Також варто звернути увагу на статтю «A better path forward for criminal justice: Police reform», автори якої вважають, що поліцейська тактика має бути спрямована на уникнення ескалації під час кризових ситуацій. А сама тактика розглядається як ключовий компонент підготовки, що дозволяє поліцейським діяти відповідно до високих стандартів безпеки¹⁶³.

З цього можна зробити висновок про те, що «поліцейська тактика», у іноземних наукових статтях та експертних висновках, переважно розкривається у контексті використання заходів підтримання публічної безпеки та порядку, взаємодії з громадянами у кризових ситуаціях, або як сукупність стратегічних та оперативних методів, які поліція використовує для забезпечення публічного порядку, підтримки закону та боротьби з кримінальною активністю. Ці підходи можуть

---

¹⁶¹ Mummolo, J. (2018). Modern police tactics, police-citizen interactions, and the prospects for reform. *Journal of Politics*, 80 (1), 1–15. С. 5–6.

¹⁶² Evaluation of Police Use of Force De-escalation Training. University of Cincinnati. December 2019. URL: https://www.theiacp.org/sites/default/files/Research%20Center/UCPD_ICAT%20Evaluation_Final.pdf

¹⁶³ Rashawn Ray & Clark Neily. A better path forward for criminal justice: Police reform. URL: <https://www.brookings.edu/articles/a-better-path-forward-for-criminal-justice-police-reform/>

варіюватися від загальних профілактичних методів до оперативних тактик, які підкреслюють адаптацію до певного середовища та ситуації.

Тактика діяльності підрозділів Національної поліції України також визначає підходи та методи, що спрямовані на виконання завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку. Вона включає комплекс заходів та тактичних дій, спрямованих на ефективну реалізацію поліцейських функцій, зокрема під час масових заходів та надзвичайних ситуацій. Серед тактичних дій Національної поліції особливу роль відіграють заходи забезпечення безпеки поліцейських та ефективної організації комунікації з населенням, що підвищує рівень довіри та запобігає ескалації конфліктів під час патрулювання або охорони публічного порядку на масових заходах.

Забезпечення публічної безпеки і порядку є одним із пріоритетних завдань національної безпеки України. Центральним органом виконавчої влади, який забезпечує захист прав і свобод громадян, протидіє злочинності та підтримує публічну безпеку й порядок на благо суспільства є Національна поліція (ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію») ¹⁶⁴. Для виконання прав і обов'язків, покладених на поліцію щодо охорони публічного порядку, особовий склад органів поліції повинен добре знати законодавство України, нормативні акти МВС та мати високу професійну майстерність ¹⁶⁵. Рівень цієї майстерності знаходиться у прямій залежності від рівня тактичної підготовки, яку отримав особовий склад поліцейського підрозділу, задіяного в охороні публічного порядку.

Забезпечення публічної безпеки і порядку в діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України включає комплекс завдань, заходів та повноважень, спрямованих на охорону публічного порядку, захист прав і свобод гро-

¹⁶⁴ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n51>

¹⁶⁵ Денисова А.В. Забезпечення публічної безпеки і порядку органами національної поліції України під час проведення масових заходів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 580.

мадян, підтримання стабільності в суспільстві, попередження правопорушень і швидке реагування на можливі загрози.

Система забезпечення публічної безпеки та порядку охоплює декілька основних аспектів. Перш за все, це реалізація превентивних заходів, які спрямовані на профілактику злочинності та недопущення правопорушень. Профілактичні заходи можуть бути як загальними, спрямованими на широку аудиторію (проведення освітніх кампаній, зустрічі з населенням, робота з молоддю), так і спеціальними, що зосереджені на виявленні ризикових груп та індивідуальній роботі з ними (контроль за особами раніше засудженими за вчинення кримінального правопорушення, робота з особами, які перебувають на профілактичному обліку тощо).

Другим аспектом є контроль за дотриманням публічного порядку в місцях масового скупчення людей, таких як спортивні та культурні заходи, демонстрації, мітинги тощо. Підрозділи превентивної діяльності зобов'язані забезпечувати безпеку громадян у таких ситуаціях, мінімізувати ризики конфліктів, протидіяти хуліганству, охороняти громадський спокій та здійснювати контроль за виконанням адміністративних норм.

Наступним важливим елементом є патрулювання вулиць та інших публічних місць. Патрулі покликані підтримувати видиму присутність поліції для швидкого реагування на ситуації, які можуть загрожувати безпеці. Присутність патрулів (піших, автопатрулів і кінних нарядів), допомагає знизити рівень злочинності, оперативно реагувати на виклики і підтримувати порядок.

Оперативне реагування є ще однією складовою діяльності підрозділів превентивної діяльності. Це забезпечення негайного реагування на повідомлення про правопорушення або надзвичайні ситуації, прибуття на місце події, фіксація правопорушень, затримання підозрюваних і запобігання розвитку небезпечних подій. Підрозділи реагування патрульної поліції безпосередньо виконують роботу з перевірки осіб, які підоз-

рюються у вчиненні протиправних дій, а також тих, що можуть бути небезпечними для суспільства.

Складовою забезпечення безпеки є охорона державних та громадських об'єктів, таких як школи, лікарні, державні установи, важливі інфраструктурні об'єкти. Для цього створюються спеціальні підрозділи (наприклад, нещодавно утворена служба освітньої безпеки), що забезпечують належний захист закладів освіти, недопущення протиправних дій, а також захист у разі надзвичайних ситуацій. Завданням превентивної діяльності є також забезпечення взаємодії з громадськістю та громадськими організаціями. Поліція співпрацює з місцевими громадами, залучає їх до роботи з профілактики правопорушень, обговорення питань безпеки, а також реагування на конкретні запити громадян щодо підвищення рівня безпеки в конкретних районах чи місцях. Окремі вчені розглядають публічну безпеку і порядок як «урегульовану правовими та іншими соціальними нормами систему суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя та здоров'я, попередження злочинів та проступків, повагу до честі й людської гідності, дотримання норм суспільної моралі і порядку». А також вважають її об'єктом взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування¹⁶⁶, з чим варто погодитись.

До забезпечення публічної безпеки і порядку входить також правове регулювання та контроль за дотриманням норм адміністративного законодавства, таких як правила дорожнього руху, обмеження щодо вживання алкогольних напоїв та тютюнових виробів у публічних місцях, дотримання комендантської години та режиму світломаскування тощо. Контроль за виконанням цих норм допомагає забезпечити публічний порядок й національну безпеку та захистити громадян від можливих ризиків.

¹⁶⁶ Барба В.С. Поняття публічної безпеки і порядку як об'єкта взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування. *Південноукраїнський правовий часопис*. 2018. № 4. Ч. 1. С. 33, 36.

Важливим аспектом є документування та аналітика, що передбачає ведення обліку всіх правопорушень, моніторинг їх рівня, аналіз причин і тенденцій у правопорушеннях. На основі цих даних поліція розробляє подальші профілактичні заходи, планує маршрути патрулювання та заходи із запобігання правопорушенням.

Отже, забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами превентивної діяльності Національної поліції України – це комплексна та багаторівнева діяльність, що охоплює профілактику, контроль, оперативне реагування, охорону об'єктів, співпрацю з громадськістю та правове регулювання. Всі ці заходи спрямовані на досягнення головної мети – створення безпечного середовища для всіх громадян України та забезпечення правопорядку в суспільстві.

З урахуванням вищенаведеного можна зробити висновок, що тактика забезпечення публічної безпеки і порядку в діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України є системою методів, прийомів і способів, спрямованих на ефективну організацію та здійснення дій поліції для охорони громадського порядку, запобігання вчиненню правопорушень та забезпечення безпеки громадян. Вона враховує правові, організаційні, стратегічні та оперативні аспекти роботи, спрямовані на зниження рівня злочинності та швидке реагування на загрози громадському спокою, що і окреслює її сутність.

2.2. Організаційні засади тактики забезпечення публічної безпеки і порядку

В умовах розвитку Національної поліції в Україні однією із важливих передумов підвищення ефективності її діяльності і, зокрема, якості забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку під час масових заходів є вдосконалення організа-

ційної діяльності. Адже саме організаційні заходи передбачають постановку стратегічних та тактичних цілей і завдань апарату і підрозділів Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку¹⁶⁷. Статистика показує, що кількість масових заходів і акцій в Україні до повномасштабного військового вторгнення російської федерації стабільно зростала, охоплюючи щороку приблизно 70 мільйонів громадян. 50% з цих заходів складала громадсько-політичні акції, близько 31% – заходи пов’язані з блокуванням транспортних шляхів, 10% – з голодуваннями, 3% – зі страйками, останні 6% складала інші форми. Й хоча масові заходи під час воєнного стану дозволені лише за виняткових обставин та за умови письмового погодження¹⁶⁸, що суттєво зменшило їх кількість, більш безпечними вони не стали.

Найбільш проблемними, в плані забезпечення публічного порядку, масовими заходами є суспільно-політичні заходи, спрямовані на досягнення певних громадських та політичних цілей. В більшості випадків вони організовуються політичними партіями та організаціями, які є в опозиції до влади, й щоб владу захопити вони готові використовувати будь-які форми й методи політичної боротьби¹⁶⁹. Високим рівнем небезпеки, через здатність швидко трансформуватися у масові заворушення, також характеризуються масові спортивні заходи.

Відповідно до Положення про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів, поліцейські забезпечують:

¹⁶⁷ Долинний А.В. Адміністративно-правове забезпечення національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2017. С. 142.

¹⁶⁸ Чи можна проводити масові заходи під час воєнного стану – роз’яснення / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3526643-ci-mozna-provoditi-masovi-zahodi-pid-cas-voennogo-stanu-rozasnenna.html>

¹⁶⁹ Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів (принципи, форми та методи): кейс занять короткострокового підвищення кваліфікації поліцейських підрозділів патрульної служби поліції особливого призначення. Львів: ЛьвДУВС, 2021. С. 4.

1) додержання громадського порядку, безпеки під час проведення заходів, вжиття інших додаткових заходів для забезпечення безпеки, виходячи з інформації про очікувану чисельність глядачів і конкретних умов у день проведення заходу;

2) охорону громадського порядку під час продажу квитків біля кас, безпосередньо розташованих поблизу спортивної споруди, а також на прилеглий до споруди території у день проведення заходу;

3) разом з організаторами заходу і власниками спортивної споруди безпечний прохід учасників і глядачів до місць його проведення;

4) погодження розроблених відповідними службами спортивної споруди варіантів евакуації у разі виникнення надзвичайної обставини, управління процесом евакуації глядачів з прилеглої до споруди території, включаючи їх посадку в транспортні засоби загального користування;

б) вжиття передбачених законодавством заходів до осіб, які порушують громадський порядок і правила поведінки на спортивних спорудах (місцевості);

7) сприяння у межах повноважень працівникам суб'єктів у сфері медіа під час виконання ними своїх службових обов'язків¹⁷⁰.

Організація здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів покладається на територіальні органи та територіальні (відокремлені) підрозділи поліції Національної поліції, на території юрисдикції яких вони проводяться (далі – відповідальні органи поліції):

1) на головні управління Національної поліції (далі – ГУНП) в областях та м. Києві – у зв'язку з проведенням:

---

¹⁷⁰ Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-%D0%BF?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86#w1_9

– масових заходів, якщо їх ступінь ризику оцінено як підвищений;

– «домашніх» футбольних матчів серед команд Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга» та матчів серед національних збірних команд, а також фіналу розіграшу Кубка України;

2) на територіальні (відокремлені) підрозділи поліції (управління, відділи чи відділення поліції) – у зв'язку з проведенням:

– інших масових заходів, якщо їх ступінь ризику оцінено як звичайний;

– «домашніх» футбольних матчів серед команд Об'єднання футбольних клубів «Професіональна футбольна ліга України»;

3) на ГУНП спільно з територіальними (відокремленими) підрозділами – у зв'язку з проведенням:

– офіційних святкових і пам'ятних заходів загальнодержавного рівня, організованих органами державної влади та місцевого самоврядування;

– публічних релігійних заходів з нагоди великих релігійних свят (Різдво Христове, Великдень, Трійця).

Для здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів відповідальні органи поліції можуть у встановленому порядку залучати сили та засоби інших органів, установ та організацій відповідно до їх компетенції:

– міжрегіональних територіальних органів поліції;

– Національної гвардії України (далі – НГУ). Залучення військовослужбовців НГУ здійснюється відповідно до вимог Порядку організації взаємодії Національної гвардії України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки та порядку, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 серпня 2016 року № 773¹⁷¹.

¹⁷¹ Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки

У разі необхідності, начальник ГУНП ініціює звернення до центрального органу управління поліції про залучення до забезпечення публічної безпеки та порядку, додаткових сил та засобів поліції з інших регіонів держави, постійний та перемінний склад навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

До здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів можуть залучатися такі підрозділи:

1) у зв'язку з проведенням масового заходу звичайного ступеня ризику:

- підрозділи патрульної поліції;
- зведені загони (групи) територіальних органів поліції;

2) у зв'язку з проведенням масового заходу підвищеного ступеня ризику:

– позаштатні групи або підрозділи превентивної комунікації;

– підрозділи патрульної поліції, у тому числі групи тактико-оперативного реагування та велопатрулі;

– підрозділи поліції особливого призначення;

– підрозділи поліції охорони;

– конвойні підрозділи поліції;

– кінологічні підрозділи поліції;

– кавалерійські підрозділи;

– навчальні заклади із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських;

– військові частини, підрозділи НГУ, на які покладено функції з охорони громадського порядку та з конвоювання;

– вищі військові навчальні заклади НГУ.

Особливе значення на даному етапі мають підготовленість нарядів, організаційні здібності керівників органів Національної поліції, знання основ тактики підтримання публічної

і порядку: наказ МВС України від 10 серпня 2016 року № 773. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text>

безпеки й порядку, уміння здійснювати оперативне управління підрозділами та нарядами в різних ситуаціях¹⁷².

З метою забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів відповідальні органи поліції здійснюють низку комплексних заходів, а саме:

1) організаційні – постійна співпраця та комунікація з представниками політичних сил, партій, власниками спортивних споруд, проведення з ними спільних робочих нарад, зустрічей і брифінгів, використання інформації, отриманої від оперативних підрозділів поліції (далі – оперативна інформація), моніторинг оперативної обстановки тощо;

2) підготовчі – починається з моменту отримання інформації про проведення масового заходу;

3) практичні – охоплює не лише дії підрозділів, а й керування ними безпосередньо при проведенні масового заходу;

4) заключні (завершальні) – здійснюється шляхом згортання сил і засобів, зосередження їх у визначених пунктах (місцях постійної дислокації), а також підбиття підсумків.

Розглянемо ці заходи детальніше на прикладі спортивного масового заходу.

Постійна співпраця та комунікація територіальних органів і підрозділів Національної поліції України та адміністрації комплексної споруди для спортивних змагань може відбуватися під час організації та виконання органами та підрозділами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів¹⁷³. Об'єкти державної форми власності та сфер державного регулювання, до яких безперечно відносяться стадіони та інші спортивні споруди, підлягають охороні органами поліції охо-

¹⁷² Панова О.О. Організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe*: електронний науково-практичний журнал / редкол.: Д.В. Яковлев, К.М. Вітман, Д.Ю. Дворніченко; НУ «ОЮА». Одеса, 2017. Вип. 2. С. 43–44.

¹⁷³ Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів: наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-17#n4>

рони на договірних засадах¹⁷⁴. Передумовою підготовки проекту договору про охорону є письмове звернення замовника до органу поліції охорони.

Перш ніж скласти довідку про готовність об'єкта для приймання під охорону поліція охорони готує матеріали щодо перевірки технічного стану об'єкта (первинний акт обстеження, наступні акти, висновок або довідка). Вивчається проектна документація, поверховий план об'єкта, його приміщення та паспорт об'єкта. На основі паспорта об'єкта у подальшому складається план-схема – документ, що графічно відображає вигляд зверху на ділянку території або горизонтальний розріз будівлі з позначенням основних характеристик і меж, що охороняються. Схема включає умовні позначення відповідальності, блокування технічними засобами, розташування пунктів пропуску (для людей і транспорту), а також мережу постів і безпечні маршрути руху (основний та резервний) для нарядів поліції охорони¹⁷⁵. Інформація, яка міститься у план-схемі, зокрема тактика розстановки сил на стадіоні, місця розташування засобів відеоспостереження тощо можуть бути використані на підготовчому етапі проведення масового заходу. Якщо договір на охорону було укладено не з підрозділом поліції охорони, а з недержавним суб'єктом охоронної діяльності що має відповідну ліцензію, виникає потреба у формування відповідного запиту про надання план-схеми або складання її власними силами «з нуля».

Для кожної спортивної споруди, враховуючи місцеві умови та специфіку, її власники, за участю Національної поліції та підрозділів ДСНС, розробляють інструкції та правила

---

¹⁷⁴ Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах: постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 року № 975. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2018-%D0%BF#n15>; Про затвердження Порядку забезпечення охорони об'єктів органами поліції охорони на договірних засадах: Наказ МВС України від 14 грудня 2022 року № 816. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-23#Text>

¹⁷⁵ Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів: наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-17#n4>

на основі типових документів, затверджених Міністерством молоді та спорту України. Ці інструкції визначають порядок проведення заходів, підтримання громадського порядку та забезпечення безпеки учасників і глядачів й затверджуються контрольними комісіями. Органи Національної поліції разом з органами та підрозділами ДСНС проводять щорічне технічне обстеження спортивних споруд, що використовуються для проведення заходів, з метою встановлення їх експлуатаційної надійності та стійкості будівельних конструкцій, відповідності шляхів евакуації затвердженим нормативам, а також здійснення заходів пожежної безпеки¹⁷⁶. За результатами обстеження складається акт про відповідність/невідповідність споруди технічним нормам. У випадку виявлення порушень, копія акту надсилається до відповідної місцевої адміністрації, яка має ці порушення усунути.

У випадку отримання інформації про проведення масового заходу відповідальний орган поліції здійснює підготовчі заходи щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням цього заходу.

Основними джерелами інформації про заплановане проведення масштабного масового заходу є: офіційне повідомлення, яке надійшло від органу місцевого самоврядування, організатора масового заходу; результати моніторингу мережі Інтернет; отримана оперативна інформація. Як показує практика, найбільш об'єктивною інформацією може бути лише за умови одночасного використання всіх перелічених джерел.

Необхідність реформування системи безпеки на масових заходах гостро назріла після сумнозвісних подій в місті Дніпрі 9 травня 2017 року. Як зазначав тоді перший заступник міністра внутрішніх справ Сергій Яровий: «Поліція змінила

¹⁷⁶ Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-%D0%BF?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86#w1_9

тактику підготовки, й серйозно займається моніторингом ситуації, аналізом і плануванням кожного заходу. Збирається інформація з усіх можливих джерел... Лише тоді, коли стає відомо про учасників та мету акції, – визначається чисельність і склад поліцейського контингенту»¹⁷⁷.

Особливістю спортивних змагань, на відміну від культурно-масових заходів, є те, що вони мають плановий характер, що, відповідно, дає можливість органам Національної поліції завчасно готуватися до них. Адже Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів» від 18 грудня 1998 року № 2025 на організаторів масового заходу покладено обов'язок заздалегідь узгоджувати місце і строки його проведення з органами Національної поліції. Причому для кожного виду спортивного заходу зазначеною Постановою встановлено свої строки: міжнародні – за 3 місяці; державні – за 2 місяці; регіональні – за 1 місяць. У разі проведення концертів естрадних виконавців, театралізованих шоу та інших культурно-видовищних комерційних заходів на спортивних спорудах та в інших спеціально відведених для цього місцях, узгодження місць і строків їх проведення, кількості глядачів, відбувається за 1 місяць до їх проведення.

Як вже зазначалося вище, підготовчі заходи здійснюються органом Національної поліції з урахуванням виду масового заходу.

До підготовчих заходів належать:

1) моніторинг оперативної обстановки у зв'язку із запланованим проведенням масового заходу:

– збирання та/або уточнення відомостей щодо запланованого заходу;

– проведення рекогносцировки в публічних (громадських) місцях, в яких заплановано проведення заходу;

---

¹⁷⁷ Баглай С. Діяти силою не можна думати. *Дзеркало тижня*. 2017. № 29. URL: https://zn.ua/ukr/LAW/diyati-siloyu-ne-mozhna-dumati-250981_.html

2) взаємодія з іншими уповноваженими особами щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку:

- з організатором масового заходу;
- з органом місцевого самоврядування;
- з місцевою державною адміністрацією;
- з власником (оператором) стадіону (спортивної споруди);
- з учасниками масового заходу;

3) планування практичних заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масового заходу:

- планування порядку здійснення практичних заходів;
- прийняття рішення про здійснення практичних заходів;
- доведення рішення про здійснення практичних заходів до виконавців.

Збирання та/або уточнення відомостей щодо запланованого масового заходу здійснюється відповідальним органом поліції самостійно, а також у взаємодії з іншими учасниками забезпечення публічної безпеки та порядку.

Збиранню та/або уточненню підлягають відомості щодо:

1) дати, часу проведення масового заходу, публічного (громадського) місця, в якому заплановано його проведення;

2) виду масового заходу, його організатора та програми проведення, інтересів, з метою вираження чи задоволення яких він проводитиметься;

3) складу та кількості учасників масового заходу, у тому числі таких, що організовано прибуватимуть з інших регіонів (держав). Стосовно учасників заходу додатково збираються та/або уточнюються відомості щодо:

– у разі їх організованого прибуття з інших регіонів (держав) – кількості, виду транспортних засобів, якими вони прибувають, дати й часу їх виїзду та прибуття, місця їх розміщення, контактних осіб;

– у разі проведення офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу

на території стадіону (спортивної споруди) – щодо кількості проданих глядачам квитків;

4) можливих загроз публічній (громадській) безпеці та порядку, життю та здоров'ю громадян у зв'язку з проведенням масового заходу. При цьому особлива увага звертається на збирання та/або уточнення відомостей щодо загроз виникнення масових заворушень, вчинення групових порушень громадського порядку чи застосування зброї з боку учасників масового заходу чи інших осіб.

Якщо ступінь ризику масового заходу попередньо оцінено як підвищений, то за рішенням керівника відповідального органу поліції чи його заступника до збирання та/або уточнення зазначених відомостей додатково залучаються працівники підрозділів кримінальної поліції;

5) інших обставин, які можуть зумовити зміну умов проведення масового заходу. При цьому особлива увага звертається на збирання та/або уточнення відомостей щодо:

– можливої присутності на заході осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;

– одночасного проведення в одному публічному (громадському) місці декількох масових заходів, у тому числі контрзібрань. Якщо планується контрзібрання – має бути встановлено, які сили братимуть участь у заході з кожного боку, й на підставі отриманої інформації запланована відповідна стратегія¹⁷⁸;

– суспільного резонансу, який може викликати проведення заходу, у тому числі неоднозначного сприйняття інтересів його учасників у суспільстві;

– прибуття на захід, зокрема футбольний матч глядачів-уболівальників гостьової команди в кількості, яка перевищує кількість виділених для них квитків.

Мета збирання та/або уточнення відомостей – перегляд попередньої оцінки ступеня ризику масового заходу та на-

---

¹⁷⁸ Баглай С. Діяти силою не можна думати. *Дзеркало тижня*. URL: 2017. № 29. https://zn.ua/ukr/LAW/diyati-siloyu-ne-mozhna-dumaty-250981_.html

лежна організація здійснення інших підготовчих заходів щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням цього заходу.

За добу до проведення заходу його організатори, разом із організаціями, що здійснюють продаж квитків, подають до органу Національної поліції інформацію про очікувану кількість глядачів¹⁷⁹.

При надходженні інформації про те, що проведення масового заходу може створити реальну небезпеку заворушень чи вчинення кримінальних правопорушень, загрозу здоров'ю населення або правам і свободам інших людей відповідальний орган поліції подає клопотання до місцевих органів влади про звернення до суду з позовом щодо обмеження реалізації права на проведення масового заходу.

Рекогносцировка місць, у яких заплановано проведення масового заходу, обов'язково проводиться у зв'язку з проведенням заходу підвищеного ступеня ризику.

Метою рекогносцировки є детальне дослідження місцевості: уточнення особливостей відповідної території та стану її утримання, оцінка відкритих і закритих зон, місць проникнення сторонніх осіб, виходів для евакуації та вузьких проходів, які можуть спричинити тисняву, маршрутів руху транспортних засобів і пішоходів, місць паркування транспортних засобів і висадки (посадки) до них громадян. Це дає змогу визначити, як розподілити ресурси, де встановлювати бар'єрні огороження для безпеки учасників та поліції, де розмістити пункт надання медичної допомоги¹⁸⁰. На основі цих даних розробляються варіанти тактичного плану дій: де саме розмі-

¹⁷⁹ Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2025. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-%D0%BF?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86#w1_9

¹⁸⁰ Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів (принципи, форми та методи): кейс занять короткострокового підвищення кваліфікації поліцейських підрозділів патрульної служби поліції особливого призначення. Львів: ЛьвДУВС, 2021. С. 14.

стити поліцейські патрулі та фільтраційні пункти, як організувати контроль входу й виходу, якими маршрутами, у випадку потреби, будуть пересуватися оперативні групи та підрозділи особливого призначення.

Ефективність проведення комплексних підготовчих заходів залежить від рівня взаємодії відповідального органу поліції з організатором заходу, органами державної влади та місцевого самоврядування, власником (оператором) стадіону (спортивної споруди), а також учасниками заходу.

Взаємодія з організатором масового заходу передбачає:

- участь у роботі організаційного комітету, утвореного його організатором, з метою контролю та координації підготовки та проведення заходу – якщо захід має характер найважливішого;

- проведення спільної з організатором заходу наради з метою уточнення його програми, визначення порядку взаємодії під час проведення заходу та в разі виникнення загроз публічній безпеці та порядку, життю та здоров'ю громадян – якщо ступінь ризику заходу оцінено як підвищений. Варто зауважити, що Положення про проведення масового заходу із зазначенням технічних умов, програми, регламенту, інших спеціальних відомостей для розроблення заходів щодо охорони громадського порядку, забезпечення безпеки учасників і глядачів, подаються його організаторами органам Національної поліції за 2 місяці до початку міжнародного або державного заходу, та за 1 місяць до початку регіонального заходу¹⁸¹. Цього часу, на нашу думку, цілком достатньо, щоб вивчити зазначені документи та визначити ступінь ризику запланованого заходу;

- погодження затвердження організатором заходу положення чи порядку його проведення, а також маршрутів орга-

---

¹⁸¹ Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2025. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-%D0%BF?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86#w1_9

нізованого руху громадян і місць їх збору – у разі проведення заходу за межами стаціонарного стадіону (спортивної споруди), зокрема на відкритій, у гірській чи лісовій місцевості, на шосейних чи інших видах доріг, річках, водоймищах тощо, якщо це може створити перешкоди дорожньому руху;

– участь, за запрошенням організатора заходу, у складі утвореної ним робочої комісії у проведенні оперативно-технічного огляду стадіону (спортивної споруди) та прилеглої до нього (неї) території та складанні протоколу про можливість проведення на цьому об'єкті масового заходу – у разі проведення футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу на території стадіону (спортивної споруди). Якщо ступінь ризику заходу оцінено як підвищений, до проведення оперативно-технічного огляду стадіону (спортивної споруди) та прилеглої до нього (неї) території в установленому порядку залучаються працівники вибухотехнічного підрозділу ГУНП;

– погодження чи ініціювання внесення організатором футбольного матчу змін до порядку розповсюдження квитків на захід. Такі зміни можуть передбачати вилучення з продажу частини квитків з метою обмеження доступу глядачів до окремих місць на трибунах стадіону (спортивної споруди), якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей;

– ініціювання перед організатором футбольного матчу створення ним умов щодо безпечного розміщення глядачів-уболівальників гостьової команди на території стадіону (спортивної споруди), що забезпечуватиме їх відокремлення від глядачів-уболівальників домашньої команди з метою дотримання публічної (громадської) безпеки та порядку під час проведення заходу.

Взаємодія з органом місцевого самоврядування передбачас:

– ініціювання перед органом місцевого самоврядування внесення змін до порядку організації руху транспортних за-

собів і пішоходів на відповідних ділянках вулично-дорожньої мережі у зв'язку з проведенням, у тому числі на прилеглий до стадіону (спортивної споруди) території – якщо проведення заходу може створити перешкоди дорожньому руху, у тому числі якщо при проведенні на території стадіону (спортивної споруди) футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу очікується повне заповнення цього об'єкту глядачами;

- ініціювання перед органом місцевого самоврядування заборони чи обмеження продажу та/або споживання алкогольних напоїв на прилеглий до стадіону (спортивної споруди) території – якщо при проведенні на території цього об'єкту футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу очікується повне його заповнення глядачами.

Взаємодія з місцевою державною адміністрацією передбачає:

- направлення звернення до місцевої державної адміністрації щодо продовження часу роботи муніципального транспорту, якщо час завершення масового заходу не збігається з графіком руху громадського транспорту;

- направлення звернення до місцевої державної адміністрації щодо вжиття заходів із благоустрою публічного (громадського) місця, в якому заплановано проведення масового заходу, за виключенням території стадіону (спортивної споруди) та прилеглої до нього (неї) території, – якщо в ході рекогносцировки зазначених місць виявлено їх неналежне утримання, що може зумовити зміну умов проведення масового заходу;

- направлення звернення до місцевої державної адміністрації щодо здійснення заходів з організованого перевезення глядачів-уболівальників гостьової команди від/до залізничних вокзалів, автовокзалів (автостанцій) та аеропортів – якщо при проведенні масового спортивного заходу очікується прибуття великої кількості таких глядачів.

рії цього об'єкта та прилеглої до нього території – якщо в ході рекогносцировки цих місць виявлено їх неналежне утримання, що може зумовити зміну умов проведення масового заходу;

– погодження затвердження власником (оператором) стадіону (спортивної споруди), на території якого заплановано проведення футбольного матчу, плану забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку.

Взаємодія з учасниками масового заходу передбачає:

– інформування громадськості, у тому числі учасників заходу, про заплановані практичні заходи відповідального органу поліції щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масового заходу, у тому числі обмеження, які будуть або можуть бути запроваджені з цією метою стосовно учасників заходу;

– участь, за запрошенням організатора масового спортивного заходу (наприклад, футбольного матчу), у зустрічі з представниками об'єднань глядачів-уболівальників (у тому числі «ультрас») команди-господаря з метою налагодження з ними доброзичливих відносин.

Планування порядку здійснення практичних заходів щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масового заходу передбачає:

1) визначення переліку публічних (громадських) місць, необхідних практичних заходів і тривалості їх здійснення;

2) проведення розстановки сил і засобів відповідального органу поліції у відповідних публічних (громадських місцях) і способу їх залучення для здійснення відповідних практичних заходів;

3) проведення розрахунку загального складу та чисельності сил і засобів відповідального органу поліції, які необхідно залучити для здійснення практичних заходів. На жаль, точні норми залучення поліцейських на кожну тисячу учасників ма-

сового заходу для охорони громадського порядку у відомчих інструкціях чи нормативно-правових актах не затверджені. Тому розрахунок буде залежати від рівня ризику заходу, місця його проведення, кількості очікуваних учасників та інших факторів, які були визначені керівником відповідального органу поліції, як важливі. Також можуть враховуватися клопотання від організаторів заходу, власників спортивної споруди, місцевої адміністрації або спортивної федерації.

Зокрема, згідно Інструкції щодо організації охорони громадського порядку і безпеки під час проведення ігор Чемпіонату та Кубку України з баскетболу, затвердженої Президентом федерації баскетболу України¹⁸⁵, мінімальна кількість представників МВС для спортивних арен місткістю до 500 глядачів становить три особи, місткістю до 1000 глядачів – шість осіб, місткістю до 2000 глядачів – дванадцять осіб. Для спортивних арен місткістю понад 2000 глядачів – не менше ніж двадцять осіб з числа представників МВС або охоронної фірми відповідно до норм охорони громадського порядку під час проведення масових заходів. Варто зауважити, що Правила проведення інших чемпіонатів з баскетболу також посилаються на цю Інструкцію, але вже не передбачають безпосереднє розташування співробітників поліції всередині спортивної арени. Спортивний клуб або організація-господар спортивної команди, для охорони громадського порядку під час проведення ігор має укласти, на час проведення змагання, офіційний договір з охоронною фірмою, що має відповідну ліцензію¹⁸⁶;

4) у разі необхідності, залучення додаткових сил і засобів в оперативне підпорядкування відповідального органу поліції;

¹⁸⁵ Інструкція щодо організації охорони громадського порядку і безпеки під час проведення ігор Чемпіонату та Кубку України з баскетболу від 08 серпня 2013 року.

¹⁸⁶ Правила проведення XXI Чемпіонату України з баскетболу серед команд юнаків та дівчат. Всеукраїнська юнацька баскетбольна ліга (ВЮБЛ) сезону 2022/2023 pp. URL: https://i.fbu.kiev.ua/1/files/global/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8_15_01/doc2022/10%20-%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%98%D0%9B%D0%90%20%20%D0%92%D0%AE%D0%91%D0%9B%20%2021%20%20%D0%A7%D0%95%D0%9C%D0%9F%20%20.pdf

5) визначення порядку управління та координації дій залучених сил і засобів відповідального органу поліції, їх взаємодії з іншими учасниками забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку;

6) визначення порядку матеріально-технічного, ресурсного та медичного забезпечення.

7) проведення інструктажів (тренувань). На інструктажах із використанням схеми території роз'яснюються програма проведення масового заходу, маршрути, напрямки руху людей, стоянки транспорту; проводиться ознайомлення зі зразками перепусток/квитків, які дають право проходу/проїзду, уточнюються дільниці підтримання публічного порядку, пункти керування, резерв, медичні пункти, санітарні вузли, тощо. Відбувається перевірка знання особовим складом нормативно-правових актів, що регламентують обов'язки та права поліції, відпрацьовуються тактичні прийоми для дій в умовах ускладненої обстановки¹⁸⁷. На покращення організаційних заходів забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку під час масових заходів також мають бути націлені аналітичні тренінги, що охоплюють аспекти оперативного аналізу, аналітичного програмного забезпечення, тактичного аналізу¹⁸⁸.

На підставі відпрацьованої інформації, в залежності від заходу можуть розроблятися стратегічні, оперативні та тактичні плани забезпечення публічної безпеки та порядку. Операційний (тактичний) план забезпечення публічної безпеки та порядку (план-розрахунок), складається з таких основних частин: розрахунок сил і засобів; розстановка сил і засобів за конкретними об'єктами (секторами, дільницями); прізвища посадових осіб, які є старшими на об'єктах (секторах, дільницях); завдання служб (підрозділів), які несуть службу

---

¹⁸⁷ Панова О.О. Організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів. *Електронний науково-практичний журнал*. 2017. Вип. 2. С. 43–44.

¹⁸⁸ Правоохоронна діяльність, керована аналітикою: передова методика сучасної правоохоронної діяльності. URL: http://www.euam-ukraine.eu/ua/public_information/news/1375/?year=2017&month=4

на об'єкті (секторі, дільниці); порядок організації взаємодії; схема зв'язку; порядок залучення резервів у разі ускладнення оперативної обстановки; схема (схеми) забезпечення правопорядку з нанесенням усіх сил та засобів, у тому числі резервів.

Залучення сил і засобів міжрегіональних територіальних органів Національної поліції та/або їх територіальних (відокремлених) підрозділів до забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів підвищеного ступеня ризику здійснюється за узгодженням з керівниками цих органів або підрозділів на підставі письмового запиту начальника відповідного ГУНП. Виділення сил і засобів міжрегіонального територіального органу Національної поліції та/або його територіальних (відокремлених) підрозділів підтверджується шляхом надсилання листа до відповідного ГУНП із зазначенням кількості виділених поліцейських та відомостей щодо їх старшого (звання, ПІБ, посада, контактні дані), кількості і видів транспортних та інших засобів тощо. На цій підставі зазначені сили та засоби приймаються в оперативне підпорядкування начальника ГУНП та включаються до загального складу сил і засобів у операційному (тактичному) плані забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням заходу.

План забезпечення правопорядку підписує начальник управління превентивної діяльності ГУНП, погоджують заступник начальника ГУНП (куратор підрозділу превентивної діяльності), командування територіального управління Національної гвардії України (військової частини, підрозділу) (за необхідності), керівники управлінь патрульної поліції, поліції охорони та затверджує начальник ГУНП. Після цього заступник начальника ГУНП (куратор блоку превентивної діяльності) або начальник управління превентивної діяльності на інструктивній нараді доводить порядок організації забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масового заходу всім без винятку службам і підрозділам, що залучаються. Напередодні проведення масового заходу ке-

рівники органів (підрозділів) поліції проводять інструктаж підпорядкованого особового складу з обов'язковим доведенням оперативної обстановки, візуальним поясненням (за допомогою схеми) місць несення служби, старшими на секторі, чіткими завданнями. Під чіткими завданнями розуміється не лише готовність до виконання завдань керівника, а й право самостійно приймати рішення в разі ускладнення оперативної обстановки в зоні відповідальності операційних та тактичних керівників.

Відповідальний орган поліції здійснює практичні заходи щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів на території його юрисдикції.

До практичних заходів належать:

1) основні практичні заходи, які безпосередньо здійснюються у зв'язку з проведенням масового заходу:

- забезпечення публічної безпеки та порядку;
- взаємодія з іншими учасниками забезпечення публічної безпеки та порядку;
- моніторинг оперативної обстановки у зв'язку з проведенням масового заходу;

2) додаткові практичні заходи, які безпосередньо здійснюються у зв'язку з проведенням масового заходу:

- забезпечення безпеки дорожнього руху;
- супроводження спеціалізованими автомобілями поліції транспортних засобів, якими пересуваються організовані групи учасників масового заходу;
- виявлення та фіксування кримінальних правопорушень.

На час проведення заходів підвищеного ступеня ризику рекомендовано створювати слідчо-оперативну групу територіального органу поліції, яка перебуває неподалік проведення заходу;

3) додаткові практичні заходи, які здійснюються у разі загострення оперативної обстановки у зв'язку з проведенням масового заходу:

- пошук вибухових пристроїв та вибухових речовин;
- припинення кримінальних правопорушень;
- припинення групових порушень громадського порядку та масових заворушень;
- доставлення до територіальних органів поліції затриманих осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення та/або вчинили адміністративне правопорушення;
- розгляд обставин із затриманими особами, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення та/або вчинили адміністративне правопорушення;
- проведення невідкладних слідчих дій у разі вчинення кримінального правопорушення. З цією метою, в органах поліції, на території обслуговування яких проводиться захід, створюється необхідна кількість слідчо-оперативних груп (за необхідності їх склад посилюється), які здійснюють чергування за місцем дислокації.

За аналогічним принципом організовується чергування вибухотехнічних груп.

Структура керівництва та управління залученими силами та засобами поліції під час проведення масового заходу залежить від ступеня ризику такого заходу.

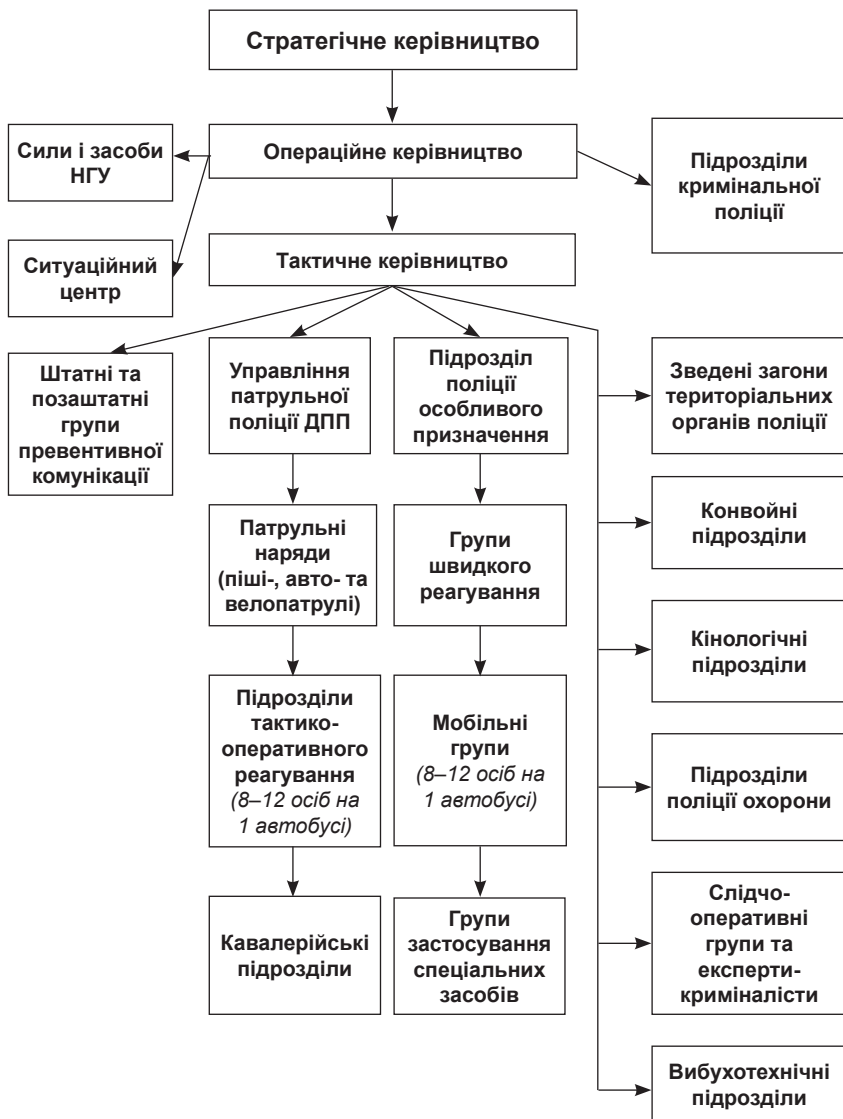
У випадку проведення масового заходу підвищеного ступеня ризику керівництво залученими силами і засобами поділяється на стратегічне, операційне та тактичне (Схема № 1):

- стратегічне (загальне) керівництво та управління залученими силами і засобами, у тому числі силами і засобами НГУ інших уповноважених осіб здійснює начальник ГУНП або заступник начальника ГУНП (куратор підрозділів превентивної діяльності);
- операційне командування силами і засобами поліції покладається на начальника управління превентивної діяльності ГУНП або на заступника начальника управління превентивної діяльності ГУНП;

- тактичне командування силами та засобами (підпорядкованим особовим складом) покладається на:
  - начальника управління патрульної поліції Департаменту патрульної поліції або заступника начальника управління патрульної поліції Департаменту патрульної поліції;
  - старших груп зведених загонів територіальних органів поліції (управління, відділи, відділення);
  - командирів стрійових підрозділів (підрозділів поліції особливого призначення);
  - командирів структурних підрозділів управління патрульної поліції Департаменту патрульної поліції, у тому числі підрозділів тактико-оперативного реагування;
  - керівників підрозділів штатних підрозділів та позаштатних груп превентивної комунікації;
  - керівників конвойних, вибухотехнічних, кінологічних, кавалерійських, підрозділів та підрозділів поліції охорони.

При проведенні масового заходу звичайного ступеня ризику, керівництво залученими силами та засобами покладається на керівників міськрайорганів поліції, а також керівників управлінь патрульної поліції Департаменту патрульної поліції, на території обслуговування яких проводяться такі заходи.

Безпосереднє забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масового заходу починається з моменту прибуття до відповідного населеного пункту учасників такого заходу (у випадку організованих виїздів) або з моменту початку збору громадян у місці проведення заходу. З урахуванням наявної інформації прибуття учасників заходу може контролюватися шляхом виставлення додаткових нарядів у місцях їх можливого прибуття (залізничні вокзали, автовокзали (автостанції), аеропорти, в'їзди на основних автомагістралях) або орієнтування відповідних патрулів, які несуть службу в квадратах де розташовані такі місця.

Схема № 1

(керівництво залученими силами і засобами у зв'язку з проведенням масового заходу підвищеного ступеня ризику)

При цьому всі патрульні наряди населеного пункту повинні, поряд з виконанням своїх основних завдань, відстежувати переміщення організованих груп громадян, які можуть брати участь у заході. У разі необхідності до них застосовуються превентивні поліцейські заходи, наприклад, у формі перевірки документів, опитування, поверхневої перевірки чи огляду речей. Інформація отримана в результаті проведення превентивних заходів узагальнюється ситуаційним центром ГУНП або черговою частиною відповідного відділу поліції з метою забезпечення своєчасного реагування на будь-які зміни оперативної обстановки.

У разі проведення масового заходу підвищеного ступеня ризику, з урахуванням наявної інформації (оцінки ризиків), обов'язково виділяються додаткові сили та засоби для несення служби в основних публічних (громадських) місцях, де можуть збиратися учасники заходу або звідки вони можуть організовано вирушати до місця проведення заходу, а також в безпосередньому місці його проведення.

Наприклад, до футбольних матчів підвищеного ступеня ризику належать:

- фінальні етапи клубних змагань УЄФА, півфінали і чвертьфінали Кубка УЄФА, матчі Ліги чемпіонів, відбіркового та фінального турнірів чемпіонату світу і Європи, півфінали та фінали розіграшу Кубка України, матчі розіграшу Суперкубка України і Золотий матч за звання чемпіона України;
- матчі, де передбачається присутність посадових та інших осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;
- матчі, під час яких передбачається повне заповнення спортивної споруди глядачами або на яких очікується присутність більш як 15 тис. таких осіб;
- матчі, на яких передбачається велика кількість глядачів-уболівальників з держави, команда якої бере участь у матчі, і глядачів-уболівальників, що проживають у державі, де проводиться такий матч.

До матчів звичайного ступеня ризику належать усі інші футбольні матчі¹⁸⁹.

Нарощування або згортання сил і засобів повинно здійснюватися прямопропорційно кількості присутніх учасників заходу. При цьому, насамперед, безпосередньо біля громадян повинні перебувати поліцейські з числа штатних або позаштатних груп превентивної комунікації, а також піші, авто- та велопатрулі.

Водночас, зважаючи на оперативну обстановку, наявність інформації про можливе вчинення протиправних дій окремими радикально налаштованими громадянами в рамках проведення масового заходу, з метою недопущення масових заворушень не виключається можливість демонстрації учасникам заходу залучених сил і засобів поліції, шляхом значного збільшення щільності нарядів, у тому числі підрозділів тактико-оперативного реагування управлінь патрульної поліції та підрозділів поліції особливого призначення, а також спеціальних транспортних засобів.

Групи документації та оперативні підрозділи починають свою роботу з початку збору громадян поблизу місця проведення масового спортивного заходу.

Мобільні групи підрозділів тактико-оперативного реагування управлінь патрульної поліції Департаменту патрульної поліції повинні перебувати в резерві в таких місцях, з яких вони можуть оперативно передислокуватися до місця ймовірного ускладнення оперативної обстановки чи вчинення правопорушень. При цьому розмішувати їх доцільно поза зоною візуального контакту з учасниками заходу, щоб не створювати напругу.

Підрозділи поліції особливого призначення доцільно залучати лише після того, коли силами вищезгаданих підрозділів неможливо припинити протиправні дії громадян у зв'язку

¹⁸⁹ Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів: постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 року № 341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2012-%D0%BF#Text>

з проведення масового заходу. При цьому, їх доцільно розміщувати таким чином, щоб, за необхідності, мобільність була максимально ефективною для реагування на протиправні дії та якнайшвидшого їх припинення. Крім того, у разі вчинення учасниками заходу протиправних дій має бути вжито всіх можливих заходів для встановлення саме тих осіб, які здійснили відповідні правопорушення. З цією метою організовується належна робота груп документування для накопичення відповідного відеоматеріалу та іншої необхідної інформації. Для недопущення ескалації конфлікту чи інших агресивних факторів з боку громадян, за наявності таких візуальних матеріалів правопорушники можуть бути затримані вже після проведення масового заходу або в іншому публічному (громадському) місці відповідного населеного пункту.

У випадку проведення масового заходу підвищеного ступеня ризику, з урахуванням наявної інформації про ймовірні терористичні акти, вчинення інших кримінальних правопорушень та можливі події, які можуть призвести до ускладнення оперативної обстановки доцільно застосувати такий превентивний поліцейський захід як обмеження доступу до визначеної території (місця проведення заходу). Однак, якщо на саму територію стадіону можна обмежити доступ осіб, що не мають квитка, то вхід до зовнішньої фан-зони як правило вільний. Необґрунтоване обмеження права проходу вболівальників до фан-зони може навпаки ініціювати виникнення конфліктних ситуації, яких слід уникати.

Першочерговим заходом із забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масового заходу є обстеження вибухотехніками місця проведення заходу та прилеглої до нього території. Після чого виставляються спеціальні огорожувальні засоби із можливістю контрольованого проходу громадян через арочний металодетектор або після перевірки громадян поліцейськими ручними металодетекторами, з метою недопущення пронесення заборонених речей та предме-

тів на територію проведення заходу. Такі заходи доцільно проводити за 3–4 години до початку проведення масового заходу. Для цього в операційному (тактичному) плані забезпечення публічної безпеки та порядку варто передбачати завчасне виставлення нарядів патрульної поліції з метою недопущення паркування автотранспорту в безпекових зонах. Зазначене надасть змогу сформувати обстежену зону підвищеної безпеки, яка, за необхідності, може бути звільнена від сторонніх осіб, а також транспортних засобів.

Фільтраційний пункт – це спеціально створена та інженерно обладнана споруда, яка встановлюється на найбільш вірогідних напрямках руху (переміщення) громадян або іншому, зручному в оперативно-тактичному плані місці. Вона призначається для перевірки осіб на предмет виявлення можливих ознак протиправної діяльності та передбачає короткочасне утримання осіб¹⁹⁰. Перехід учасників заходу через фільтраційні пункти до місця проведення заходу також супроводжується перевіркою на виявлення провокаційної атрибутики, піротехнічної продукції тощо.

Неподалік від фільтраційних пунктів мають нести службу працівники дозвільної системи, які вилучатимуть у громадян у встановленому законодавством порядку зброю, спеціальні засоби та пристрої, роз'яснюватимуть учасникам, у якому органі (підрозділі) поліції ці засоби можна отримати після проведення заходу. Такі заходи бажано поєднувати з відповідною роз'яснювальною роботою з громадянами із залученням груп штатних або позаштатних груп превентивної комунікації.

У період активного прибуття учасників заходу до місця його проведення сили і засоби поліції повинні розосереджуватися (виставлятися) біля фільтраційних пунктів з метою можливого реагування на виникнення тисняви чи пов'язаних із нею конфліктів.

¹⁹⁰ Кузьмін С. А., Борисова О. В. Фільтраційна робота як особлива форма спеціальної правоохоронної діяльності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2008. Вип. 19. С. 43.

Після завершення масового заходу сили і засоби, задіяні для забезпечення публічної безпеки та порядку згортаються та розосереджуються у визначених місцях (місцях постійної дислокації, повертаються до несення патрулювання тощо). Однак виходячи із оперативної обстановки, частина сил і засобів, залучених до забезпечення правопорядку, можуть згортатися та відбувати до визначених місць дислокації, а решта передислоковується вздовж основних місць розосередження громадян, у тому числі об'єктів транспорту та маршрутів їх руху.

Обов'язковою частиною заключного (завершального) етапу є підбиття підсумків роботи керівників стратегічного, операційного та тактичного рівнів, а також усього залученого особового складу органів та підрозділів поліції. У ході зазначеного заходу мають розглядатися і обговорюватися всі проблемні питання, що виникали під час проведення заходу, та шляхи їх недопущення в майбутньому.

Отже, можна підвести висновки, що забезпечення публічної безпеки передбачає застосування органами Національної поліції скоординованих тактичних дій з урахуванням особливостей місцевості, характеру потенційних загроз і соціальної специфіки населення, а також передбачає міжвідомчу координацію, яка включає організацію спільних дій з іншими правоохоронними органами, службами безпеки підприємств (установ), органами влади і місцевого самоврядування, громадськими організаціями. Для забезпечення публічної безпеки і порядку на масовому заході Національна поліція долучає інші правоохоронні органи, аварійно-рятувальні служби, заклади охорони здоров'я та інші установи. Підготовча робота також може полягати у розробці нормативних актів (положень, інструкцій), проведенні експертних досліджень та вивченні громадської думки, реалізації освітніх проектів з безпеки, управління надзвичайними ситуаціями та застосування сучасних технологій для контролю й профілактики загроз.

Вибір конкретних тактичних засад забезпечення публічної безпеки і порядку масового заходу залежить від значення, змісту на напрямку масового заходу, а також від того є він попередньо організованим чи спонтанним.

2.3. Принципи тактики забезпечення публічної безпеки та порядку

З моменту свого виникнення і до теперішнього часу держава продовжує залишатися ключовою силою, призначеною для підтримання і зміцнення порядку в суспільстві. Закон і право, разом із правоохоронними органами та іншими інститутами, є найважливішими інструментами державного управління, забезпечуючи функціонування громадського порядку в рамках встановленої правової системи. Публічна безпека та порядок належать до внутрішньої функції адміністративно-політичної діяльності держави, яка здійснюється через її органи та посадових осіб. За допомогою права та інших засобів держава визначає і підтримує баланс між свободою і порядком у суспільстві, маючи при цьому монополію на застосування примусу.

Реалізуючи свої функції, держава також розв'язує специфічні завдання, що впливають із відмінностей в інтересах різних класів і окремих громадян. Залежно від рівня розвитку держави, вона змушена постійно адаптувати свою стратегічну політику і тактику вирішення індивідуальних справ, а також досягнення загальних цілей у сфері публічної безпеки та порядку. Цей процес базується на чинному законодавстві та наукових здобутках, що дає змогу обирати найдоцільніші та найефективніші способи, засоби, форми та методи. Однак ефективність цих інструментів може бути досягнута лише за умови відповідності принципам. Застосування принципів тактики забезпечення публічної безпеки та порядку є невід'ємною частиною процесу забезпечення порядку та безпосеред-

ньо пов'язане з практичною діяльністю органів та підрозділів Національної поліції України на всіх етапах розвитку суспільства, особливо в критичні моменти історичного розвитку. Діяльність Національної поліції України у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку базується на основі низки принципів – основних положень, ідей, засад, що визначають організацію та зміст цього виду діяльності.

Але перш ніж перейти безпосередньо до розгляду зазначеної теми, хочемо звернути увагу на відсутність на законодавчому рівні єдиного категоріального апарату у сфері забезпечення правопорядку, зокрема відсутність єдиного визначення поняття публічної безпеки та порядку. Так, О.В. Батраченко вважає, що «категорія «публічна безпека» більш точно відображає сучасні тенденції суспільного та державного розвитку у напрямі, що відповідає пріоритетності життя, здоров'я та особистої безпеки людини та громадянина, її благополуччя та добробуту»¹⁹¹. Схожої точки зору дотримується В.Є. Барба, який зазначає, що «усталені юридичні конструкції «громадський порядок» і «громадська безпека» змінюються на «публічна безпека і порядок», при цьому подекуди ці правові категорії вживаються синонімічно, а подекуди є ототожненими, а тому потребують вірного тлумачення та законодавчого закріплення»¹⁹².

Тлумачний словник визначає поняття «публічний» таким чином: 1) який відбувається у присутності публіки, людей; прилюдний; 2) призначений для широкого відвідування, користування; громадський. В той же час, порядок – це: а) стан, коли де-небудь чисто прибрано, всі речі на своїх місцях; чистота, лад; б) стан, коли все робиться, виконується так, як слід, відповідно до певних вимог, правил; упорядкованість, лад; в) державний, суспільний лад, устрій; г) певна послідов-

¹⁹¹ Батраченко О.В. Поняття та ознаки публічної безпеки та порядку як об'єктів адміністративно-правової охорони. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 29. Ч. 2. Т. 3. С. 85.

¹⁹² Барба В.Є. Поняття публічної безпеки і порядку як об'єкта взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. Т. 1. С. 34.

ність, черговість чого-небудь¹⁹³. Найбільш поширеною є точка зору, що громадський порядок визначається як впорядкованість суспільних відносин, яка забезпечує реалізацію прав і свобод громадян. Це стан, при якому державні органи, місцеві адміністрації та окремі особи дотримуються загальноприйнятих норм співіснування. У свою чергу, поняття «громадська безпека» є більш об'ємним, охоплюючи комплекс заходів і відносин, спрямованих на запобігання загрози для життя, здоров'я та майна людей.

Деякі дослідники також проводять паралель між громадською безпекою та державною безпекою. Однак громадська безпека фокусується на захисті від небезпек, що виникають як через діяльність людей, так і внаслідок впливу джерел підвищеної небезпеки, таких як техногенні катастрофи або природні явища. Це визначення охоплює також загрози, пов'язані з аваріями, стихійними лихами або іншими явищами, які можуть завдати шкоди суспільству.

З цього можна зробити висновок, що «публічна безпека» і «публічний порядок» є схожими за змістом із поняттями «громадська безпека» та «громадський порядок». Публічна безпека, у більш широкому сенсі, стосується всього спектра заходів, спрямованих на захист населення від різноманітних загроз, тоді як публічний порядок концентрується на підтриманні організованості в суспільстві і дотриманні правових норм. Д.С. Афонін та А.В. Боксгорн вважають, що повернення до традиційного поняття «громадський порядок і безпека» було б слушним, тим паче законодавець у нормативно-правових актах використовує їх як взаємозамінні¹⁹⁴.

О.В. Мороз відрізняє універсальні та спеціальні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів:

¹⁹³ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. С. 1414, 1425.

¹⁹⁴ Афонін Д.С., Боксгорн А.В. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку Національною поліцією України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 226.

1) універсальні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: верховенства права; законності; пріоритету та дотримання прав і свобод людини та громадянина; відкритості, прозорості та гласності; контролю; відповідальності та інші¹⁹⁵.

Серед названих принципів особливу увагу слід приділити принципу законності, який відіграє ключову роль у діяльності підрозділів Національної поліції України із забезпечення публічної безпеки та порядку. Це пов'язано з важливою функцією поліції з підтримання правопорядку та особливостями їхньої взаємодії із суспільством. У процесі забезпечення публічної безпеки та порядку співробітники поліції взаємодіють із широкими верствами населення, часто включно з тими, хто не порушує закон або правила дорожнього руху, а звертається до них за роз'ясненнями, допомогою або сприянням. Їхня робота здійснюється відкрито і публічно, що робить їхні дії видимими і оцінюваними для громадян. За діями співробітників поліції суспільство часто судить про роботу системи МВС загалом. Це вимагає особливої уваги до дотримання законності в їхній діяльності, оскільки від цього безпосередньо залежить довіра населення до органів влади. Принцип законності в роботі поліції не тільки забезпечує дотримання прав і свобод громадян, а й гарантує їхній правовий і соціальний захист. Це створює впевненість у населення в тому, що їхні права, свободи та майно надійно захищені державою, і зміцнює довіру до органів правопорядку.

2) спеціальні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: політичної нейтральності; чіткого розмежування повноважень та взаємодії органів державної влади у забезпеченні публічної безпеки; взаємодії з громадськістю на засадах партнерства; пріоритету превентивних заходів і мирних (договірних) засобів у розв'я-

---

¹⁹⁵ Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів (принципи, форми та методи): кейс занять короткострокового підвищення кваліфікації поліцейських підрозділів патрульної служби поліції особливого призначення. Львів: ЛьвДУВС, 2021. С. 8.

занні конфліктів; своєчасності та адекватності заходів захисту публічних інтересів реальним і потенційним загрозам; вибору конкретних засобів і шляхів забезпечення публічної безпеки на підставі необхідності своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз публічним інтересам; запобігання проявам насильства та неналежній поведінці з боку учасників масових заходів, антисоціальним та расистським проявам; формування доброзичливих відносин між всіма суб'єктами правовідносин у сфері підготовки та проведення масових заходів; взаємної поваги та пошуку компромісних рішень тощо¹⁹⁶.

О.М. Лиса зазначає, що «перед початком операції із забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів керівники визначають тактику поведінки та дій поліцейських, беручи до уваги її вплив на сприйняття діяльності поліції громадськістю та керуючись такими принципами: верховенства права, законності, взаємодія з населенням на засадах партнерства, відкритості і прозорості, політичної нейтральності»¹⁹⁷.

Варто зазначити, що в Україні утворено новий поліцейській підрозділ – поліцію превентивної комунікації, в основу діяльності якого покладена адаптація до сучасних викликів у сфері правопорядку, а також інноваційний підхід із забезпечення публічної безпеки на масових заходах. «Поліція превентивної комунікації (поліція діалогу) має підвищити ефективність і покращити якість співпраці між поліцією та громадянами і суспільством шляхом ведення ефективного діалогу та підтримання постійного спілкування з організаторами й учасниками масових заходів. Робота груп превентивної комунікації під час масових заходів – це своєрідний ланцюг між керівництвом (командуванням) сил і засобів поліції та організаторами

¹⁹⁶ Там само. С. 8–9.

¹⁹⁷ Лиса М.О. Тактика дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів (скандинавська модель). *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія Економічна. Серія Юридична.* 2022. № 32. С. 188.

й учасниками демонстрацій чи інших акцій, у ході яких висловлюється суспільна думка»¹⁹⁸.

Таким чином, перелічені вище універсальні та спеціальні принципи забезпечення публічної безпеки та порядку за умови їхнього глибокого засвоєння й умілого використання можуть слугувати надійним підґрунтям для ухвалення управлінських рішень і здійснення тактичних дій Національною поліцією України при забезпеченні публічної безпеки та порядку. Похідними від універсальних та спеціальних принципів, є тактичні принципи, що стосуються безпосередньої тактики дій підрозділів Національної поліції України.

Тактичні принципи забезпечення публічної безпеки та порядку являють собою ключові керівні положення і найважливіші правила, які визначають практичну діяльність у цій сфері. Ці принципи слугують основою тактики, формуючи її теоретичні та практичні аспекти. Вони об'єктивні, історичні та динамічні, що означає їхню еволюцію відповідно до розвитку суспільства. З появою нових викликів і умов виникають нові принципи, а наявні вдосконалюються.

Деякі тактичні принципи мають універсальну форму, що робить їх однаково важливими і застосовними в будь-якій діяльності, пов'язаною із тактикою. Наприклад, такі принципи, як зосередження зусиль, сил і засобів на ключових напрямках і в критичні моменти, маневрування силами і засобами, раптовість дій тощо – мають широке застосування. Хоча їхні назви та конкретний зміст можуть варіюватися залежно від сфери застосування, їхня суть залишається незмінною. Ці принципи можна назвати загальнотактичними, оскільки вони застосовні в найрізноманітніших ситуаціях і сферах діяльності, де важлива оперативна координація дій.

Отже, тактичні принципи забезпечення публічної безпеки та порядку є підґрунтям для розроблення та реалізації ефек-

---

¹⁹⁸ Там само. С. 189.

тивних методів і підходів у роботі з підтримання правопорядку. До них ми також відносимо наступні:

– комплексне використання і тісна взаємодія сил і засобів забезпечення публічної безпеки та порядку. Цей принцип означає цілеспрямовану та узгоджену діяльність підрозділів поліції щодо забезпечення громадського порядку, особистої безпеки громадян і публічної безпеки. Цей принцип реалізується через щоденну організацію роботи патрульної поліції за єдиною схемою, що включає узгоджене розміщення та використання сил і засобів за місцем і часом. Він також передбачає проведення комплексних оперативно-профілактичних заходів, цільових операцій та рейдів для підтримання правопорядку на вулицях і в місцях масового відпочинку населення, виявлення незаконної зброї, викраденого автотранспорту, забезпечення безпеки дорожнього руху тощо.

О.О. Панова підкреслює значення принципу комплексного використання сил і засобів органів поліції, стверджуючи, що «надійне забезпечення публічного порядку і безпеки в особливих умовах залежить від ряду об'єктивних чинників, а саме: кількості і протяжності вулиць в місті, числа місць відпочинку та інших громадських місць, де потрібна присутність співробітників поліції; укомплектованістю особового складу підрозділу патрульної поліції як основної сили по охороні публічного порядку і постійної роботи по ліквідації поточного некомплекту поліцейських; виключення дислокацій сил різних служб в одному і тому ж місці в один і той же час; участі співробітників апаратів МВС, ГУНП, та інших додаткових сил з підтримання публічного порядку, створення за рахунок цього більшої щільності сил в місцях концентрації правопорушників; масованого використання військовослужбовців спеціальних моторизованих військових частин в одному з районів міста при різкому ускладненні оперативної обстановки; добре налагодженої обліково-аналітичної роботи, що дозволяє безперервно стежити за опера-

тивною обстановкою і своєчасно приймати рішення відповідно до неї»¹⁹⁹.

– безперервність охорони публічної безпеки та порядку. Як тактичний принцип він впливає з необхідності постійної охорони правопорядку в містах та інших населених пунктах. Його реалізація тісно пов'язана зі своєчасним попередженням, припиненням правопорушень і затриманням винних осіб. Безперервність обумовлена необхідністю постійного забезпечення особистої безпеки громадян, громадської безпеки і громадського порядку на вулицях, оскільки вони, як і раніше, залишаються основними кримінальними місцями в містах. Тому на органи та підрозділи системи МВС покладається завдання постійно і безперервно вести боротьбу з різними правопорушеннями у будь-який час року і доби²⁰⁰. Але цей принцип не означає, що безперервність забезпечення публічної безпеки та порядку органами та підрозділами Національної поліції України має здійснюватися скрізь. Наряди підрозділів реагування патрульної поліції/патрульної поліції для несення служби виставляють насамперед у тих місцях і в той час, де і коли є високий ризик вчинення правопорушень. На інших ділянках території, що обслуговується, безперервність діяльності поліції забезпечується негайним у будь-який час доби реагуванням чергових частин, оперативних груп на сигнали громадян про правопорушення, а також залученням до забезпечення публічної безпеки та порядку активу населення, використанням можливостей служб безпеки підприємств, установ, організацій.

– зосередження зусиль, сил і засобів на найважливіших напрямках та у вирішальний момент. «У спеціальній літературі цей принцип іноді називається по-іншому: принцип кон-

---

¹⁹⁹ Панова О.О. Особливості використання сил органів поліції при забезпеченні публічного порядку й безпеки за особливих умов. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми: тези доповідей круглого столу*. м. Харків, 27 жовт. 2017 року. Харків, 2017. С. 164–165.

²⁰⁰ Панова О.О. Специфіка використання сил і засобів ОВС при забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки за особливих умов. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. С. 73.

центрації сил на вирішальних ділянках діяльності Національної поліції України; принцип зосередження основних зусиль і створення необхідної переваги сил і засобів над супротивником у вирішальному місці й у вирішальний час; принцип масування сил і засобів»²⁰¹. Даний принцип виражається в умінні сконцентрувати сили і засоби на таких ділянках роботи і в такий час, щоб це забезпечувало надійну охорону публічного порядку, прав громадян, інтересів суспільства і держави. Керівники органу поліції, які організовують забезпечення публічної безпеки і порядку, керуючись цим принципом, здійснюють розстановку і використання патрульної поліції на тих ділянках території, де найбільше відмічають концентрацію правопорушень, і в той час, коли їх найчастіше вчиняють. Для цього збільшується щільність нарядів патрульної поліції в складних в оперативному відношенні мікрорайонах та на інших ділянках території, більша частина нарядів виходить на службу у вечірній час, коли найчастіше вчиняються правопорушення.

– гнучкість маневру силами та засобами з урахуванням зміни обстановки. Маневр полягає в організованому і своєчасному зосередженні необхідних сил і засобів у тих місцях, де складається напружена обстановка. Маневр досягається мобільністю нарядів і підрозділів; послідовним їхнім зосередженням на найважливіших ділянках; перерозподілом у зв'язку зі змінами оперативної обстановки сил і засобів у масштабі області, міста, транспортної магістралі. Особливе значення маневр має в умовах оперативної обстановки, що швидко змінюється, а також під час розв'язання завдань, що раптово виникають у зв'язку зі стихійними лихами, масовими заворушеннями, іншими надзвичайними обставинами. «Маневр передбачає, з одного боку, об'єднання зусиль різних служб і підрозділів по виконанню єдиного завдання, взаємне

²⁰¹ Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. С. 120.

надання допомоги, з іншої – дозволяє одними і тими ж силами ефективніше підтримувати публічний порядок в певних районах міста»²⁰².

Звернемо увагу на один із найдавніших принципів тактики, що має суттєве значення в сучасних умовах забезпечення публічного порядку та охорони, який носить назву «раптовість дій». Так, наприклад, у криміналістичній тактиці йому приділяється значна увага. Його використання має свої особливості та потребує особливої уваги, оскільки межі його застосування залежно від конкретної ситуації рухливі та взаємопов'язані з питаннями адміністративного розсуду, тим паче, що порушення правових меж (рамок) під час його використання може спричиняти порушення прав і свобод громадян. Для ефективного забезпечення публічного порядку й особливо у випадках попередження та припинення злочинів цей принцип має першочергове значення. Раптовість, маючи суто тактичний характер, нерідко чинить великий психологічний вплив на злочинців. Вона може, наприклад, зіграти вирішальну роль у швидкій ліквідації групових або масових порушень громадського порядку.

Крім перерахованих принципів можна назвати ще один – «доцільність», який, з одного боку, ніби об'єднує всі перераховані вище засади, а з іншого – ґрунтується на них. Його сутність у тактиці полягає у виборі найдоцільнішого варіанта дій (діяльності), а також сил і засобів, необхідних для його реалізації в конкретній ситуації. Доцільність, практична обґрунтованість застосування тих чи інших сил і засобів, тактичних способів охорони громадського порядку має бути зумовлена значенням досягнення можливого результату співвідносно з витратою необхідних сил, засобів і часу.

Тактичні принципи не можна розглядати і застосовувати ізольовано один від одного, вони взаємопов'язані і перебува-

---

²⁰² Панова О.О. Особливості використання сил органів поліції при забезпечення публічного порядку й безпеки за особливих умов: *тези доп. круглого столу «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* (м. Харків, 27 жовт. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 164.

ють у нерозривній діалектичній єдності. Кожен із них являє собою ланку загального ланцюга принципів тактики. Тому для досягнення успіху потрібне вмiле використання всього комплексу основних тактичних принципів. Крім того, їх застосування має здійснюватися на основі загальних принципів і тільки в єдиній, цілісній системі.

2.4. Реалізація форм та методів тактики забезпечення публічної безпеки і порядку

Цілі та характер масового заходу, впливають на необхідність в забезпеченні публічної безпеки і порядку різними силами, методами та організаційно-тактичними засобами²⁰³. Водночас характер, зміст видів, форм і методів тактики охорони публічного порядку значною мірою визначаються рамками державно-правового регулювання, а також нерозривно пов'язані з її загальною системою соціально-правових, організаційно-управлінських, спеціальних та тактичних принципів, які були розкриті нами у попередньому підрозділі.

Тактичний режим забезпечення публічної безпеки і порядку визначається інтенсивністю несення служби. Виокремлюють два основні види: а) загальний варіант службової діяльності в нормальних умовах оперативної обстановки; б) посилений варіант службової діяльності – комплекс організаційно-правових, превентивних, профілактичних, оперативних та інших заходів, пов'язаних з особливим режимом виконання службових завдань і залученням значної кількості поліцейських з метою швидкої стабілізації оперативної обстановки, якщо наявними силами і засобами, що безпосередньо залучені до забезпечення публічної безпеки і поряд-

---

²⁰³ Долинний А.В. Адміністративно-правове забезпечення національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2017. С. 33.

ку у повсякденному режимі несення служби, їх виконати неможливо²⁰⁴.

Метою введення посиленого варіанта, відповідно до Наказу МВС України від 10.12.2015 р. № 1560, є найшвидша нормалізація оперативної обстановки та відновлення правопорядку, усунення загрози життю чи здоров'ю громадян, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших соціальних інститутів суспільства. Однак перелік конкретних тактичних форм та методів зазначеним наказом не встановлюється.

Вибір того чи іншого способу впливу, тактичного режиму та порядку їх реалізації залежить від умов оперативної обстановки, які можна розділити на три основні групи: 1) звичайні (нормальні); 2) ускладнені; 3) надзвичайні. Має значення також склад суб'єктів цих правовідносин. У правовідносинах беруть участь суб'єкти, які забезпечують публічну безпеку і порядок, і суб'єкти, які встановлений порядок порушують. Кількісний і якісний склад суб'єктів, що встановлений порядок порушують, і характер цих порушень є однією з умов у виборі способу впливу на них.

За кількісним (чисельним) складом суб'єктів, які забезпечують публічну безпеку і порядок, можна виокремити індивідуальну тактику, тактику нарядів, тактику окремих підрозділів (відділів), тактику органів поліції, які здійснюють тактичний режим охорони публічної безпеки і порядку різними способами, зокрема, шляхом застосування заходів адміністративного примусу. В залежності від мети і завдань, які підлягають вирішенню тактику можна класифікувати на: тактику попередження і профілактики, тактику припинення правопорушень, тактику реалізації адміністративно-процесуальних заходів примусу.

---

²⁰⁴ Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності: наказ МВС України від 10 грудня 2015 року № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#Text>

Під час вибору оптимального варіанту дій в конкретній ситуації особі або групі слід враховувати послідовність видів, форм та методів тактики охорони публічної безпеки та порядку, починаючи від найпростіших, не здатних посилити конфронтацію, й закінчуючи складними (комплексними).

На озброєнні Національної поліції України є різні види зброї, спецзасобів та технічного обладнання, що допомагають забезпечувати порядок та безпеку під час масових заходів і в щоденній службі. Поліцейські використовують вогнепальну зброю (пістолети, автомати), гумові кийки, газові балончики, електрошокери, а також засоби для обмеження руху (наприклад, кайданки), спеціальні транспортні засоби, (бронемашини та водомети). Моніторинг обстановки з повітря відбувається за допомогою дронів. Для забезпечення охорони територій застосовуються різні датчики руху та системи сигналізації. Для виявлення вибухівки, наркотиків і підтримки громадського порядку використовуються службові собаки²⁰⁵.

На практиці кожному суб'єкту, який здійснює охорону публічного порядку, притаманні властиві тільки йому форми і методи тактики. Наприклад, поліція комунікації не застосовує примус та силу²⁰⁶, а також зброю та спецзасоби.²⁰⁷ Їхня тактика полягає у комунікації.

Тактичні вміння поліції діалогу такі:

- володіти тактикою комунікації;
- володіти психологічними способами переконання;
- надавати першу медичну допомогу;

²⁰⁵ Спеціальна техніка Національної поліції України: навч. посіб. з дис. «Тактико-спеціальна підготовка» / Ю.В. Гнусов, В.А. Світличний, Ю.М. Онищенко; Харк. нац. ун-т внутр. справ, факультет № 4, каф. кібербезпеки. Х.: ХНУВС, 2017. 175 с.; Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А.А. Саковський, С.М. Науменко, С.І. Кравченко, І.М. Єфіменко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2022. 72 с.

²⁰⁶ В Україні діє поліція комунікації: що це таке? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/29059408.html>

²⁰⁷ Моргунов О.А., Власенко І.В. Дослідження тактики дій і заходів особистої безпеки поліції діалогу під час охорони публічного порядку на масових заходах. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 162.

- правильно діяти у випадку виникнення екстремальних ситуацій;
- правильно діяти у випадку неконтрольованого натовпу;
- проводити збір інформації у натовпі та її передачу;
- захистити себе та громадян у разі нападу (без використання сили);
- спілкуватися з громадянами двома поліцейськими з використанням принципу «контакт та прикриття»;
- правильно розташовувати особовий склад поліції діалогу на місці проведення масового заходу залежно від особливостей ситуації та самого місця²⁰⁸. Всі пункти окрім останнього відносяться до індивідуальної тактики. Правильне розташування особовий склад поліції діалогу вже є прерогативою керівника відповідального органу поліції, до повноважень якого відноситься складання оперативного (тактичного) плану.

Фахівці зазначають, що співробітникам поліції діалогу, під час масового заходу, не бажано відкрито носити рацію, ввімкненою на гучний сигнал, адже це може викликати у натовпу агресивне ставлення до поліцейського. Вони радять приховати рацію та використовувати гарнітуру. Для передачі інформації між поліцейськими під час масового заходу, а також для повідомлень групі спостереження про зміни в оперативній обстановці, зручно використовувати прості й безпечні сигнали руками. Для цього науковці рекомендують розробити основні жести (небезпека, допомога, зброя, загострення ситуації тощо). Для кращої видимості жестів поліцейські можуть носити білі рукавички²⁰⁹.

Отже, тактика забезпечення публічної безпеки і порядку як засіб протиборства не виключає і методи переконання. Профілактичний, попереджувальний метод не тільки широко використовується Національною поліцією на практиці, а й з урахуванням аналізу соціально-правових принципів має бути основним і таким, що передує методам примусу.

²⁰⁸ Там само. С. 166.

²⁰⁹ Там само. С. 162.

Серед організаційно-тактичних форм забезпечення публічної безпеки і порядку, які найбільше використовуються і виправдали себе на практиці, можна виокремити такі: розміщення (дислокація) нарядів поліції; профілактичний захід; заслон; поліцейська операція; оперативне відпрацювання дільниць зі складною оперативною обстановкою.

Як відомо, наряд поліції – це два і більше поліцейських, які під час несення служби виконують покладені на них обов'язки із здійснення особистої охорони, охорони житла та майна осіб, узятих під захист. Й хоча наведене визначення застосовується у контексті Порядку здійснення заходів безпеки щодо особистої охорони, охорони житла і майна осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, працівників суду і правоохоронних органів, членів їх сімей та близьких родичів²¹⁰, на його основі можна отримати попереднє уявлення про цю організаційно-тактичну форму забезпечення публічної безпеки і порядку. Особливо враховуючи те, що наказ МВС України від 30.09.2008 р. № 505 «Про заходи щодо вдосконалення системи комплексного використання сил і засобів в охороні громадського порядку» втратив чинність²¹¹. Нового нормативного акту прийнято не було, через що розстановка нарядів на основі аналізу стану оперативної обстановки на території обслуговування, тактика розподілу маршрутів патрулювання в залежності від складності оперативної обстановки, втратила свою нормативну основу й досі відбувається у «ручному режимі».

Не зважаючи на те, що Наказ № 505 з 2016 року не діє, запроваджена ним система єдиної дислокації, як комплексне застосування сил і засобів по охороні публічного порядку,

²¹⁰ Про затвердження Порядку здійснення заходів безпеки щодо особистої охорони, охорони житла і майна осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, працівників суду і правоохоронних органів, членів їх сімей та близьких родичів: наказ МВС України від 12 жовтня 2021 року № 752. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-21#Text>

²¹¹ Про заходи щодо вдосконалення системи комплексного використання сил і засобів в охороні громадського порядку: наказ МВС України від 30 вересня 2008 року № 505 (втратив чинність на підставі Наказу МВС України від 11.07.2016 р. № 640). URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0AD0P3A2A2>

була збережена. Єдина дислокація складається із схеми міста, району, транспортної дільниці, оцінки оперативної обстановки, обов'язкових норм виставлення особового складу, переліку постів і маршрутів патрулювання, в тому числі допоміжних, які підлягають закриттю в період посилення охорони публічного порядку та при здійсненні маневру, видів нарядів та порядку взаємодії і зв'язку між ними, також включає в себе організацію охорони публічного порядку в місцях розташування підрозділів поліції охорони, патрульної поліції, учбових закладів МВС України та спеціальних установ поліції із залученням до патрулювання їхнього особового складу. Відповідно, зі зміною стану оперативної обстановки можуть вноситися зміни і до дислокації²¹². Схему дислокації для нарядів розробляють і затверджують керівники відповідних органів та підрозділів поліції, урахувавши при цьому особливості території (наприклад, для патрульної поліції важливою особливістю є щільність населення). При чому кожен екіпаж повинен виконувати покладені на нього функції в закріпленому за ним квадраті²¹³. В основу взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України з іншими державними органами, зокрема Міністерством з надзвичайних ситуацій, Державною прикордонною службою, Міграційною службою, Київською міською державною адміністрацією, громадськими організаціями, при забезпеченні публічної безпеки і порядку під час організації під час проведення міжнародного пісенного конкурсу «Євробачення-2017», також було покладено принципи єдиної дислокації²¹⁴.

²¹² Організація правоохоронної діяльності Національної поліції України: навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація правоохоронної діяльності Національної поліції України» (галузь знань 26 «Цивільна безпека», другий (магістерський) рівень, спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність») для студентів I курсу магістратури заочної форми навчання / Н.М. Бакайнова, А.В. Кубасенко, О.Г. Свида. Одеса: Фенікс, 2020. С. 26.

²¹³ Там само. С. 61.

²¹⁴ Забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення міжнародного пісенного конкурсу «Євробачення-2017»: методичні рекомендації / В.Л. Костюк, В.Г. Сюравчик, С.Ф. Константінов, В.А. Куліков, А.О. Джужа; за заг. ред. Р.А. Сербина. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 55.

Конкретний вид поліцейського наряду для охорони публічного порядку визначається кількома чинниками: типом і масштабом заходу, очікуваною кількістю учасників, рівнем потенційної загрози публічному порядку, територіальними умовами, а також доступними ресурсами поліції для реагування на можливі інциденти. Наприклад, основними видами нарядів, які забезпечують громадський порядок у зоні проведення евакуації, є пост охорони порядку, патрулі, оперативно-пошукові групи²¹⁵.

Основними видами нарядів для виконання завдань з охорони публічного порядку є:

- 1) автопатруль;
- 2) мотопатруль;
- 3) патруль на катері;
- 4) патруль на велосипеді;
- 5) піший патруль;
- 6) патруль із службовою собакою;
- 7) кінний патруль.

Варто зазначити, що не у кожному ГУНП застосовуються всі вищезазначені види нарядів. Основними формами службової діяльності є: патрулювання на транспортному засобі та піший патруль. Причому, підрозділи превенції несуть службу тільки на автомобілях, у піших патрулях, та у піших із собакою.

Наказ Національної поліції України № 1377 від 27.12.2016 р. визначає порядок організації профілактичних заходів. Він спрямований на запобігання перенавантаженню поліцейських при одночасних заходах, підвищення ефективності їхньої діяльності та забезпечення належної організації таких заходів²¹⁶. Десятиденний строк проведення профілактичних заходів (якщо інше не передбачено законодавчими

---

²¹⁵ Назар Ю.С., Йосифович Д.І., Хатнюк Ю.А., Мороз О.Б. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 130.

²¹⁶ Про затвердження Порядку організації та проведення профілактичних заходів: наказ Національної поліції України від 27 грудня 2016 року № 1377. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/documents/normativno-pravovi-akti>

актами та організаційно-розпорядчими документами або специфікою запланованого заходу) відрізняє їх від інших форм проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень.

Ініціатор проведення профілактичних заходів є відповідальним за підготовку:

- 1) наказу, у якому в стислій формі вказуються:
  - підстава, мета проведення та назва заходу;
  - етапність (терміни проведення підготовчого та практичного етапів, визначення відповідальних за формування звітів про результати проведення заходів);
    - територія, на якій проводяться профілактичний захід, рівень проведення (загальнодержавний, регіональний чи місцевий);
    - сили і засоби (у тому числі придані сили інших ГУНП), які буде залучено до проведення заходів та які, за необхідності, потрібно відрядити з метою надання практичної допомоги, контролю за організацією і проведенням заходу;
    - терміни підбиття підсумків та інформування керівництва Національної поліції України про результати проведення профілактичних заходів;
    - конкретні завдання на кожному етапі окремо; порядок обміну інформацією щодо результатів проведення заходів; способи координації дій органів і підрозділів поліції, взаємодії із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами;
    - способи поширення інформації щодо мети, форм і результатів проведення профілактичних заходів у доступному для широкого загалу вигляді;
    - відповідальний(ні) за здійснення контролю за проведенням заходів;
- 2) типового плану, де зазначаються:
  - дати початку та строки проведення підготовчого і практичного етапів (кількість діб), періодичність надання звітів та підбиття підсумків;

- конкретизовані завдання виконавцям на кожному окремому етапі проведення профілактичного заходу зі сторонами їх виконання;
- порядок обміну інформацією між ініціатором проведення заходів та ГУНП;
- способи координації дій органів і підрозділів поліції, що взаємодіють із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами²¹⁷.

Наступною організаційно-тактичною формою забезпечення публічної безпеки і порядку є операція. У наукових дослідженнях з криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, кримінального права, поняття «тактична операція», «спеціальна операція», «комплексна операція», «профілактична операція» часто розміщуються поруч²¹⁸. У той час як нормативне визначення поняття «поліцейська операція» відсутнє. Окремі вчені поліцейською операцією вважають комплекс узгоджених за місцем, часом та метою оперативно-розшукових, слідчих, режимних (адміністративних) заходів, які проводяться за єдиним задумом та під єдиним керівництвом з метою виявлення, затримання, знешкодження, озброєних злочинців або незаконно утворених антидержавних збройних формувань за умов отримання агентурної та оперативної інформації про місце злочинного угруповання або місця, де утримуються заручники²¹⁹.

Ключовою ознакою будь-якої операції, яку проводять органи та підрозділи МВС України, у томи числі підрозділи

²¹⁷ Там само.

²¹⁸ Смалъ І.В. Методика розслідування підроблення проїзних квитків: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Донецьк, 2007. 223 с.; Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1 / В.Ю. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.; Пчолкін В.Д. Тактичні операції: поняття та сутність. *Напрями реформування кримінального процесуального законодавства в Україні*: зб. матеріалів науково-практичного семінару. м. Харків, 10 березня 2020 року. Харків, 2020. С. 103–106; Осадчий Ю.І. Тактичні операції під час розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Т. 3. С. 198–201.

²¹⁹ Боровик М.О., Цісар Є.О. Тактико-спеціальна підготовка поліцейських під час організації та проведення спеціальних операцій. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану*: зб. матер. наук. практ. конфер. Харків: ХНУВС, 2024. С. 206.

превентивної діяльності Національної поліції, є виникнення надзвичайних обставин. Що обумовлює зміну форм діяльності цих органів та підрозділів, яка виражається у тимчасових перебудовах структури, у методах і прийомах роботи угруповання сил і засобів. Хоча, як зазначає А. В. Бурангулов, операції, які проводяться на оперативно-тактичному рівні, характеризуються значно меншим просторовим обсягом вирішуваних задач²²⁰.

Перелік цільових оперативно-профілактичних операцій зазначено у Наказі МВС України № 324 від 04.07.2008 р. «Про організацію та порядок проведення оперативно-профілактичних заходів». Як видно з назви наказу, його укладачі або вважають операцію видом профілактичного заходу, або поняття «операція» залишено як данина традиції. Також може мати місце не до кінця проведена спроба відомчого розмежування спеціальних поліцейських операцій (Сирена, Грім, Заручник, Перехват)²²¹ від усіх інших видів операцій, що проводяться органами та підрозділами Національної поліції України.

Вбачається, що основна відмінність спеціальної операції від оперативно-профілактичних заходів (операцій) полягає в тому, що метою спеціальних операцій є протидія більш значущим явищам, як то надзвичайна ситуація, масові заворушення, бойові дії тощо. Наприклад, при проведенні спеціальної операції за планом «Хвиля» реалізується тактика дій особового складу під час припинення масових заворушень. Наказом МВС України від 11.11.2003 р. № 1345 ДСК²²² регламентовано конкретний перелік тактичних заходів та порядок їх застосування у випадку масових заворушень. А також

²²⁰ Бурангулов А. В. Щодо визначення поняття спеціальної операції: теоретико-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 2. С. 112–113.

²²¹ Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 27 квітня 2020 року № 357. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE34726?an=1>

²²² Про затвердження Настанови про дії органів, підрозділів внутрішніх справ, з'єднань, військових частин внутрішніх військ, вищих навчальних закладів МВС України з ліквідації масових заворушень: наказ МВС України від 11 листопада 2003 року № 1345 ДСК.

передбачено проведення тактико-спеціальних навчань, метою яких є навчити кожного працівника при виконанні завдань, що поставлені, діяти тактично правильно. Однак, варто зазначити, що Наказ № 1345 ДСК не позбавлений певних недоліків. Зокрема з його положень не зрозуміло, хто керує спецоперацією – керівник оперативного штабу (начальник ГУМВС) чи керівник зведеного загону.

Поліцейські операції, такі як «Мак»²²³, «Ялинка»²²⁴ та багато інших регулярно проводяться у всіх регіонах України. Медіа часто називають превентивні поліцейські операції рейдами²²⁵. Й хоча «рейд» є професійним сленгом, його інколи застосовує пресцентр МВС України²²⁶ та пресслужби ГУНП²²⁷.

Єдиною «унормованою» формою рейду є захід, який проводиться рейдовою групою із залученням або без нього інших учасників рибоохоронного рейду відповідно до наказу Держрибагентства або його територіального органу, який спрямований на здійснення заходів з охорони водних біоресурсів, запобігання, виявлення та припинення порушень у галузі рибного господарства. Захід проводиться відповідно до затвердженого Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України «Порядку проведення рибоохоронних рейдів»²²⁸. Й хоча до участі у цьому рейді можуть залучати-

²²³ На Рівненщині стартувала операція «Мак»: на що поліція звертатиме увагу. URL: <https://suspilne.media/rivne/513651-na-rivnensini-startuvava-operacia-mak-na-so-policiiazvertatime-uvagu>

²²⁴ Запорізькі поліцейські продовжують боротьбу з незаконною вирубкою ялинок. URL: <https://forpost.media/novosti/zaporizki-politseyski-prodovzhuiut-borotbu-z-nezakonnoiu-vyrubkoiu-ialynok.html>

²²⁵ У Дніпрі поліція провела рейд, аби виявити водіїв, які не пропускають автівки «швидкої». URL: <https://suspilne.media/dnipro/763573-u-dnipri-policia-provela-rejd-abi-viaviti-vodiiv-aki-ne-propuskaut-avtivki-svidkoi/>

²²⁶ Під час рейдів поліцейські склали 355 протоколів на директорів розважальних та торгівельних закладів за порушення умов карантину. URL: https://mvs.gov.ua/press-center/news/Pid_chas_reydiv_policeyski_sklali_355_protokoliv_na_direktoriv_rozvazhalnih_ta_torgivelnih_zakladiv_za_porushennya_umov_karantinu_32069

²²⁷ Поліцейські провели майже 4500 профілактичних рейдів з перевірки місць відпочинку неповнолітніх. URL: <https://vn.npu.gov.ua/news/politseyski-proveli-mayzhe-4500-proflaktichnikh-reydiv-z-perevirki-mists-vidpochinku-nepovnolitnikhc>

²²⁸ Про затвердження Порядку проведення рибоохоронних рейдів: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23 жовтня 2018 року № 512. URL:

ся поліцейські²²⁹, ми не вважаємо за доцільне виносити рейд у окрему організаційно-тактичну форму забезпечення публічної безпеки і порядку.

Поліцейський рейд є короткочасним заходом, орієнтованим на профілактику правопорушень або затримання правопорушників у конкретних локаціях. Він має чіткі цілі та проводиться раптово для досягнення певних результатів. Змістовно він схожий на оперативне відпрацювання дільниць зі складною оперативною обстановкою, однак останнє спрямоване на триваліше і більш комплексне покращення ситуації в певному районі. Мета оперативного відпрацювання – виявити і нейтралізувати потенційні загрози, вимагає залучення значних зовнішніх ресурсів і проведення більш детальної аналітичної підготовки. Таким чином, відпрацювання є системним підходом до стабілізації оперативної обстановки, тоді як рейд – більш локалізована та швидка реакція на ситуацію.

Служби дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад виходячи зі змісту покладених на них завдань, можна розглядати як основні підрозділи превентивної діяльності Національної поліції, які забезпечують охорону публічного порядку та боротьбу зі злочинністю на адміністративних дільницях. Якщо криміногенна ситуація на дільниці загострюється настільки, що ці служби не можуть самостійно навести порядок, Департамент превентивної діяльності має право залучати додаткові сили, зокрема, підрозділи центрального органу управління поліції, територіальні (у тому числі міжрегіональні) органи поліції, заклади та установи, що належить до сфери управління Національної поліції України²³⁰.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1296-18#Text>

²²⁹ Сахно А.М. Щодо змісту юрисдикційних повноважень поліції на воді та Держрибництва під час спільного проведення правоохоронних рейдів. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2024. № 5(1). С. 77–81.

²³⁰ Про внесення змін до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ НПУ від 31 липня 2024 року № 828. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%94%D0%9F%D0%94%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3.pdf>

Особливості організації охорони публічного порядку саме на рівні регіону обумовлені, між іншим, особливостями розвитку та функціонування окремого взятого регіону. Кожен регіон нашої держави наділений певними особливостями, що викликані історичним розвитком, рівнем розвитку промисловості, сільського господарства, територіальним положенням відносно інших держав, природними особливостями тощо. Питання організації охорони публічного порядку на рівні регіону безумовно повинні вирішуватись з урахуванням тих чи інших особливостей регіону²³¹.

Відповідно до змін криміногенної ситуації, у зв'язку з учиненням резонансних злочинів, іншими надзвичайними обставинами начальник Департаменту карного розшуку вносить пропозиції керівництву МВС щодо залучення особового складу підпорядкованих підрозділів карного розшуку ГУМВС, УМВС до надання практичної допомоги підрозділам інших регіонів²³². Конкретна тривалість залучення підрозділів карного розшуку для оперативного відпрацювання дільниць зі складною оперативною обстановкою в наказах Національної поліції не зазначена, як і перелік конкретних тактичних заходів. На практиці відпрацювання проводяться в межах інструкцій і розпоряджень керівництва на місцях. Їх тривалість та порядок дій можуть бути скориговані відповідно до оперативної ситуації.

Коли тактичний захід не закріплено правовою нормою, це у свою чергу ускладнює здійснення тактичних дій у тій чи іншій ситуації й призводить до того, що поліцейський вимушений керуватися правосвідомістю, правовою культурою та іншими правовими засобами. Саме тому особливу практичну значимість, при вчиненні співробітниками Національної поліції тактичних дій в особливих умовах нештатної опера-

²³¹ Голуб М.В. Питання організації охорони громадського порядку у регіоні. *Форум права*. 2012. № 2. С. 130.

²³² Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 11 червня 2015 року № 687. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS594>

тивної ситуації, має адміністративний розсуд. Під адміністративним розсудом у тактиці варто розуміти визначені рамками права межі свободи службової (посадової) особи, яка дає можливість на її розсуд оцінювати юридичний факт та на підставі цієї оцінки приймати рішення про вчинення тактичних дій. Саме в рамках адміністративного розсуду у тактиці обирається норма права, на підставі якої відбувається обрання найкращого (найоптимальнішого) варіанта тактичних дій. Дискреційні повноваження на самостійне обрання конкретних тактичних дій поліцейському дають правові норми, що містять такі формулювання: «вживати невідкладних заходів», «якщо є достатні підстави припускати» тощо. Такий підхід запобігає виникненню шаблонності в роботі поліції, щоб організовані злочинні угруповання не могли легко передбачити поліцейську тактику й протидіяти їй.

Варто зазначити, що правовими нормами не можна окреслити повний перелік тактичних елементів, які слід застосовувати у різних ситуаціях. Наприклад, організація переслідування правопорушника, який намагається втекти з місця вчинення правопорушення, не містить способів, якими слід здійснювати переслідування (на службовому автомобілі чи у пішому порядку, прискореним кроком чи бігом). Й це правильно, адже працівник поліції, у кожній конкретній ситуації, має застосовувати найбільш доцільний тактичний засіб, з урахуванням своїх можливостей та оточуючого середовища.

Тактику дій окремого поліцейського під час виконання своїх службових обов'язків часто називають алгоритмом дій²³³. Причому тактика дії окремого співробітника поліції, зокрема, тактика самозахисту та особистої безпеки, більш детально регламентована у Законі України «Про Національну поліцію» та прийнятих на його підставі інструкціях на відміну від тактики дій поліцейських підрозділів. Що у цілому

---

²³³ Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз, В.М. Синенький, М.Д. Курляк. Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 7.

вірно, адже повноваженнями складати оперативний (тактичний) план наділено керівника відповідального органу Національної поліції на території якого проводиться масовий захід. Тільки керівник має повне уявлення про ситуацію й може підібрати належний перелік тактичних заходів, реалізація яких забезпечить публічний порядок й не призведе до конфронтації з учасниками заходу, жертв та травмувань серед населення та поліцейських.

Блокування автомагістралей, комунікацій та пішохідних маршрутів, а також контроль за пропуском забезпечуються шляхом розташування загороджувальних постів і заслонів. Залежно від ситуації, що може виникнути, до виконання цих завдань, крім підрозділів Національної поліції, можуть залучатися підрозділи Національної гвардії України з необхідною технікою²³⁴.

Заслон спрямований на запобігання порушенням публічного порядку, особливо під час масових заходів або в зонах з підвищеним ризиком. Поліцейський заслон забезпечує чітке зонування території, розподіл обов'язків між службами, організацію пропускового режиму, а також можливість своєчасного реагування на потенційні загрози для громадського спокою й безпеки. Його перевагою серед інших форм є те, що для блокування проїзду (проходу) може бути використано як спеціальне обладнання так і підручні засоби: шлагбауми, засоби для примусової зупинки транспорту, вантажівки, бронетранспортери, танки. Поліцейські на заслоні переважно використовують метод переконання, роз'яснюючи обставини, правила проїзду (проходу) та необхідність запроваджених обмежень. За особливих умов застосовуються методи примушення з використанням технічних і спеціальних засобів²³⁵. Виставлення поліцейських автомобілів у формі дуги поперек

²³⁴ Назар Ю. С., Йосифович Д. І., Хатнюк Ю. А., Мороз О. Б. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку: навч. посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 129–130.

²³⁵ Там само. С. 130.

вулиці може використовуватись як сигнал учасникам мирної демонстрації змінити напрямок руху. У разі потреби може виставлятися масивне загородження для того, щоб створити суцільний заслон та повністю перекрити вулицю й таким чином показати, що прохід повністю заборонено²³⁶. Заслони можуть також слугувати мобільними блокпостами, на яких відбувається перевірка речей, документів й автотранспорту. Поліцейська присутність на заслонах чинить психологічний вплив на потенційних правопорушників. Під прикриттям заслону зручно вести спостереження та моніторинг поведінки учасників масового заходу. Тактика заслонів активно використовується Національною поліцією для розосередження учасників одного заходу від іншого (контрзаходу).

Способом охорони публічного порядку, який визначається і здійснюється здебільшого органами виконавчої є влади, є організаційно-тактичний режим. Залежно від умов об'єктивної дійсності його види, форми і методи можуть змінюватися, чергуватися, складати різні комбінації з метою найбільш ефективного впливу, тобто змінюється зміст самого режиму. Ці зміни можуть здійснюватися тільки в певних рамках, які визначаються, насамперед, нормами права, а також іншими соціальними нормами. Причому одним з основних чинників (умов), що впливають на характер і рамки організаційно-тактичного режиму реалізації виконавчої влади у сфері охорони публічного порядку, є адміністративно-правовий режим державної влади, що здійснюється на території (ділянці) обслуговування в даний конкретний час. Наразі на всій території України діє адміністративно-правовий режим воєнного стану, який накладає свою специфіку на багато сфер правовідносин, зокрема й на охорону публічного порядку.

Постійна зміна чинників, що впливають на тактику охорони публічного порядку, змушують шукати дедалі нові та вдо-

---

²³⁶ Туз Н. Д. Тактичні методи, які застосовують поліцейські під час проведення масових заходів (за скандинавською моделлю охорони публічного порядку та безпеки). *Соціально-правові студії*. 2019. Випуск 2 (4). С. 58–64. С. 60.

сконалювати вже відомі її елементи (види, форми, методи, прийоми). Таке оновлення можливе тільки на основі наукових знань і практичного досвіду, зокрема й уміння вибору найдоцільнішого варіанта дій. Тому на одній ділянці обслуговування використовуються одні форми і методи, а на іншій – інші. Це зумовлено їхньою ефективністю на одній ділянці і марністю на іншій. Наприклад, застосування одних організаційно-тактичних форм і методів охорони публічного порядку будуть ефективні в сільській місцевості і навпаки в міських умовах.

Одну і ту саму ділянку несення служби з охорони публічного порядку можуть і повинні обслуговувати різні форми і методи, причому одні з них на цій ділянці є основними, а інші – додатковими (супутніми), але водночас не менш важливими. З цього погляду можна аналізувати несення служби у форменому і цивільному одязі. І той, і інший вид служби є обов'язковою (необхідною) умовою ефективності. Несення служби у форменому одязі, навіть просто під час перебування поліцейського на посту (маршруті), створює профілактичний ефект, що є одним із принципів тактики охорони публічного порядку. А несення служби в цивільному одязі часто використовується для раптовості, яка є принципом будь-якої тактики.

Деякі з тактичних форм і методів застосовуються тільки на певних напрямках. Застосування кінних патрулів доцільне, наприклад, під час проведення культурно-масових заходів (ярмарки, концерти на відкритих майданчиках тощо) та абсурдне на території аеропортів і вокзалів. Велопатрулі є доцільними в парках, пішохідних зонах і прибережних територіях, де автомобільний доступ обмежений, але менш ефективні на центральних магістралях через складність пересування в умовах високого трафіку. Кінологічні патрулі, оснащені службовими собаками, часто використовуються для виявлення заборонених речовин на вокзалах і стадіонах, однак малоефективні

в торгових центрах через великий потік людей та обмеженість простору. Автомобільні патрулі найкраще працюють на швидкісних дорогах, в промислових районах та околицях міст, але в пішохідних центрах їх застосування може бути обмеженим або неефективним.

Форма, як певний порядок перебігу будь-якого процесу, сприяє взаємозв'язку і взаємообумовленості організації (статика) і тактики (динаміки) у сфері охорони публічного порядку. Особливість організаційно-тактичних форм полягає і в тому, що вони характеризують статику організації (побудову певних організаційних структур) і водночас динаміку тактики (мистецтво процесу виконання організаційних і тактичних рішень). Наприклад, така організаційно-тактична форма як патрульний наряд відображає організацію (чисельний склад, оснащення тощо) і динаміку тактики (порядок патрулювання, мистецтво впливу на правопорушника тощо).

Методи тактики виражають визначені чи встановлені шляхи здійснення конкретних заходів. Н.Д. Туз, досліджуючи тактичні методи, які застосовують поліцейські під час проведення масових заходів за скандинавською моделлю охорони публічного порядку та безпеки, виокремлює наступні: вказання шляху прямування (спрямування); блокування певного місця – створення загородження; щільна охорона під посиленням контролем; затримання окремих осіб; розділення (розосередження) та розбиття; метод «Шлюз»²³⁷. Вчений також зазначає, що жоден із цих методів сам собою та поодиноці не допоможе зменшити або подолати конфлікт. Але якщо ці методи застосовувати комплексно, вони можуть допомогти утримати ситуацію в спокійному стані або повернути її до нього. Однак кожен поліцейський, залучений до операції з їх використанням, повинен мати високий рівень професійної підготовки. Це, в свою чергу, вимагає ретельного планування роботи, поінформованості всіх учасників і повного володіння методами.

²³⁷ Там само. С. 60–62.

У деяких ситуаціях, наприклад, при затриманні особи, яку застали під час учинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагалася втекти, у поліцейського може не бути часу, щоб належним чином проаналізувати ситуацію та обрати оптимальний тактичний метод. Досвідчені працівники поліції реагують у таких ситуаціях інстинктивно, керуючись попередньо сформованим досвідом. Й хоча деякі вчені вважають зазначені дії професійною деформацією²³⁸, ця «автоматична» поведінка може бути наслідком якісної тактичної підготовки, яку отримав поліцейський.

Варто зазначити, що в діяльність Національної поліції України поступово впроваджуються найкращі європейські практики щодо охорони громадського порядку, зокрема, нові тактики управління натовпом і використання для цього транспортних засобів²³⁹. Наказом МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706 затверджено Концепцію запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів²⁴⁰. Однак, слід зауважити, що країни ніколи сліпо не копіюють готові поліцейські моделі: діяльність поліції в сучасній Європі більше нагадує «мозаїку» із загальних ідей, адаптованих з урахуванням місцевих потреб. Як зазначає голова Консультативної місії ЄС Кястутіс Ланчінскас, нова українська модель не буде повністю «скандинавською». Вона буде українською, але базуватиметься на методах, ефективність яких вже перевірена в інших країнах, і буде орієнтованою на захист прав людини²⁴¹.

²³⁸ Кісіль З.Р. Професійна деформація працівників органів внутрішніх справ України: історіографія та феноменологія. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2014. Вип. 2. С. 33–44. С. 41.

²³⁹ Методи забезпечення поліцією громадського порядку впливають на довіру людей – голова КМЕС. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/euam-hom-how-police-deals-with-public-order-influences-levels-of-trust/>

²⁴⁰ Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: наказ МВС України від 23 серпня 2018 року № 706. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS873>

²⁴¹ Ланчінскас К. Скандинавський рецепт для українських мітингів: як має дія-

До тактичних методів припинення діяльності організованої злочинності відносять: переслідування, запобігання, захист, підготовка²⁴². Методи тактики забезпечення публічної безпеки і порядку, на нашу думку, мають бути виключно несиловими. Під час забезпечення публічної безпеки і порядку основні поліцейські тактики можна звести до трьох аспектів: контроль за натовпом (використання тактики зонування території або формування фізичних бар'єрів для керування великими групами людей); психологічний вплив і демонстрація присутності (встановлення заслонів, патрулювання або присутність на місці для стримування потенційних правопорушників); роз'яснювальна робота (застосування роз'яснень та переконання, особливо у випадках, коли важливо уникнути силового втручання).

У висновку можна зазначити, що до найпоширеніших організаційно-тактичних форм забезпечення публічної безпеки і порядку відносяться: розміщення поліцейських нарядів, профілактичні заходи, заслони, поліцейські операції та оперативні відпрацювання дільниць зі складною оперативною обстановкою.

Підтримання публічного порядку вимагає гнучкості та адаптації до змінних умов, що дозволяє поліції продовжувати ефективно виконувати свої функції, не створюючи зайвої напруги. Ефективність заходів знаходиться у прямій залежності від детального планування, врахування особливостей кожного методу та належного використання ресурсів відповідно до специфіки та потреб території, де проводяться заходи, а також стану оперативної обстановки. Доцільною є комбінація профілактичного ефекту і тактичного елементу раптовості, що є важливим для успішної тактики. Кожен вид патруля – від кінних і велопатрулів до автомобільних та кіно-

---

ти Нацполіція під час масових безладів. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2017/09/21/7071318/>

²⁴² Disrupting serious and organised criminals – menu of tactics. URL: https://assets.college.police.uk/s3fs-public/2022-03/Menu_of_tactics.pdf

логічних – має оптимальні умови для застосування, залежно від обставин, що також слід враховувати при розстановці нарядів.

Сутність методів тактики охорони публічного порядку підрозділами поліції, що здійснюють превентивну діяльність полягає в тому, щоб шляхом використання сукупності елементів тактичного способу охорони гуманно впливати на правопорушників, здійснюючи тим самим адміністративно-правовий захист типових для публічного порядку групових і міжособистісних відносин від кримінальних правопорушень та інших протиправних посягань.

ВИСНОВКИ

У науковій роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає в комплексному дослідженні адміністративно-правових та організаційно-тактичних засад діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції, виробленні пропозицій та рекомендації щодо вдосконалення адміністративної діяльності зазначених підрозділів поліції та законодавства, що її визначає у результаті чого сформульовано низку нових наукових положень, висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

Реформування правоохоронної системи 2014–2015 років започаткувало процес формування нової ідеології поліцейської діяльності, орієнтованої на превенцію, а не лише реагування на правопорушення. Цей підхід відповідає європейським стандартам Community Policing, які передбачають партнерство поліції та громади у запобіганні правопорушенням. На сьогодні, превентивна діяльність є ключовим напрямом поліцейської діяльності, що безпосередньо реалізує конституційне завдання держави із забезпечення прав і свобод людини, публічної безпеки та правопорядку. Її нормативне закріплення в Україні розпочалося із прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» 2015 року, яким уперше введено у правовий обіг цей термін. Однією з істотних проблем правового регулювання в цій сфері залишається термінологічна невизначеність понять «превентивна діяльність» і «профілактична діяльність». У законодавчих і підзаконних актах вони часто вживаються як синоніми або з різним змістовим навантаженням, що створює суперечності в правозастосуванні. Відсутність єдиного підходу до їх тлумачення ускладнює формування цілісної системи превентивної політики.

На підставі проведеного аналізу етимологічного та правового змісту поняття «превенція» зроблено висновок про

те, що його сутність полягає у випереджувальному впливі на потенційно небезпечні процеси й поведінкові моделі, спрямованому на недопущення їх негативних наслідків. Наголошено на тому, що метою превентивної діяльності поліції є не лише запобігання правопорушенням, а й виявлення причин і умов, що їх зумовлюють, зменшення рівня злочинності, формування культури правосвідомої поведінки громадян, зміцнення довіри населення до поліції та забезпечення стабільного правопорядку.

Запропоновано авторське визначення превентивної діяльності поліції як напрямку поліцейської діяльності, що передбачає комплексне застосування заходів з урахуванням потреб, наявних можливостей та обізнаності працівників підрозділів превентивної діяльності в особливостях їх реалізації, що здійснюються з метою попередження вчинення правопорушень або попередження чи зменшення їх негативних наслідків, зниження рівня злочинності в державі та в окремих регіонах, забезпечення високого рівня безпеки та правопорядку.

Нормативно-правова основа функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України являє собою багаторівневу систему правових актів, що включає положення Конституції України, міжнародні договори, законодавчі акти та підзаконні нормативно-правові документи. Така ієрархічна структура забезпечує комплексне правове регулювання всіх аспектів превентивної діяльності – від визначення загальних принципів до деталізації конкретних процедур.

Конституція України, не визначаючи безпосередньо напрямків превентивної діяльності, встановлює принципові основи функціонування правоохоронних органів, серед яких верховенство права, пріоритет прав і свобод людини, заборона дискримінації та катування. Ці конституційні принципи визначають межі та спрямованість превентивної діяльності, зміщуючи акцент із репресивної моделі на захисну та сервісну функції поліції.

Міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані Україною, формують систему універсальних стандартів поліцейської діяльності, що є концентрованим відображенням світової правозастосовної практики у сфері забезпечення прав людини. Імплементация цих стандартів створює сучасну модель поведінки для правоохоронних органів та визначає стратегію протидії транснаціональним викликам.

Законодавче регулювання діяльності підрозділів превенції характеризується наявністю двох рівнів: загальні (міжгалузеві) закони встановлюють базові засади функціонування поліції як державного інституту, тоді як спеціальні (функціональні) закони визначають особливості правового режиму діяльності окремих напрямів превенції. Така модель відповідає принципу «*lex specialis derogat legi generali*» та забезпечує врахування специфіки об'єктів і методів діяльності різних підрозділів.

Запропоновано підзаконне нормативне забезпечення діяльності підрозділів превенції доцільно класифікувати на дві основні групи: акти організаційно-структурного характеру, що визначають правовий статус, структуру та компетенцію підрозділів, та акти процедурно-функціонального характеру, що регламентують порядок реалізації конкретних напрямів превентивної діяльності. Така систематизація дозволяє виокремити як інституційний фундамент, так і практичні механізми функціонування превентивних підрозділів.

Незважаючи на загалом розвинену систему підзаконних актів, виявлено відсутність спеціалізованих відомчих актів організаційно-структурного характеру для підрозділів забезпечення публічного порядку, підрозділів реагування патрульної поліції та підрозділів запобігання та протидії домашньому насильству, що створює фрагментарність нормативного забезпечення їх діяльності та ускладнює правозастосовну практику. Окремі підзаконні нормативно-правові акти характеризуються застарілістю положень, невідповідністю сучас-

ним міжнародним стандартам та потребують комплексного оновлення з урахуванням специфіки функціонування поліції в сучасних умовах, включаючи особливості діяльності в умовах воєнного стану.

На основі системного аналізу наукових підходів адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України визначено як врегульоване нормами адміністративного права їх ієрархічне положення в системі органів і підрозділів поліції, що визначає специфіку мети, завдань, принципів, функцій та напрямів їх діяльності, структурно-організаційної будови та функціонування, компетенцію, спрямовану на реалізацію загальних та спеціальних поліцейських повноважень. Такий комплексний підхід синтезує структурний, функціональний, компетенційний та організаційний аспекти правового становища превентивних підрозділів.

До характерних елементів спеціального адміністративного статусу підрозділів превентивної діяльності нами віднесено: місце цих підрозділів в системі органів Національної поліції України; мета, завдання, принципи, функції та напрями їх поліцейської діяльності; повноваження, обумовлені специфічною метою, завданнями та функціями; нормативне закріплення організаційної побудови та напрямів взаємодії з іншими органами поліції. Така системність елементів забезпечує цілісність правового регулювання діяльності превентивних підрозділів.

Функціональна спрямованість діяльності підрозділів превентивної діяльності визначається публічно-сервісною природою їхніх завдань – орієнтацією на безпеку громади, запобігання правопорушенням, профілактику насильства, охорону публічного порядку, контроль за обігом зброї та забезпечення прав дітей. Їхня роль полягає у формуванні безпечного середовища і підвищенні довіри населення до поліції.

Діяльність підрозділів превентивної діяльності ґрунтується на системі принципів, серед яких верховенство права,

дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства і безперервність. Ці принципи мають не лише нормативний, але й аксіологічний характер поліцейської діяльності. Поряд із цим, наголошено на тому, що існуюча система принципів, на яких заснована діяльність підрозділів превентивної діяльності, потребує доповнення такими важливими засадами як толерантність і неприпустимість дискримінації, що посилить етичну складову діяльності цих підрозділів та максимально наблизить сприйняття поліції як оновленого правоохоронного органу, діяльність якого повністю відповідає міжнародним принципам поліцейської діяльності.

Визначено, що основні напрями діяльності підрозділів превентивної діяльності охоплюють: адміністративно-юрисдикційну діяльність; превентивну (профілактичну) діяльність; контрольно-наглядову діяльність; публічно-сервісну діяльність; а також кримінально-процесуальну діяльність (здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання). Така багатовекторність підкреслює універсальний характер цих підрозділів у забезпеченні публічної безпеки та правопорядку. При чому наголошено, що кожен підрозділ превентивної діяльності (дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громад, підрозділи ювенальної превенції, підрозділи реагування патрульної поліції, підрозділи конвойної служби, підрозділи поліції особливого призначення) характеризується специфічними завданнями, повноваженнями та напрямками діяльності, що відображає необхідність спеціалізованого підходу до різних сегментів превентивної роботи та вимагає диференційованого правового регулювання.

В умовах дії правового режиму воєнного стану адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності суттєво трансформується через розширення функцій,

включаючи забезпечення комендантської години, організацію служби на блокпостах, участь у контрдиверсійних заходах та посилений контроль за обігом зброї. Ці додаткові повноваження, хоча й тимчасові, надають елементів військово-адміністративної діяльності та вимагають подальшого наукового осмислення і нормативної деталізації

Організаційні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України являють собою врегульовану нормами адміністративного права систему елементів організаційної структури цих підрозділів, що включають їх правове положення, функціональне призначення, а також внутрішні й зовнішні взаємозв'язки в системі органів та підрозділів Національної поліції України. Такий підхід відображає внутрішню будову та механізми функціонування превентивних підрозділів.

Організаційна структура підрозділів превентивної діяльності характеризується триланковою побудовою, взаємопов'язаною за цілями та завданнями: перший рівень функціонує в структурі центрального органу управління Національної поліції (Департамент превентивної діяльності НПУ); другий рівень перебуває в структурі територіальних органів (Управління превентивної діяльності ГУНП); третій рівень представлений підрозділами превентивної діяльності у складі структурних (відокремлених) підрозділів ГУНП. Така вертикальна інтеграція забезпечує координацію, методичне керівництво та контроль у сфері превенції.

Аналіз характеру діяльності щодо забезпечення публічної безпеки і порядку підрозділами превентивної діяльності Національної поліції України та доктринальних підходів до розуміння поліцейської тактики, дозволив сформулювати визначення тактики забезпечення публічної безпеки і порядку в діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, якою є система методів, прийомів і способів, спрямованих на ефективну організацію та здійснення

дій поліції для охорони громадського порядку, запобігання вчиненню правопорушень та забезпечення безпеки громадян.

Сутністю тактики забезпечення публічної безпеки і порядку в діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України є правові, організаційні, стратегічні та оперативні аспекти роботи, спрямовані на зниження рівня злочинності та швидке реагування на загрози громадському спокою.

Тактичні дії органів Національної поліції мають плановий і комплексний характер. Зокрема, підготовка до забезпечення порядку під час масових заходів включає складання оперативного (тактичного) плану, що є завданням керівника відповідного органу поліції. Планування тактичних заходів передбачає аналіз місцевості, оцінку потенційних загроз, соціальних особливостей населення та інших чинників. Ключовим елементом є міжвідомча координація, яка охоплює співпрацю з іншими правоохоронними органами, службами безпеки підприємств (установ), органами влади та місцевого самоврядування і громадськими організаціями.

Тактичні принципи забезпечення публічної безпеки та порядку є підґрунтям для розроблення та реалізації ефективних методів і підходів у роботі з підтримання правопорядку. Значеними принципами є: комплексне використання і тісна взаємодія сил і засобів забезпечення публічної безпеки та порядку; безперервність охорони публічної безпеки та порядку; зосередження зусиль, сил і засобів на найважливіших напрямках та у вирішальний момент; гнучкість маневру силами та засобами з урахуванням зміни обстановки; раптовість дій; доцільність. Тактичні принципи не можна розглядати і застосовувати ізольовано один від одного, вони взаємопов'язані і перебувають у нерозривній діалектичній єдності. Досягнення успіху потребує вмілого використання всього комплексу основних тактичних принципів.

Найпоширенішими організаційно-тактичними формами забезпечення публічної безпеки і порядку є: розміщення полі-

цейських нарядів, профілактичні заходи, заслони, поліцейські операції та оперативні відпрацювання дільниць зі складною оперативною обстановкою.

Сутність методів тактики охорони публічного порядку підрозділами поліції, що здійснюють превентивну діяльність полягає у гуманному застосуванні до правопорушників сукупності тактичних елементів, здійснюючи тим самим адміністративно-правовий захист типових для публічного порядку групових і міжособистісних відносин від кримінальних правопорушень та інших протиправних посягань.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс: у двох томах. Том 1: Загальна частина: підручник / ред. колегія: Авер'янов В.Б. (голова) та ін. Київ: Юрид. думка, 2007. 592 с.

2. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник / кер. авт. кол.к.ю.н., засл. юрист України В. А. Глуховея. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр.. справ, 2017. 248 с.

3. Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / за заг. ред. В.В. Сокурєнко. Харків: ХНУВС, 2017. 432 с.

4. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003. 896 с.

5. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз, В.М. Синенький, М.Д. Курляк. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 96 с.

6. Атаманчук Н.І. Місце та роль підзаконних нормативно-правових актів в системі чинного законодавства України. *Нове українське право*. 2024. Вип. 3. С. 69–79.

7. Афонін Д.С., Боксгорн А.В. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку Національною поліцією України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1(2). С. 224–230.

8. Баглай С. Діяти силою не можна думати. *Дзеркало тижня*. URL: 2017. № 29. https://zn.ua/ukr/LAW/diyati-silou-ne-mozhna-dumati-250981_.html

9. Барба В.Є. Поняття публічної безпеки і порядку як об'єкта взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. Т. 1. С. 32–36.

10. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення пу-

блічної безпеки та порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2017. 218 с.

11. Батраченко О.В. Поняття та ознаки публічної безпеки та порядку як об'єктів адміністративно-правової охорони. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. № 29 (2). С. 84–86.

12. Безега В.В. Характеристика адміністративно-правового статусу Національної поліції, як суб'єкта сектору безпеки і оборони. *Адміністративне право і процес*. 2020. № 3. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/21.pdf>

13. Безпалова О.І. Правове забезпечення управління органами поліції України. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 9. С. 111–115.

14. Беспалий І.В. Система суб'єктів превентивної діяльності та місце в ній органів Національної поліції України. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2024. № 1 (31). С. 731–737.

15. Боровик М.О., Цісар Є.О. Тактико-спеціальна підготовка поліцейських під час організації та проведення спеціальних операцій. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану*: зб. матер. наук. практ. конфер. Харків: ХНУВС, 2024. С. 206–209.

16. Бурангулов А.В. Щодо визначення поняття спеціальної операції: теоретико-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 2. С. 111–114.

17. Бурдін М.Ю., Невзоров І.Л., Безус Ю.О. Деякі дискусійні питання щодо систематизації підзаконних нормативно-правових актів. *Право і безпека*. 2024. № 3(94). С. 9–20.

18. В Україні діє поліція комунікації: що це таке? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/29059408.html>

19. Валеєв Р.Г., Чуриков Д.С. Превентивна діяльність поліцейських як стадія протидії злочинності. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1227/1/19.pdf>

20. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

21. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо виконання функцій з конвоювання» від 13 жовтня 2020 року № 4214 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/399369>

22. Вітик Ю.І. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 7(35). Vol. 3. С. 39–45.

23. Волокітенко І.О. Адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 6/2. С. 42–46.

24. Гіденко Є.С. Форми нормативно-правового регулювання забезпечення тактичної грамотності виконання службово-бойових завдань особовим складом національної поліції України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 427–430.

25. Голова ВРП представив колективу ССО новопризначеного очільника / Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/archive/1505028/>

26. Головков О.М. Адміністративна діяльність дільничних офіцерів поліції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2019. 227 с.

27. Голуб М.В. Питання організації охорони громадського порядку у регіоні. *Форум права*. 2012. № 2. С. 126–132.

28. Гусар О.А. Адміністративно-правовий статус персоналу державного управління. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2 (4). С. 116–123.

29. Гуцуляк О.А. Адміністративно-правове регулювання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції щодо забезпечення безпеки територіальних громад в Україні: дис. ... доктора філософії: 081 Право. Львів, 2024. 228 с.

30. Денисова А.В. Забезпечення публічної безпеки і порядку органами національної поліції України під час проведення масових заходів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 580–582.

31. Джафарова О.В. Національна поліція України як провідний суб'єкт здійснення превентивної діяльності. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ: матер. Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20 лист. 213 2020 року)*. Харків: Харківський національний університет внутрішніх, 2020. С. 176–178.

32. Дідик Н.І. Превентивні функції в діяльності патрульної поліції. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 188–194.

33. Долинний А.В. Адміністративно-правове забезпечення національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2017. 198 с.

34. Дронік Д.С. Адміністративно-правові засади діяльності патрульної поліції в Україні: дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Кропивницький, 2023. 239 с.

35. Дронік Д.С. Напрями адміністративної поліцейської діяльності патрульної поліції. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2 (79). С. 64–70.

36. Дронік Д.С., Мердова О.М. Адміністративно-правові засади діяльності патрульної поліції в Україні: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2023. 252 с.

37. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Страсбург, 26 листопада 1987 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text

38. Забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення міжнародного пісен-

ного конкурсу «Євробачення-2017»: методичні рекомендації / В.Л. Костюк, В.Г. Сюрвачик, С.Ф. Константінов, В.А. Куліков, А.О. Джужа; за заг. ред. Р.А. Сербина. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 61 с.

39. Заброта Д.Г. Адміністративно-правові засади: сутність та зміст категорії. *Науково-практичний журнал Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 2. С. 45–51.

40. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217А(III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

41. Запорізькі поліцейські продовжують боротьбу з незаконною вирубкою ялинок. URL: <https://forpost.media/novosti/zaporizki-politseyski-prodovzhuiut-borotbu-z-nezakonnoiu-vyrubkoiu-ialynok.html>

42. Зеленський Є.С., Карпенко О.М. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Публічне право*. 2021 № 1 (41). С. 63–70.

43. Інструкція щодо організації охорони громадського порядку і безпеки під час проведення ігор Чемпіонату та Кубка України з баскетболу від 08 серпня 2013 року.

44. Іщенко І.В. Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 3 (64). С. 94–99.

45. Калаєнов Д.П. До питання про співробітництво поліції та громадян у сфері захисту й охорони громадського порядку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 3. С. 18–22.

46. Кириченко Ю.М. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування. *Юридичний бюлетень*. 2018. Випуск 7. Ч. 2. С. 41–47.

47. Кісіль З.Р. Професійна деформація працівників органів внутрішніх справ України: історіографія та феноме-

нологія. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2014. Вип. 2. С. 33–44.

48. Кіцул Ю.С. Реформування підрозділів конвойної служби: досягнення та подальші кроки. *Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану*: мат. IV всеукр. наук.-практ. конф.. м. Кропивницький, 28 червня 2024 року. Кропивницький, 2024. С. 136–139.

49. Ковалів М.В., Гулак Л.С. Юридична превенція у контексті широкого та вузького розуміння. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Сер. Юрид. науки. 2020. № 4(28). С. 190–197.

50. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 року. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

51. Коломоець Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

52. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

53. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

53. Конвенція про права дитини: прийнята резолюцію 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

55. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text

56. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. (в ред. від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

57. Кочеров М. В. Поняття адміністративно-правового статусу національної поліції України як суб'єкта забезпечення реформ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/77.pdf

58. Красюк І. А. Конкретизація права в забезпеченні ієрархії нормативно-правових актів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. № 70. С. 127–134.

59. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

60. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

61. Кройтор О. М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень: дис. ... доктора філософії: 081 Право. Львів, 2023. 208 с.

62. Кубасенко А. В. Превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістра у Національному університеті «Одеська юридична академія», галузь знань 26 «Цивільна безпека» спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність» / авт. укл.: А. Кубасенко, О. Ульянов, О. Крижановська; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Юридична література, 2024. 128 с.

63. Кузьмін С. А., Борисова О. В. Фільтраційна робота як особлива форма спеціальної правоохоронної діяльності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2008. Вип. 19. С. 41–48.

64. Ланчінскас К. Скандинавський рецепт для українських мітингів: як має діяти Нацполіція під час масових безладів. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2017/09/21/7071318/>

65. Лиса М. О. Тактика дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та по-

рядку під час проведення масових заходів (скандинавська модель). *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія Економічна. Серія Юридична*. 2022. № 32. С. 186–193.

66. Методи забезпечення поліцією громадського порядку впливають на довіру людей – голова КМЕС. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/euam-hom-how-police-deals-with-public-order-influences-levels-of-trust/>

67. Методичні рекомендації з питань діяльності підрозділів реагування патрульної поліції територіальних (відокремлених) підрозділів головних управлінь Національної поліції в областях: лист Національної поліції України від 06 квітня 2021 року № 4245/01/20–2021

68. Миколаєць А.П. Зміст та структура адміністративно-правового статусу суб'єктів взаємодії держави та громадськості. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск 3. С. 36–41.

69. Михайлова Ю.О. Шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності підрозділів конвойної служби Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 160–167.

70. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації: прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 21 грудня 1965 р., набула чинності 4 січня 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text

71. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: прийнятий 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

72. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

73. Моргунов О.А., Власенко І.В. Дослідження тактики дій і заходів особистої безпеки поліції діалогу під час охоро-

ни публічного порядку на масових заходах. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 159–170.

74. Мороз О.Б., Костовська К.М. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції національної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. 2022. Випуск 69. С. 304–310.

75. Музичук О.М. Уточнення сутності категорії «правовий статус суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу». *Форум права*. 2008. № 1. С. 316–321.

76. На Рівненщині стартувала операція «Мак»: на що поліція звертатиме увагу. URL: <https://suspilne.media/rivne/513651-narivnensini-startuvava-operacia-mak-na-so-policia-zvertatime-uvagu>

77. Навроцький О.О. Сучасне розуміння організаційно-правових засад забезпечення прав і законних інтересів дітей. *Держава та регіони*. 2017. № 3 (57). С. 35–38.

78. Назар Ю.С., Йосифович Д.І., Хатнюк Ю.А., Мороз О.Б. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 204 с.

79. Наливайко Л.Р., Степаненко К.В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2019. 184 с.

80. Ніколенко Л.М. Принципи діяльності поліції: сутність та особливості. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1 (1). С. 19–25.

81. Опацький Р.М. Взаємодія державних органів у територіальних громадах щодо забезпечення громадського порядку та громадської безпеки. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4. С. 101–105.

82. Організаційно-правові основи державного управління: конспект лекцій / укл. Г.О. Барабаш, Т.О. Луценко. Харків: НУЦЗУ, 2016. 40 с.

83. Організація діяльності дільничних офіцерів поліції: навчальний посібник / С.С. Вітвіцький, О.М. Мердова, О.М. Головков та ін. За заг. ред. С.С. Вітвіцького. Київ: ВД Дакор, 2023. 284 с.

84. Організація правоохоронної діяльності Національної поліції України: навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація правоохоронної діяльності Національної поліції України» (галузь знань 26 «Цивільна безпека», другий (магістерський) рівень, спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність») для студентів I курсу магістратури заочної форми навчання / Н.М. Бакаянова, А.В. Кубасенко, О.Г. Свида. Одеса: Фенікс, 2020. 218 с.

85. Осадчий Ю.І. Тактичні операції під час розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Т. 3. С. 198–201.

86. Освітньо-професійна програма Правоохоронна діяльність (поліцейські) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» галузі знань 26 «Цивільна безпека» кваліфікація: бакалавр правоохоронної діяльності. ДонДУВС, Кропивницький, 2024, 19 с.

87. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів (принципи, форми та методи): кейс занять короткострокового підвищення кваліфікації поліцейських підрозділів патрульної служби поліції особливого призначення. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 24 с.

88. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А.А. Саківський, С.М. Науменко, С.І. Кравченко, І.М. Єфіменко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2022. 72 с.

89. Отчак Н.Я. Правове регулювання адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод громадян в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. 279 с.

90. Оферченко Д.Г. Мета, завдання, принципи та функції превентивної діяльності поліцейських відділів масових та охоронних заходів. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2018. № 5(9), Vol. 1. С. 15–19.

91. Панова О.О. Організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe*: електронний науково-практичний журнал / редкол.: Д.В. Яковлев, К.М. Вітман, Д.Ю. Дворніченко; НУ «ОЮА». Одеса, 2017. Вип. 2. С. 42–46.

92. Панова О.О. Організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів. *Електронний науково-практичний журнал*. 2017. Вип. 2. С. 42–46.

93. Панова О.О. Особливості використання сил органів поліції при забезпечення публічного порядку й безпеки за особливих умов. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*: тези доповідей круглого столу. м. Харків, 27 жовтня 2017 року. Харків, 2017. С. 163–165.

94. Панова О.О. Специфіка використання сил і засобів ОВС при забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки за особливих умов. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. С. 71–74.

95. Парасюк М.В., Грабар Н.М. Принципи адміністративної діяльності поліції в сфері забезпечення прав і свобод громадян. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Серія Право. 2019. № 7(19). С. 72–73.

96. Під час рейдів поліцейські склали 355 протоколів на директорів розважальних та торгівельних закладів за порушення умов карантину. URL: https://mvs.gov.ua/press-center/news/Pid_chas_reydiv_policeyski_sklali_355_protokoliv_na_direktoriv_

rozvazhalnih_ta_torgivelnih_zakladiv_za_porushennya_umov_karantinu_32069

97. Пісоцька К.О. Актуальні питання щодо законодавчого регулювання діяльності підрозділів ювенальної превенції. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матер. IV Міжнар. наук. – практ. конф. м. Дніпро, 13 березня 2020 року. Дніпро: ДДУВС, 2020. С. 248–250.

98. Покатаєв П.С. Система та адміністративно-правовий статус суб'єктів відносин у сфері благоустрою населених пунктів. *Держава та регіони*. Серія право. 2018. № 4 (62). С. 88–93.

99. Поліцейська діяльність: підручник / С.С. Вітвіцький, В.С. Тулінов, О.М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С.С. Вітвіцького. Київ: ВД Дакор, 2021. 372 с.

100. Поліцейські провели майже 4500 профілактичних рейдів з перевірки місць відпочинку неповнолітніх. URL: <https://vn.npu.gov.ua/news/politseyski-proveli-mayzhe-4500-profilaktichnikh-reydiv-z-perevirki-mists-vidpochinku-perovnolitnikhc>

101. Посохова Я.С. Превентивна діяльність поліцейських: психологічні особливості здійснення. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2018. С. 106–109.

102. Правила проведення XXI Чемпіонату України з баскетболу серед команд юнаків та дівчат. Всеукраїнська юнацька баскетбольна ліга (ВЮБЛ) сезону 2022/2023 рр. URL: https://i.fbu.kiev.ua/1/files/global/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8_15_01/doc2022/10%20-%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%98%D0%9B%D0%90%20%20%D0%92%D0%AE%D0%91%D0%9B%20%2021%20%20%D0%A7%D0%95%D0%9C%D0%9F%20%20.pdf

103. Правоохоронна діяльність, керована аналітикою: передова методика сучасної правоохоронної діяльності.

URL: http://www.euam-ukraine.eu/ua/public_information/news/1375/?year=2017&month=4

104. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2344-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>

105. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01 грудня 1994 року № 264-94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text>

106. Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми: Закон України від 06 червня 2024 року № 3792-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-20#Text>

107. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 22 травня 2024 року № 3733-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#Text>

108. Про внесення змін до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ НПУ від 31 червня 2024 року № 828. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%94%D0%9F%D0%94%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3.pdf>

109. Про внесення змін до рішення обласної ради від 25 березня 2016 року № 30-3/VII «Про регіональну Програму забезпечення громадського порядку та громадської безпеки на території Дніпропетровської області на період до 2020 року» (зі змінами) та продовження терміну

дії Програми до 2025 року. URL: <https://oblrada.dp.gov.ua/rishennia/%d0%bf%d1%80%d0%d0%be-%d1%80%d1%96%d1%88%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%>

110. Про Дисциплінарний Статут Національної поліції України: Закон України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII. 2018. № 29. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

111. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 року № 3353-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>

112. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

113. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ МВС України від 28 липня 2017 року № 650. *Офіційний вісник України*. 2017. № 70. Ст. 2136.

114. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання затриманих і взятих під варту осіб в органах внутрішніх справ України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20 січня 2005 року № 60 ДСК.

115. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26 травня 2015 року № 613/785/5/30/29/67/68. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0698-15#Text>

116. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ

МВС України від 27 квітня 2020 року № 357. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE34726?an=1>;

117. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>

118. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності: наказ МВС України від 10 грудня 2015 року № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#Text>

119. Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах: постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 року № 975. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2018-%D0%BF#n15>;

120. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: наказ МВС України від 23 серпня 2018 року № 706. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS873>

121. Про затвердження Настанови про дії органів, підрозділів внутрішніх справ, з'єднань, військових частин внутрішніх військ, вищих навчальних закладів МВС України з ліквідації масових заворушень: наказ МВС України від 11 листопада 2003 року. № 1345 ДСК.

122. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 11 червня 2015 року № 687. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS594>

123. Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 27 листопада 2015 року № 123.

124. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: наказом МВС України від 04 грудня 2017 № 987. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1565-17#Text>

125. Про затвердження Порядку забезпечення охорони об'єктів органами поліції охорони на договірних засадах: Наказ МВС України від 14 грудня 2022 року № 816. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-23#Text>

126. Про затвердження Порядку здійснення заходів безпеки щодо особистої охорони, охорони житла і майна осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, працівників суду і правоохоронних органів, членів їх сімей та близьких родичів: наказ МВС України від 12 жовтня 2021 року № 752. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-21#Text>

127. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку: наказ МВС України від 10 серпня 2016 року № 773. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text>

128. Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів: постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 року № 341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2012-%D0%BF#Text>

129. Про затвердження Порядку організації та проведення профілактичних заходів: наказ Національної поліції України від 27 грудня 2016 року № 1377. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/documents/normativno-pravovi-akti>

130. Про затвердження Порядку проведення рибоохоронних рейдів: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23 жовтня 2018 року № 512. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1296-18#Text>

131. Про затвердження Тимчасового порядку забезпечення охорони судів, органів та установ системи правосуддя,

а також підтримання громадського порядку в них: наказ МВС України від 26 грудня 2016 року № 1352. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS683?an=1>

132. Про заходи щодо вдосконалення системи комплексного використання сил і засобів в охороні громадського порядку: наказ МВС України від 30 вересня 2008 року № 505 (втратив чинність на підставі Наказу МВС України від 11.07.2016 р. № 640). URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0AD0P3A2A2>

133. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

134. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n51>

Про оборону України: Закон України від 06 грудня 1991 року № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

135. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>

136. Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів: наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-17#n4>

137. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку із підготовкою та проведенням футбольних матчів: Закон України від 08 липня 2011 року № 3673-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3673-17#Text>

138. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

139. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 06 квітня 2000 року № 1644-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-14>

140. Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30 червня 1993 року № 3352-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text>

141. Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-%D0%BF?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86#w1_9

142. Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 р. № 2025. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-%D0%BF?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86#w1_9

143. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

144. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 року № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

145. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24 серпня 2023 року № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>

146. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17 березня 2011 року № 3160-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17#Text>

147. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

148. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>

149. Пчолкін В.Д. Тактичні операції: поняття та сутність. *Напрями реформування кримінального процесуального законодавства в Україні*: збір. мат. наук. – практ. сем. м. Харків, 10 березня 2020 року. Харків, 2020. С. 103–106.

150. Реформування міліції України: погляди науковців інституту: матеріали круглого столу. м. Кривий Ріг, 18 травня 2015 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2015. 98 с.

151. Рибачок С. Латинська мова для студентів-юристів: навчальний посібник. Тернопіль, 2012. 190 с.

152. Сафронов С.О. Організація превентивної діяльності оперативних підрозділів ОВС України. URL: <http://elib.org.ua/theoryoflaw/ua>

153. Сафронов С.О. Поняття превенції злочинів та її співвідношення з однорідними поняттями. URL: http://elib.org.ua/theoryoflaw/ua_readme.php?subaction=showfull&id=1329782013

154. Сахно А.П. Щодо змісту юрисдикційних повноважень поліції на воді та Держрибагентства під час спільного проведення правоохоронних рейдів. *Українська поліцейська: теорія, законодавство, практика*. 2024. № 5(1). С. 77–81.

155. Синенький В.М. Застосування поліцейськими підручних засобів в стані необхідної оборони або крайньої необхідності в умовах воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. Вип. 32. С. 242–248.

156. Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ / Автори: Хатія Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі: Київ, 2018. 164 с.

157. Сіротов О.А. Поняття організаційно-правових засад встановлення режиму робочого часу поліцейських. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*: мет.

наук. – практ. конф. з нагоди святкування Дня науки. м. Харків, 15 травня 2020 року. ХНУВС, 2020. 401 с.

158. Скидан М.В., Кіцул Ю.С. Сучасний стан спеціальних автомобілів для перевезення ув'язнених конвойної служби Національної поліції України. *Актуальні питання з розроблення й виготовлення спеціальних та спеціалізованих автотранспортних засобів в умовах воєнного стану*: збір. тез доп. всеукр. наук. – практ. конф. м. Київ, 08 листопада 2023 р. Київ: ДНДІ МВС України, 2023.С. 87–89.

159. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl? Qry=%D1%F2%E0%F2%F3%F1>

160. Смаль І.В. Методика розслідування підроблення проїзних квитків: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Донецьк, 2007. 223 с.; Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1 / В.Ю. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.

161. Спеціальна техніка Національної поліції України: навч. посіб. з дис. «Тактико-спеціальна підготовка» / Ю.В. Гнусов, В.А. Світличний, Ю.М. Онищенко; Харк. нац. ун-т внутр. справ, факультет № 4, каф. кібербезпеки. Харків.: ХНУВС, 2017. 175 с.

162. Сташків Я.Я. Система служби дільничних офіцерів поліції та її місце в системі профілактики злочинів і в системі Національної поліції України *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 6. С. 338–341.

163. Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. 789 с.

164. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навчальний посібник / О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

165. Тактико-спеціальна підготовка: навчальний посібник / О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболь, О.С. Юнін та ін.; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 277 с.

166. Тлумачний словник сучасної української мови / Укладачі Л.П. Коврига, Т.В. Ковальова, В.Д. Пономаренко. / За ред. доктора філолог. наук, проф. В.С. Калашника. Харків: Белкар-книга, 2005. 800 с. С. 552.

167. Товпига, Л.М. Правова основа діяльності поліції: сучасний стан в Україні і досвід країн ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 56–59.

168. Туз Н.Д. Тактичні методи, які застосовують поліцейські під час проведення масових заходів (за скандинавською моделлю охорони публічного порядку та безпеки). *Соціально-правові студії*. 2019. Випуск 2 (4). С. 58–64.

169. У Дніпрі поліція провела рейд, аби виявити водіїв, які не пропускають автівки «швидкої». URL: <https://suspilne.media/dnipro/763573-u-dnipri-policia-provela-rejd-abi-viaviti-vodiiv-aki-ne-propuskaut-avtivki-svidkoi/>

170. Угровецький О.П. Система оподаткування в Україні: становлення, реформування, адміністрування: монографія. Харків: Золота миля, 2009. 327 с.

171. Чи можна проводити масові заходи під час воєнного стану – роз’яснення / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3526643-ci-mozna-provoditi-masovi-zahodipid-cas-voennogo-stanu-rozasnenna.html>

172. Шатрава С.О., Парханов Г.Р. Принципи превентивної поліцейської діяльності: поняття, зміст та їх класифікація. *Право і безпека*. 2019. С. 41–47.

173. Шевченко В.М. Адміністративно-правові інструменти здійснення превентивної діяльності Національною поліцією України: дис. ... док. філософ.: 081 Право / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2024. 251 с.

174. Шевченко В.М. До питання нормативно-правового закріплення адміністративно-правових інструментів превентивної діяльності Національної поліції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1(28). С. 630–633.

175. Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials: adopted 7 September 1990 by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principlesuse-force-and-firearms-law-enforcement>

176. Code of Conduct for Law Enforcement Officials: adopted 17 December 1979 by General Assembly resolution 34/169. URL: [https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/code-conduct-lawenforcementofficials#:~: text=No%20law%20enforcement%20official%20may, threat%20to%20national%20security%2C%20internal](https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/code-conduct-lawenforcementofficials#:~:text=No%20law%20enforcement%20official%20may,threat%20to%20national%20security%2C%20internal)

177. Declaration on the Police: Resolution 690 (1979) adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe on 8 May 1979 (2nd Sitting of the 31st Session). URL: <https://pace.coe.int/en/files/16101/html>

178. Evaluation of Police Use of Force De-escalation Training. University of Cincinnati. December 2019. URL: https://www.theiacp.org/sites/default/files/Research%20Center/UCPD_ICAT%20Evaluation_Final.pdf

179. Mummolo, J. (2018). Modern police tactics, police-citizen interactions, and the prospects for reform. *Journal of Politics*, 80 (1), 1–15. С. 5–6.

180. Prevent. URL: https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/prevent#google_vignette.

181. Rashawn Ray & Clark Neily. A better path forward for criminal justice: Police reform. URL: <https://www.brookings.edu/articles/a-better-path-forward-for-criminal-justice-police-reform/>

182. Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to member states on the European Code of Police Ethics (Adopted by the Committee of Ministers on 19 September 2001 at the 765th meeting of the Ministers' Deputies). URL: <https://rm.coe.int/16805e297e>

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Буга Ганна Сергіївна – начальник відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент (підрозділ 1.4.)

Головков Олександр Миколайович – доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук (підрозділ 2.1–2.4.)

Кіблик Дар'я Володимирівна – доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії (підрозділ 1.1.)

Коваленко Віктор Леонідович – старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент (підрозділ 2.3)

Коломоєць Олександр Дмитрович – завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент (вступ, підрозділ 2.1–2.4., висновки)

Кривонос Максим Васильович – доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції (підрозділ 1.3.)

Мердова Ольга Миколаївна – завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор, підполковник поліції (вступ, підрозділ 1.2., висновки)

Олексієнко Сергій Васильович – викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент (підрозділ 2.1)

Постний Роман Миколайович – викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент (підрозділ 2.4)

Сахно Артем Петрович – доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник (підрозділ 1.4.)

Скрипка Олександр Миколайович – викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент (підрозділ 2.2)

Тишлек Микола Миколайович – декан факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції (підрозділ 1.3.)

Умрихіна Ірина Олександрівна – доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії (підрозділ 1.2.)

Шишкарьова Олена Геннадіївна – викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ (підрозділ 1.1.)

Наукове видання

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Монографія

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв

Підписано до друку 10.12.2024 р. Формат 60 x 84 ¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 11,51.
Тираж 100 прим.

Видавництво «Алерта»

04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (044) 223-15-25, (099) 607-97-62.

E-mail: alerta.pravovaednist@gmail.com, веб-сайт: alerta.kiev.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002 р.